13.

Simpozij **KRHKOST OTOKA I/ILI OTOCI KRHKOSTI. OTOČNI ŽIVOTI, SUVREMENE PROMJENE I NEIZVJESNE BUDUĆNOSTI**
25. 9. - 27. 9. 2025. – otok Hvar, Hrvatska

Symposium **FRAGILE ISLANDS AND/OR ISLANDS OF FRAGILITY. ISLAND LIVES, CONTEMPORARY TRANSFORMATIONS AND UNCERTAIN FUTURES**
25. 9. – 27. 9. 2025. – Island of Hvar, Croatia

ANATOMIJA
OTOKA

ANATOMIJA OTOKA

Anatomy of Islands

knjiga sažetaka / book of abstracts

13. Anatomija otoka / 13th Anatomy of Islands

SIMPOZIJ / SYMPOSIUM

25 | 9 | 2025 – 27 | 9 |2025

Jelsa, otok Hvar, Hrvatska / Jelsa, Island of Hvar, Croatia

SADRŽAJ

Program *Anatomija otoka* – ciklusi radionica i simpozija 5

Anatomija otoka – centar za istraživanje i razvoj 7

SIMPOZIJ: KRHKOST OTOKA I/ILI OTOCI KRHKOSTI: OTOČNI ŽIVOTI, SUVREMENE PROMJENE I NEIZVJESNE BUDUĆNOSTI 13

O simpoziju 2025. 15

Popis sudionika 20

Program simpozija 23

Sažeci 27

TABLE OF CONTENTS

Programme Anatomy of Islands – workshops and symposiums 59

Anatomy of Islands – Centre for Research and Development 60

SYMPOSIUM: FRAGILITY OF ISLANDS AND/OR ISLANDS OF FRAGILITY: ISLAND LIVES, CONTEMPORARY TRANSFORMATIONS AND UNCERTAIN FUTURES 67

About the 2025 Symposium 69

List of Contributors 74

Symposium Programme 77

Symposium Abstracts 81

PROGRAM ANATOMIJA OTOKA – CIKLUSI RADIONICA I SIMPOZIJA

Prvi petogodišnji ciklus simpozija i radionica o otocima, Udruga je provela od 2012. do 2016. na otoku Visu uz potporu lokalne zajednice. Godine 2017. Anatomija se na pet godina seli na Lastovo kao rezultat suradnje s lokalnom Udrugom Dobre Dobričević. Od 2023. godine program radionica i simpozija odvija se na otoku Hvaru.

Simpozij i radionica na Visu osigurali su izvanserijsko iskustvo dijeljenja znanja i osmišljavanja mogućnosti obnove prekrasnih, ali javnosti slabo dostupnih građevina i poljoprivrednih zemljišta. Uloženi trud bio je prepoznat te je Anatomija otoka 2016. godine nagrađena priznanjem ARTUR (za područje arhitekture i turizma) koju dodjeljuje Društvo arhitekata Zagreb. Gotovo 150 predavanja i okruglih stolova održanih tijekom prvoga petogodišnjeg ciklusa osnažilo nas je važnim uvidima u otočne kulture, njihova iskustva iz prošlosti i mogućnostima budućega razvoja otoka.

Na radionicama koje su održavane prije ili netom nakon simpozija, inozemni studenti arhitekture, izrađivali su projekte s ciljem poboljšanja trenutačnog stanja odabranih lokaliteta te osmišljavanja novih i kreativnih sadržaja za postojeće građevine ili lokalitete na otocima. Međunarodni radni kontekst osigurao je niz inovativnih projekata za određene lokacije na Visu, od arhitektonskih do videouradaka. Japanska kuća čaja izgrađena 2016. na Visu trajno je obilježila suradnju Anatomije otoka i lokalne zajednice Visa. Na otoku Lastovu smo u radioničkom dijelu programa nastojali dalje istražiti interdisciplinarni i transdisciplinarni pristup, otvorivši radionicu studentima iz drugih struka. Posljednji jubilarni simpozij održan je na Lastovu 2022. godine s temom klimatskih promjena i okolišnih budućnosti otoka. Na simpoziju je sudjelovalo 45 autora i održano je 31 predavanje tijekom kojih se problematizirao utjecaj klimatskih promjena i zagađenja na otočne ekosustave i njihovu održivost te mogućnosti prilagodbe. Otoci su na prvoj liniji suočavanja s izazovima prilagodbe klimatskim promjenama, a otočne zajednice pioniri u pronalaženju i implementaciji održivih klimatskih rješenja te u razvoju vlastitih strategija klimatske otpornosti.

Korisna izlaganja iz područja biologije, ekologije, demografije, ekonomije, prava, kulturne antropologije, sociologije, arhitekture i urbanizma potaknula su trodnevni intenzivni dijalog između znanstvenika i stručnjaka te dublje razumijevanje utjecaja klimatskih promjena na otoke i poimanje otočnih okolišnih budućnosti.

S 11. Anatomijom otoka održanom u rujnu 2023. simpozij se na pet godina preselio u Jelsu na otok Hvar. Tema prvog simpozija na novome otoku bila je mediteranska prehrana između globalnih procesa i otočnih znanja. U 37 izlaganja 56 autora pristupilo je iz perspektive različitih disciplina i transdisciplinarno analizi utjecaja mediteranske prehrane na kvalitetu života otočnog stanovništva, utjecaja na prirodni okoliš, ali i na suvremeni način života stanovništva na globalnoj razini.

Prošlogodišnja 12. Anatomija otoka na temu *Živjeti na otocima – demografski izazovi i lokalne perspektive* okupila je 36 autora koji su u 26 izlaganja razmatrali život na hrvatskim otocima, s naglaskom na migracije koje snažno oblikuju demografsku, društvenu i kulturnu stvarnost otočnih zajednica. Raspravljalo se o iseljavanju i povratku otočana, doseljavanju novih stanovnika te o izazovima svakodnevice poput dostupnosti obrazovanja, zdravstvene zaštite i zapošljavanja. Posebna pažnja posvećena je očuvanju otočne baštine, kvaliteti života djece i starijih, utjecaju modernizacije i klimatskih promjena te planiranju održivog razvoja otočnih prostora.

Sva su predavanja dostupna na poveznici: https://meduza.carnet.hr/index.php/media/videos?pack=1555

Ovogodišnji su simpozij podržali: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske, Institut za etnologiju i folkloristiku, Institut za istraživanje migracija, Odjel za etnologiju i antropologiju Sveučilišta u Zadru, Općina Jelsa, Turistička zajednica Jelsa, Lokalna akcijska grupa Škoji, Lokalna akcijska skupina u ribarstvu Škoji, Muzej općine Jelsa, Općinska knjižnica i čitaonica Jelsa i Javna ustanova Agencija za upravljanje Starogradskim poljem.

Detaljniji podaci o simpozijima i radionicama mogu se pronaći na internetskoj stranici www.anatomija-otoka.com.

ANATOMIJA OTOKA – CENTAR ZA ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ

Osnivači i članovi udruge "Anatomija otoka – centar za istraživanje i razvoj" udružili su se kako bi razvijali i umrežavali znanja o životu na otocima te primjenjivali ta znanja u projektima korisnima za otočne zajednice.

Udruga je osnovana u ožujku 2014. godine sa sjedištem na otoku Visu i ispostavom u Zagrebu, slijednik je aktivnosti koje je provodila sekcija "Anatomija otoka" pri udruzi "Lavurat za poje" iz Podšpilja na otoku Visu. Od 2022. godine Udruga djeluje sa sjedištem na otoku Hvaru.

Djelokrug rada Udruge:

Osnovni cilj osnivanja Udruge je formiranje međunarodne platforme za istraživanje i razvoj otoka kao aktivnoga sudionika u afirmaciji života na otocima.

Potreba za osnivanjem Udruge proizašla je iz:

- uočene nedovoljne posvećenosti razvoju hrvatskih otoka na lokalnoj i državnoj razini,
- nedostatnoga stvaranja znanja o otocima u znanstvenom i obrazovnom sustavu te nepostojanja sustavne primjene novih znanja o životu na otocima,
- nedostatka međunarodne razmjene iskustava i znanja o razvoju otoka,
- nedostatka svijesti o nužnosti implementacije novih razvojnih modela/oblika koji pridonose zadržavanju stanovništva na otocima.

Svrha djelovanja je stvaranje interdisciplinarnoga znanja o otocima, otočnim zajednicama i modelima otočnih razvoja te prijenos tog znanja različitim oblicima edukacije, kao i primjena znanja u razvojnim projektima.

SUORGANIZATORI

INSTITUT ZA ETNOLOGIJU I FOLKLORISTIKU

Institut za etnologiju i folkloristiku jedinstveno je središte folklorističkih, etnoloških, etnomuzikoloških i srodnih znanstvenih istraživanja u Republici Hrvatskoj, pri čemu je težište na interdisciplinarnim i transdisciplinarnim kritičkim istraživanjima kulture. Suradnici Instituta – stručnjaci raznih disciplina poput etnologije, kulturne antropologije, folkloristike, teorije književnosti, teatrologije, povijesti, sociologije, lingvistike, muzikologije, koreologije, povijesti umjetnosti – istražuju suvremene i povijesne kulturne pojave i procese.

Važan dio djelovanja IEF-a, odnosi se na izdavanje dvaju brojeva znanstvenog časopisa "Narodna umjetnost" godišnje (na hrvatskom i engleskom jeziku) te pripremu

i tisak monografija i zbornika unutar biblioteke Nova etnografija. Razvoj znanstvenih istraživanja u Institutu prati i razvoj stručnih djelatnosti. Dokumentacija IEF-a danas skrbi o jedinstvenom fundusu dokumenata (na različitim medijima) o hrvatskoj tradicijskoj kulturi dvadesetog i početka dvadesetprvog stoljeća. Ta je građa godine 1991. upisana u Registar pokretnih spomenika kulture Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu te kao cjelina ima značaj spomenika kulture "0" i "I" kategorije. Uspostavljen je i Digitalni repozitorij Instituta za etnologiju i folkloristiku (DIEF).

Građa je dostupna znanstvenicima, ali i vanjskim korisnicima: ustanovama i pojedincima zainteresiranim za njezinu primjenu.

ODJEL ZA ETNOLOGIJU I ANTROPOLOGIJU SVEUČILIŠTA U ZADRU

Odjel za etnologiju i antropologiju Sveučilišta u Zadru predstavlja relevantno znanstveno-istraživačko i nastavno središte u visokoškolskom obrazovanju u području etnologije i kulturne antropologije. Preddiplomski i diplomski studij etnologije i antropologije prije svega je usmjeren prema problematiziranju kulture u njenim raznovrsnim manifestacijama, a posebice u jadranskom i širem mediteranskom prostoru, te u kontekstu jugoistočne Europe. U posljednjih nekoliko godina aktivno sudjeluje u svojstvu suorganizatora znanstveno-stručnog međunarodnog simpozija Anatomija otoka i kroz uključenje studenata u studentske radionice nastoji obogatiti radioničke programe koji prethode simpoziju. Uz podupiranje studentskog angažmana, akademsko osoblje Odjela aktivno sudjeluje u brojnim domaćim i međunarodnim znanstvenoistraživačkim projektima. Trenutačno se na Odjelu provodi nekoliko domaćih i međunarodnih kompetitivnih istraživačkih projekata, kao i stručni projekti kroz koje se nastoji osvijetliti kulturološka kompleksnost jadranskog prostora u širem globalnom kontekstu. Zaposlenici Odjela aktivno sudjeluju kao mentori na poslijediplomskom doktorskom studiju Humanističke znanosti (smjer etnologija i antropologija), ujedno i jedinom doktorskom studiju zamišljenog u formi *pro bono* rada s doktorandima. Kroz projekte i kolegije na prijediplomskom, diplomskom i doktorskom studiju etnologije i antropologije, Odjel za etnologiju i antropologiju Sveučilišta u Zadru nastoji se pozicionirati kao relevantna znanstveno-obrazovna institucija koja aktivno promovira teme iz područja otočnih i mediteranskih studija, jadranskih maritimnih hodočašća, digitalne antropologije, problematike temporalnosti, kulturne baštine, lingvističke antropologije, glazbene tradicije i brojnih drugih interesnih sfera suvremene etnologije i kulturne antropologije.

INSTITUT ZA ISTRAŽIVANJE MIGRACIJA, ZAGREB

Institut za istraživanje migracija osnovan je 1984. godine, isprva pod nazivom Centar za istraživanje migracija i narodnosti. Nastao je spajanjem Centra za istraživanje migracija, nasljednika kontinuiranog istraživanja vanjskih migracija započetog 1967. u okviru Instituta za geografiju Sveučilišta u Zagrebu kojemu se 1977. priključio Centar za

izučavanje obrazovanja Instituta za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu i Zavoda za migracije i narodnosti (koji postoji već od 1965.), s ciljem znanstvenog istraživanja vanjskih i unutarnjih migracija, hrvatskog iseljeništva i manjina. Do 2024. nosi je naziv Institut za migracije i narodnosti. Jedina je znanstvenoistraživačka ustanova u Hrvatskoj, kao i u širem okruženju, koja se sustavnim i kontinuiranim interdisciplinarnim praćenjem svih oblika migracija i mobilnosti stanovništva, proučavanjem nacionalnih/etničkih manjina i različitih aspekata etničke problematike, s osobitim zadaćama poticanja njihova komparativnog proučavanja, unaprjeđuje znanstveno i javno razumijevanje njihove složenosti i stvarnosti. Osim toga, istraživanja hrvatskog identiteta, stanovništva hrvatskih otoka, priobalja i kontinentalnih regija, kao i komparativna istraživanja problematike postmigracijskih fenomena, poput integracije migranata, također zauzimaju značajno mjesto u području djelatnosti Instituta. Posljednjih godina pojavom novih migracijskih procesa u Hrvatskoj i inozemstvu, istraživanja su usmjerena i na transnacionalne migracije, hrvatsko iseljeništvo, pitanja azila i nezakonitih migracija te na različite metodološke i teorijske pristupe istraživanja migracija. Institut okuplja stručnjake iz raznih znanstvenih područja: društvenih i humanističkih znanosti te iz interdisciplinarnih područja znanosti. Sastoji se od tri odjela: Znanstvenog odjela za migracijska i demografska istraživanja, Znanstvenog odjela za dijasporska i nacionalnomanjinska istraživanja te Znanstvenog odjela za kulturne i otočne studije. Institut ima izdavačku djelatnost, a od 1985. godine izdaje i znanstveni časopis "Migracijske i etničke teme".

TURISTIČKA ZAJEDNICA OPĆINE JELSA

Turistička zajednica općine Jelsa, osnovana 1995. godine, predstavlja ključnu organizaciju u promicanju i razvoju turizma na području općine Jelsa.

Glavni ciljevi Turističke zajednice općine Jelsa obuhvaćaju širok spektar aktivnosti usmjerenih na unaprjeđenje turističke ponude i iskustva posjetitelja. Kroz koordinaciju ključnih aktivnosti turističkog razvoja stvara atraktivnu i konkurentnu destinaciju. Također, posvećuje pažnju poboljšanju uvjeta boravka turista, osiguravajući kvalitetu smještaja, prehrane te zabavnih i kulturnih sadržaja. Turistička zajednica igra ključnu ulogu u podizanju svijesti o važnosti turizma u općini Jelsa. Njezine aktivnosti doprinose razumijevanju gospodarskih, društvenih i kulturnih koristi koje turizam donosi zajednici te promiče načela održivog razvoja, naglašavajući važnost zaštite okoliša te kulturne i prirodne baštine. Turistička zajednica općine Jelsa također ima ulogu u organizaciji manifestacija i priredbi koje doprinose identitetu destinacije. Putem digitalnih *online* i *offline* komunikacijskih kanala, promovira komercijalne oglase te uspostavlja sponzorske ugovore kako bi osigurala financiranje svojih aktivnosti.

Dodatno, organizira stručne skupove i edukacije koje podižu kvalitetu usluga pruženih u turističkom sektoru. Pruža usluge putem turističkih informacijskih sustava, omogućavajući posjetiteljima pristup informacijama o destinaciji. U konačnici, uloga Turističke zajednice općine Jelsa ključna je za integrirani razvoj turizma na lokalnoj razini, potičući održivi rast, zaštitu okoliša i obogaćivanje turističke ponude destinacije.

OPĆINA JELSA

Općina Jelsa, smještena na sjevernoj i južnoj obali središnjeg dijela otoka Hvara, nalazi se u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Jelsu omeđuju dva najviša otočna vrha, na zapadu Sv. Nikola, a na istoku Hum. Ima blagu klimu s toplim zimama i ugodnim ljetima, a cijelo područje općine obiluje raskošnim mediteranskim raslinjem. Smještena na regionalnoj prometnici koja prolazi otokom od 1993. u njezinom je sastavu 12 naselja: Gdinj, Gromin Dolac, Humac, Ivan Dolac, Jelsa, Pitve, Poljica, Svirče, Vrboska, Vrisnik, Zavala i Zastražišće. Prostire se na 121,2 km^2. Prema popisu iz 2021. godine Općina Jelsa imala je 3.501 stanovnika. S okolnim naseljima povezana je lokalnim prometnicama, a brodskom vezom sa Splitom i Bolom na Braču. Područje Općine Jelsa kao i cijeli otok ima bogato razvedenu obalu s pripadajućim otočićima, mnoštvom uvala i otoka. Naseljenost područja Jelse možemo pratiti od prapovijesti, doba grčke kolonije i vremena Rimskog Carstva. U 8. stoljeću otok Hvar pa tako i Jelsu naseljavaju Hrvati. Ime Jelsa spominje se u 14. stoljeću kao luka naselja Pitve (*Portus de Pitue*) nastala oko crkve sv. Ivana. Sredinom 19. st. isušeni su močvarni tereni oko obale, gdje se postupno izgradilo novo središte Jelse. Od 1945. godine područje današnje općine Jelsa doživljava svoj gospodarski i turistički razvoj. Gospodarsku osnovu čine poljodjelstvo, vinogradarstvo, maslinarstvo, ribarstvo, brodogradnja, pomorstvo i turizam.

OPĆINSKA KNJIŽNICA I ČITAONICA JELSA

U Jelsi je 1. lipnja 1868. godine utemeljena hrvatska Narodna čitaonica. Njezin utemeljitelj i prvi predsjednik bio je jelšanski načelnik kapetan Niko Duboković, a među počasnim članovima bili su biskup Josip Juraj Strossmayer i don Mihovil Pavlinović. Kao prva hrvatska narodna čitaonica na jadranskim otocima, imala je zadatak širenja prosvjete, kulture i nacionalnog osvješćivanja pod geslom "Prosvjetom do slobode". Nažalost, 10. studenoga 2003. veliki je požar progutao čitav njezin fundus, oko dvanaest tisuća knjiga, nakon čega su uslijedile dobrotvorne akcije u organizaciji Knjižnica Grada Zagreba, Gradske knjižnice Marka Marulića iz Splita i Slobodne Dalmacije. Općina Jelsa je uz pomoć Ministarstva kulture uložila velike napore u obnovu i opremanje nove knjižnice u zgradi Doma kulture na Trgu Tome Gamulina, a svečano otvorenje Knjižnice održano je uoči Dana općine Jelsa 14. kolovoza 2014. godine. Knjižnica je smještena na atraktivnoj lokaciji u centru Jelse, opremljena suvremenom tehnologijom i prikladna za održavanje raznih kulturnih događanja i edukativnih sadržaja. Usluge Općinske knjižnice i čitaonice Jelsa obuhvaćaju redovite usluge pružanja informacijskih usluga, korištenje čitaonice te omogućavanje korištenja Zavičajnom i Referentnom zbirkom. Osim toga, usluge knjižnice uključuju fotokopiranje i skeniranje te omogućavanje pristupa računalima i internetu.

U Općinskoj knjižnici i čitaonici Jelsa redovito se održavaju različita događanja namijenjena svim dobnim skupinama. U suradnji s partnerima Knjižnice, ponajviše Osnovnom i Srednjom školom iz Jelse, Dječjim vrtićem iz Jelse i Muzejom općine Jelsa, ali i različitim grupama građana, institucijama i udrugama, književnicima i volonterima.

LOKALNA AKCIJSKA GRUPA (LAG) ŠKOJI

LAG Škoji neprofitna je organizacija čija je temeljna zadaća decentralizirana raspodjela sredstava iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj putem LEADER/CLLD mjere. Članovi LAG-a Škoji dolaze iz javnog, gospodarskog i civilnog sektora, a struktura organizacije postavljena je tako da niti jedan sektor nema više od 49 % glasačkih prava. Lokalna akcijska grupa Škoji osnovana je u ožujku 2011. godine pod nazivom LAG Hvar. Pridruživanjem otoka Visa, 2013. godine, LAG Hvar mijenja ime u LAG Škoji što prema lokalnom dijalektu znači "otoci". Godine 2014. pridružuje se i Općina Šolta čime LAG poprima svoj konačan oblik koji pokriva kopno, more i arhipelag tri veća naseljena otoka (Hvar, Vis i Šolta) sa 7 jedinica lokalne samouprave koje uključuju gradove Hvar, Komižu, Stari Grad i Vis te općine Jelsu, Sućuraj i Šoltu.

LOKALNA AKCIJSKA SKUPINA U RIBARSTVU (FLAG) ŠKOJI

Lokalna akcijska skupina u ribarstvu Škoji djeluje na području arhipelaga otoka Hvara Visa i Šolte gdje ribarstvo i akvakultura predstavljaju tradicionalno važne gospodarske grane, a bogato maritimno nasljeđe je važan dio svakodnevnog društvenog i kulturnog života pri čemu je i važna sastavnica turističke ponude cjelokupnog područja. Kako bi adekvatno valorizirali ribarstvo, akvakulturu, prirodnu i kulturnu baštinu, znanja i vještine vezane za ribarstvo te potaknuli njihov daljnji razvoj, gradovi Hvar, Vis, Stari Grad i Komiža te općine Jelsa, Sućuraj i Šolta, predstavnici gospodarskog sektora ribarstva i lokalnih udruga dana 17. lipnja 2016. godine osnivaju Lokalnu akcijsku skupinu u ribarstvu Škoji, skraćeno FLAG Škoji. Lokalna akcijska skupina u ribarstvu (eng. *FLAG Fisheries Local Action Group*) predstavlja partnerstvo predstavnika gospodarskog, civilnog i javnog sektora određenog ribarstvenog područja koje je osnovano s namjerom izrade lokalne razvojne strategije u ribarstvu (LRSR) i provedbe projekata sukladno LEADER/CLLD metodologiji, pri čemu koristi alokaciju Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo.

JAVNA USTANOVA AGENCIJA ZA UPRAVLJANJE STAROGRADSKIM POLJEM

Javna ustanova Agencija za upravljanje Starogradskim poljem je ustanova čiji su osnivači Ministarstvo kulture, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i vodnog gospodarstva, Općina Jelsa i Grad Stari Grad. Nakon upisa Starogradskog polja na Listu svjetske baštine stvorio se prostor i potreba za osnutak ove Agencije čiji je primarni zadatak usmjeriti različite interese (poljoprivrednika, vlasnika zemljišta, poduzetnika, arheologa, konzervatora, prostornih planera i lokalne zajednice) zajedničkom cilju – revitalizaciji i održivom razvoju Starogradskog polja.

SREDNJA ŠKOLA HVAR

Na zahtjev stanovnika otoka Hvara, Skupština općine Hvar na sjednici održanoj 17. srpnja 1967. donijela je odluku o osnivanju gimnazije u Hvaru s područnim odjelima u Jelsi. Ustanovljeno je da Škola ima potrebne uvjete za nastavak rada. Prva generacija maturanata završila je školu 1968./69. Godine 1972. odobren je Srednjoškolskom centru za gimnazijsko i ugostiteljsko obrazovanje Hvar upis učenika (četverogodišnji program za gimnazije i trogodišnji za ugostiteljska zanimanja). Izvođenje istih ovih programa odobreno je 1977. godine i u područnim odjelima u Jelsi. Reformom školstva 1975. god. ukidaju se gimnazije i stvaraju srednjoškolski centri. U skladu s tim, škola mijenja naziv u Centar za usmjereno obrazovanje i odobrava se odgoj i obrazovanje za zanimanja konobar i kuhar u ugostiteljsko-turističkoj struci. U školi se 1978. godine uvodi obrazovanje za zanimanje u ekonomskoj struci-stručni radnik za osnovne ekonomske poslove. Centar za usmjereno obrazovanje 1983. godine dobio je odobrenje za izvođenje obrazovnih programa u hotelijerskoj-turističkoj struci za zanimanje konobar i kuhar (IV. stupanj), zanimanja ekonomist za računovodstveno-financijske poslove i ekonomist za tržišne poslove (IV. stupanj). Škola 1986. godine čini dodatni iskorak i širi profile obrazovnog programa na elektrotehničku struku, područje rada matematike i informatike, te za zanimanje radnik u vrtlarskoj proizvodnji. Godine 1989. Škola ispunjava uvjete izvođenja obrazovnog programa ugostiteljsko-turističke struke za obrazovni profil hotelijersko-turistički radnik (IV. stupanj stručne spreme).

Odlukom Skupštine općine Hvar od 27. siječnja 1992. godine osnovana je Srednja škola Hvar koja je postala pravni sljednik Centra za usmjereno obrazovanje. Rješenjem od 15. veljače 1993., odobrava se početak rada Škole i izvođenje nastavnih planova i programa srednjeg školstva za programe opće gimnazije i za područje rada ugostiteljstvo i turizam za programe konobar, kuhar i hotelijersko-turistički tehničar.

Želeći njegovati tradiciju poljoprivredne proizvodnje na otoku, Srednja škola Hvar 2012. godine započela je s radom i izvođenjem obrazovnog programa za zanimanje agroturistički tehničar.

13. Anatomija otoka

SIMPOZIJ

KRHKOST OTOKA I/ILI OTOCI KRHKOSTI: OTOČNI ŽIVOTI, SUVREMENE PROMJENE I NEIZVJESNE BUDUĆNOSTI

25 | 9 | 2025 – 27 | 9 |2025

Jelsa, otok Hvar, Hrvatska

O SIMPOZIJU 13. ANATOMIJA OTOKA – JELSA, OTOK HVAR 2025.

Temom ovogodišnje, 13. Anatomije otoka, želimo otvoriti raspravu o krhkosti otočnih svjetova te o odnosima kroz koje se krhkost oblikuje, manifestira i razumijeva u različitim kontekstima. Pritom krhkosti ne pristupamo kao inherentnom svojstvu otoka, niti je želimo izjednačiti s interpretativno bliskim, ali dosad kritiziranim konceptima poput održivosti, otpornosti ili ranjivosti. Također, promišljanjem krhkosti ne želimo perpetuirati postojeće slike otoka kao izoliranih prostora, a otočnih zajednica kao pasivnih, viktimiziranih mikrosvjetova determiniranih kopnom. Naprotiv, krhkost otoka želimo sagledati kao karakteristiku koja upozorava na lomljivost, oštećenje ili uništenje. Inspirirani razumijevanjem krhkosti kakvo predlaže F. D. Rubio, pristupamo joj kao mogućnosti i emancipatorskom potencijalu za novo i drukčije promišljanje otoka. Krhkost nije slabost, nego ontološko svojstvo, stoga promišljati krhkost poziva na oprez i zahtijeva ponovno preispitivanje naših znanja. U kontekstu antropocena, kada više nije moguće inzistirati na logici bezgraničnog progresa i retorici resursnosti, pitanje krhkosti nas upozorava da promislimo što otoke čini osjetljivima na oštećenja. Treba li se prema otocima "ophoditi s oprezom" ako se u pozadini takvih zahtjeva nesmetano odvijaju procesi koji generiraju njihovu krhkost?

Promišljanje krhkosti otoka otvara cijeli niz istraživački relevantnih pitanja koja upućuju na različite fenomene. Pitanja poput bespravne gradnje, gubitka bioraznolikosti i depopulacije, zatim pretjerane ovisnosti o turizmu, slabe povezanosti s kopnom i izostanka veza sa susjednim otocima, kao i administrativnih podjela, poimanja prostora isključivo kao resursa te baštine kao proizvoda – sve to ukazuje na složenu mrežu međusobnih odnosa. Refleksije globalnih procesa na lokalnoj razini dodatno potvrđuju kako ovi fenomeni nisu izolirani. Zbog toga ih ne možemo promatrati kao zasebne probleme ni kao odvojene sfere društvene stvarnosti. Smatramo da ih, upravo zbog njihove međuovisnosti i ukorijenjenosti u šire procese, ne možemo promišljati kao specifično otočne fenomene, nego kao odraze širih procesa koji se na otocima očituju intenzivnije nego na kopnu. U tom smislu, pitanju krhkosti ne želimo pristupiti na način koji bi rezultirao stvaranjem mnoštva nepovezanih "otoka krhkosti", već pozivamo na promišljanje različitih odnosa koji oblikuju "krhkosti otoka" u njihovoj međupovezanosti. U kontekstu raznih kriza koje obilježavaju naše doba – klimatskih, ekonomskih, zdravstvenih, ekoloških – želimo razumjeti pukotine i lomove koji postaju sve vidljiviji u životima otoka i otočana. Raspravom o krhkim otocima i životima njihovih stanovnika – ljudskih i više od ljudskih – želimo usmjeriti pozornost na samu krhkost i ono što ona čini. Kako se krhkost manifestira i oblikuje? Kako se njezina različita lica i naličja ukazuju u životima koji su vezani uz otoke?

TEME IZLAGANJA:

Krhkost otočnih prostora – između marginalnosti i povezanosti
- Otežan i ograničen pristup osnovnim uslugama i infrastrukturnim sustavima
- Krška periferija i prostorna marginalnost
- Utjecaj apartmanizacije na prostornu organizaciju, demografsku strukturu i socioekonomske uvjete

Ekologije krhkosti
- Gubitak bioraznolikosti, nestanak biljnih i životinjskih vrsta
- Utjecaj novih vrsta na postojeće ekosustave
- Voda kao resurs, briga i izazov
- Povezanost društvenih i ekoloških promjena u otočnim zajednicama

Nesigurnost i klimatske promjene
- Utjecaj klimatskih promjena i ekstremnih događaja (poplave, suše, oluje, toplinski valovi) na sigurnost otočnih zajednica
- Nepogode (požari, poplave, potresi) i lokalni odgovori
- Traume, gubici i otočna solidarnost
- Otpornost i ranjivost kao pokušaji prevladavanja nesigurnosti

Prakse brige i skrbi
- Uloga civilnog društva u zaštiti okoliša i lokalne zajednice
- Volonterstvo i građanski aktivizam kao pokretači promjena
- Obrazovne inicijative i njihova uloga u razvoju ekološke svijesti
- Strategije zaštite i konzervacije

Krhkost otočne proizvodnje: poljoprivreda, industrija i samoodrživost
- Zapuštenost i degradacija poljoprivrednog zemljišta
- Ekološka proizvodnja vs. proizvodnja većih razmjera
- Prehrambena samodostatnost i energetska samoodrživost
- Promjene u industrijskoj i građevnoj aktivnosti
- Otočna ekonomija između tržišnih ograničenja i potrebe za održivošću

Krhkost otočnih zajednica i identiteta
- Starenje i izazovi skrbi, socijalne infrastrukture te međugeneracijskih odnosa
- Depopulacija i demografska praznina između statistike i svakodnevice
- Radne migracije i njihov utjecaj na demografske promjene i gubitak ljudskog kapitala
- Fiktivna pripadnost i realna odsutnost (sekundarno stanovanje)
- Fragmentirani i privremeni oblici zajedništva (virtualne i sezonske zajednice)

Krhkost nisologije – interdisciplinarno zajedništvo ili discipliniranje znanja o otocima
- Ograničenja disciplinarnih pristupa u istraživanju otoka

- Terminološke razlike koje otežavaju suradnju među znanstvenicima različitih područja
- Nepouzdane ili fragmentirane baze podataka i nedovoljna razmjena rezultata
- Potreba za izgradnjom interdisciplinarne i transdisciplinarne paradigme

Otok kao model krhkosti suvremenog svijeta

- Model za promišljanje globalnih izazova (klimatskih promjena, depopulacije, identitetskih tenzija i održivosti)
- Kondenzirani uvid u krhkost suvremenih društava i društvenu otpornost
- Lekcije s otoka – održivi razvoj i ograničeni resursi

ORGANIZACIJSKI ODBOR SIMPOZIJA

dr. sc. Marina Blagaić Bergman, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, Hrvatska

Antonio Buj, Turistička zajednica Općine Jelsa, Jelsa, Hrvatska

Pavel Gulin Zrnić, univ. bacc. geogr., student

Ela Lipanović, univ. mag. ethnol. et anthrop. / univ. mag. educ. phil.

Tarita Mašković, univ. bacc. paed., Anatomija otoka – centar za istraživanje i razvoj, Jelsa, Hrvatska

dr. sc. Iva Niemčić, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, Hrvatska

dr. sc. Tomislav Oroz, Odjel za etnologiju i antropologiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

dr. sc. Ana Perinić Lewis, Institut za istraživanje migracija, Zagreb, Hrvatska

Marin Perko, prof., ravnatelj Osnovne škole "Ante Anđelinović" Sućuraj, doktorand

Josipa Slaviček, dipl. ing., Anatomija otoka – centar za istraživanje i razvoj, Jelsa Hrvatska

Juraj Šantorić, univ. bacc. ethnol. et anthrop. / univ. bacc. phil., student

Šime Vukman, mag. geogr., Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, doktorand

ZNANSTVENI ODBOR SIMPOZIJA

dr. sc. Anna Baldacchino, Faculty of Education, University of Malta, Malta

dr. sc. Godfrey Baldacchino, Department of Sociology, Faculty of Arts, University of Malta, Malta

dr. sc. Marina Blagaić Bergman, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, Hrvatska

dr. sc. Anica Čuka, Odjel za geografiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska

dr. sc. Sanja Klempić Bogadi, Institut za istraživanje migracija, Zagreb, Hrvatska

dr. sc. Zrinka Ljubešić, Biološki odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

dr. sc. Agnès Michelot, Faculty of Law, Political Science and Management, La Rochelle University, Director of the Research Federation on Environment for Sustainable Development, UNESCO Chair on Ocean and Coastal Sustainability of La Rochelle University, Francuska

dr. sc. Iva Niemčić, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, Hrvatska

dr. sc. Ana Perinić Lewis, Institut za istraživanje migracija, Zagreb, Hrvatska

dr. sc. Sonja Podgorelec, Institut za istraživanje migracija, Zagreb, Hrvatska

dr. sc. Marie-Ange Schellekens-Gaiffe, UMR CNRS Littoral Environment Society, Sveučilište La Rochelle, La Rochelle, Francuska

dr. sc. Peter Simonič, Odjel za etnologiju i kulturnu antropologiju, Filozofski fakultet, Sveučilište u Ljubljani, Ljubljana, Slovenija

dr. sc. Pedro Sombral Manuel Pombo, Marie Curie European Research Officer, Islands and Small States Institute, University of Malta, Malta

dr. sc. Nenad Starc, Ekonomski institut, Zagreb, Hrvatska

dr. sc. Yon Vitner, Head of IPB Coastal and Marine Resources Study Center, IPB University, Indonesia

TEHNIČKA PODRŠKA

Luka Mlinarić

Branko Maljevac

ORGANIZATORI

Udruga "Anatomija otoka – centar za istraživanje i razvoj"
www.anatomija-otoka.com

SUORGANIZATORI

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
www.ief.hr

Odjel za etnologiju i antropologiju Sveučilišta u Zadru
www.unizd.hr/etnologijaiantropologija

Institut za istraživanje migracija, Zagreb
www.imin.hr

Lokalna akcijska skupina, LAG Škoji, Hvar
www.lag-skoji.hr

Lokalna akcijska skupina u ribarstvu, FLAG Škoji, Hvar
www.flag-skoji.hr

Općina Jelsa
www.jelsa.hr

Turistička zajednica općine Jelsa
www.visitjelsa.hr

Općinska knjižnica i čitaonica Jelsa
www.library.foi.hr/lib/38

Javna ustanova Agencija za upravljanje Starogradskim poljem
www.starogradsko-polje.com

Srednja škola Hvar
www.ss-hvar.skole.hr

POPIS SUDIONIKA

dr. sc. Marina **Blagaić Bergman**, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, Hrvatska
marina@ief.hr

Hrvoje **Bota**, dipl. ing. arh., Društveno poduzeće Održivo d.o.o., Split, Hrvatska
hrvoje.bota1979@gmail.com

dr. sc. Joško **Božanić**, Filozofski fakultet u Splitu, Split, Hrvatska
josko.bozanic@gmail.com

dr. sc. Augustin **Derado**, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Hrvatska
augustin.derado@gmail.com

Kristina **Dobra**, mag. arh/etn., Udruga Tatavaka, Zlarin, Hrvatska
kdobra24@gmail.com

dr. sc. Sanja **Faivre**, Geografski odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska
sfaivre@geog.pmf.hr

dr. sc. Pauline **Flipo-Boucontet**, Otočna razvojna agencija - OTRA, Cres, Hrvatska
pauline@pplr-otokcres.info

Meri **Glumac**, bacc. oec., Obrt Mezzomondo, Obrt za turizam, ugostiteljstvo i dizajn, Uble, Lastovo, Hrvatska

dr. sc. Peter N. **Goggin**, Arizona State University, Tempe, SAD
petergo@asu.edu

Pavel **Gulin Zrnić**, student diplomskog studija, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska
pavel.zrnic@gmaim.com

dr. sc. Nikolina **Hazdovac Bajić**, Ekonomski fakultet, Sveučilište u Dubrovniku, Dubrovnik, Hrvatska
nikolina.hazdovac-bajic@unidu.hr

dr. sc. Sanja **Klempić Bogadi**, Institut za istraživanje migracija, Zagreb, Hrvatska
sanja.klempic@imin.hr

dr. sc. Axel **Luttenberger**, Pomorski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Rijeka, Hrvatska
axel@pfri.hr

dr. sc. Zrinka **Ljubešić**, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska
zrinka.ljubesic@biol.pmf.hr

dr. sc. Agnès **Michelot**, Faculty of Law, Political Science and Management, La Rochelle University, Director of the Research Federation on Environment for Sustainable

Development, UNESCO Chair on Ocean and Coastal Sustainability of La Rochelle University, Francuska
agnes.michelot@univ-lr.fr

dr. sc. Marin **Mićunović**, Geografski odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska
mmicunov@geog.pmf.hr

Andrija **Mišetić**, doktorand, Geografski odsjek Prirodoslovno-matematički fakulteta, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska
andrijamisetic98@gmail.com

dr. sc. Miloš **Ničić**, Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu, Beograd, Srbija
milos.nicic@fpn.bg.ac.rs

dr. sc. Tomislav **Oroz**, Odjel za etnologiju i antropologiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska
toroz@unizd.hr

dr. sc. Ana **Perinić Lewis**, Institut za istraživanje migracija, Zagreb, Hrvatska
ana.perinic.lewis@imin.hr

dr. sc. Lana **Peternel**, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska
lanapeternel@idi.hr

dr. sc. Sonja **Podgorelec**, Institut za istraživanje migracija, Zagreb, Hrvatska
sonja.podgorelec@imin.hr

mr. sc. Majda **Rubić**, Zagreb, Hrvatska
majda.rubic@gmail.com

dr. sc. Lidija **Runko Luttenberger**, Sveučilište u Rijeci, Studij politehnike, Rijeka, Hrvatska
lidija.luttenberger@unri.com

dr. sc. Mirko **Sardelić**, Zavod za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska
msardelic@hazu.hr

Sani **Sardelić**, prof., viša kustosica, Gradski muzej Korčula, Korčula, Hrvatska
sani.curator27@gmail.com

dr. sc. Marie-Ange **Schellekens**, UMR CNRS Littoral Environment Society, La Rochelle University, La Rochelle, Francuska
marie-ange.schellekens@univ-lr.fr

Maša **Seničić**, doktorandica, Fakultet dramskih umetnosti u Beogradu, Beograd, Srbija
msenicic@gmail.com

dr. sc. Peter **Simonič**, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana, Slovenija
peter.simonic@ff.uni-lj.si

Josipa **Slaviček**, Anatomija otoka – centar za istraživanje i razvoj, Jelsa, Hrvatska
josipa.slavicek@gmail.com

dr. sc. Nenad **Starc**, Ekonomski institut, Zagreb, Hrvatska
nstarc@eizg.hr

dr. sc. Marijana **Sumpor**, Euro ekspertiza j.d.o.o., Zagreb, Hrvatska
marisumpor@yahoo.com

Nika **Štimac**, mag. geogr., Zagreb, Hrvatska
nikastimac88@gmail.com

dr. sc. Marko **Turk**, Institut za istraživanje migracija, Zagreb, Hrvatska
marko.turk@imin.hr

dr. sc. Sara **Ursić**, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska
sara.ursic@pilar.hr

dr. sc. Damir **Viličić**, Biološki odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska
damir.vilicic@biol.pmf.hr

dr. sc. Matea **Zajc Petranović**, Institut za antropologiju, Zagreb, Hrvatska
matea@inantro.hr

PROGRAM SIMPOZIJA

Mjesto održavanja:
Svečana dvorana u zgradi Općine Jelsa

ČETVRTAK, 25. RUJNA

8:00-9:00 Prijava sudionika

9:00-9:30 Otvorenje simpozija, uvodna riječ organizatora

9:30-10:30 **Plenarno izlaganje**
Moderatorica: Lidija Runko Luttenberger

Zrinka Ljubešić
Krhkost otočnog ekosustava

10:30-11:00 KAVA DOBRODOŠLICE

11:00-12:20 **Sesija I**
Moderator: Pavel Gulin Zrnić

Marin Mićunović i Sanja Faivre
Procjena ranjivosti žala otoka Hvara

Damir Viličić i Zrinka Ljubešić
Hranidbene mreže plitkih obala i ekološka zaštita mora

Kristina Dobra i Augustin Derado
Mreže značenja i zeleni imaginarij: konstruiranje održivosti kroz otočnu krhkost otoka Zlarina

Hrvoje Bota
Održivi razvoj otoka sukladno načelima permakulturnog dizajna, održivog urbanizma i arhitekture te regenerativne poljoprivrede

12:20-12:40 KAVA SA ZADATKOM

12:40-14:00 **Sesija II**
Moderatorica: Marina Blagaić Bergman

Tomislav Oroz
Krhki krajolici u post-digitalnoj eri: prakse, ideali, temporalnosti

Peter Goggin
Regionalna retorička teorija i otočna krhkost

Peter Simonič
Komunitarizam na otoku Žirju

Lana Peternel, Ana Perinić Lewis i Nikolina Hazdovac Bajić
Tihe pukotine: Krivnja i krhkost u svakodnevici otočana

14:00-17:00 RUČAK I SLOBODNO VRIJEME

17:00-18:00 **Sesija III**
Moderatorica: Ana Perinić Lewis

Mirko Sardelić
Brodovi i otoci: funkcije i imaginariji uzajamne povezanosti

Olga Orlić
Plurilokalnost obiteljskog života pomoraca – pripadnost i odsutnost u otočnoj zajednici

Joško Božanić
Regata tradicijskih ribarskih brodova gajeta falkuša – najstarija jedriličarska regata na svijetu

19:00 VEČERNJI PROGRAM

PETAK, 26. RUJNA

9:00-9:30 Prijava sudionika

9:30 – 10:30 **Plenarno izlaganje**
Moderator: Tomislav Oroz

Agnès Michelot i Marie Ange Schellekens
Otoci između krhkosti i otpornosti: ponovno promišljanje prava i održivosti

10:30-10:50 KAVA SA ZADATKOM

10:50-12:10 **Sesija IV**
Moderator: Nenad Starc

Marijana Sumpor
Prema EU strategiji za otoke u okviru modernizirane kohezijske politike

Lidija Runko Luttenberger i Axel Luttenberger
Otoci u sustavu integralnog upravljanja obalnim područjem

Majda Rubić i Meri Glumac
Otočani naši dragi, bdijte, ne spavajte!

Pauline Flipo-Boucontet
Stambena kriza na otocima: izazovi i strategije

12:10-14:10 RUČAK

14:10-15:30 **Sesija V**
Moderatorica: Olga Orlić

Pavel Gulin Zrnić
Slušanje zemlje: prakse brižnosti na otoku Hvaru

Sani Sardelić
Je li maslina neobrana?

Marina Blagaić Bergman
Pčelarstvo kao poveznica ekoloških, društvenih i kulturnih dimenzija održivosti: primjer otoka Šolte

Nika Štimac
"Hrvatski otočni proizvod" (HOP) u kontekstu krhkosti otočne proizvodnje i održivosti otočnih prostora

15:30 IZLET U SELO HUMAC I POSJET GRAPČEVOJ ŠPILJI

20:00 KONGRESNA VEČERA

SUBOTA, 27. RUJNA

10:00-11:20 **Sesija VI**
Moderatorica: Tarita Mašković

Matea Zajc Petranović
Starenje i krhkost u Hrvatskoj: analiza promjena između otočnih i kopnenih područja u posljednjih 20 godina

Sanja Klempić Bogadi i Sonja Podgorelec
Zdravstvena zaštita i skrb za starije na otocima: primjer otoka Hvara

Marko Turk
"Ajmo van, što ćemo u učionici!" Otok kao obrazovni resurs u nastavi

Andrija Mišetić i Sara Ursić
Otočni gradovi kao nositelji centraliteta – primjer otoka Korčule

11:20-11:40 KAVA SA ZADATKOM

11:40-13:00 **Sesija VII**
Moderator: Šime Vukman

Nenad Starc
O otočno-poluotočnoj dihotomiji: Poluotok Pelješac

Miloš Ničić
Otok kao ekskluzivnost: iskustva sa zapadnih Ciklada

Josipa Slaviček
Skupljaj uspomene, a ne suvenire – putopisno istraživanje Indonezijom i usporedba s Mediteranom

Maša Seničić
Nestalni teritoriji: Tuvalu i preoblikovanje otpornosti

13:00-13:30 ZAKLJUČNA RASPRAVA

SAŽECI SIMPOZIJA
(abecednim redom)

dr. sc. Marina **Blagaić Bergman**, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
marina@ief.hr

Pčelarstvo kao poveznica ekoloških, društvenih i kulturnih dimenzija održivosti: primjer otoka Šolte

Medonosne pčele prisutne su na Zemlji milijunima godina, a čovjek ih je od davnina prepoznao kao nezamjenjive suradnike. Njihova uloga u oprašivanju čini ih ključnim čimbenikom ekološke održivosti, dok pčelarstvo kao ljudska praksa povezuje prirodne procese s kulturnim i društvenim sferama. Na otoku Šolti pčelarstvo ima dugu i bogatu tradiciju: još je Plinije Stariji šoltanski med svrstavao među najcjenjenije u Rimskom Carstvu, dok je 1875. u Grohotama osnovana jedna od prvih pčelarskih zadruga u Dalmaciji. Ovaj kontinuitet potvrđuje da pčelarstvo nije tek gospodarska djelatnost, već i važan element kulturne baštine i identiteta otočne zajednice. Istraživanje pčelarstva na Šolti otvara prostor za razmatranje krhkosti otočnih svjetova. Pčele su, naime, izuzetno osjetljive na klimatske promjene, degradaciju staništa i pritiske intenzivnog turizma – procesa koji istodobno oblikuju i ranjivost otoka. Istodobno, svaka sačuvana košnica predstavlja mali čin otpornosti i brige za okoliš. Obiteljske tradicije, poput onih koje njeguju obitelji Tvrdić i Prar, svjedoče o pčelarstvu kao načinu života, prijenosu znanja kroz generacije te filozofiji odnosa prema prirodi. Promišljanje šoltanskog pčelarstva u svjetlu ekoloških, društvenih i kulturnih dimenzija održivosti otkriva njegovu ulogu kao mosta između prirodnih ciklusa i ljudskih zajednica. U tom smislu, pčelarstvo postaje ogledalo krhkosti otočnog svijeta: ono istodobno pokazuje ranjivost ekosustava i potencijal za emancipatorske prakse koje čuvaju biološku raznolikost, jačaju društvene veze i afirmiraju kulturni identitet Šolte.

Dr. sc. Marina Blagaić Bergman *etnologinja je i kulturna antropologinja zaposlena u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu. Doktorirala je na temelju višegodišnjeg etnografskog istraživanja otoka Šolte, a njezina su istraživačka područja otočni studiji, migracije, antropologija budućnosti s naglaskom na odnos zajednice prema okolišu te otočne baštine, posebice izrazi pučkih pobožnosti. Voditeljica je projekta* Etnografije otočnosti – otočne baštine i okolišne budućnosti kao okosnice razvoja otočnih zajednica (Institut za etnologiju i folkloristiku, 2024. – 2027., NextGenerationEU). *Aktivno surađuje s lokalnim zajednicama kroz terenska istraživanja, izložbe i javne programe kojima približava znanstvena saznanja široj publici. Autorica je znanstvenih i stručnih radova te sudjeluje u radu međunarodnih istraživačkih mreža i strukovnih udruga. Predsjednica je udruge Anatomija otoka – centar za istraživanje i razvoj, gdje povezuje znanost, umjetnost i praksu u promišljanju budućnosti otoka.*

Hrvoje **Bota,** dipl. ing. arh., Društveno poduzeće Održivo d.o.o., Split, Hrvatska
hrvoje.bota1979@gmail.com

Održivi razvoj otoka sukladno načelima permakulturnog dizajna, održivog urbanizma i arhitekture te regenerativne poljoprivrede

U izlaganju prikazat će se rješenja za model održivog razvoja, regeneracije i revitalizacije otoka. Predstavit će se teorija i praksa interdisciplinarnog holističkog planiranja i razvoja životnih otočnih prostora. Posebno će se istaknuti projekt iz područja prostornog planiranja, urbanizma, permakulturnog dizajna, održive arhitekture i regenerativne poljoprivrede. Djelovanje društvenog poduzeća *Održivo* prikazat će se kroz provedeni EU projekt *RAD – regeneracija agroekosustava Dalmacije*. Projekt je uključivao edukacije, posjete imanjima te planiranje i izradu projekata na otocima Braču, Hvaru i Visu. Predstavit će se i projekt regenerativnog imanja *Mikrofarma Mrvica* u Biskom, kraj Splita. Imanje je uređeno prema načelima permakulturnog dizajna: gospodarsko-stambeni sklop izgrađen je od drva i konobetona, a ugrađen je i samoodrživi energetski sustav. Na imanju se uzgajaju povrće, voće, cvijeće i začini te provode edukacije i radionice.

Hrvoje Bota *(Split, 1979.) diplomirao je arhitekturu na Sveučilištu u Zagrebu 2005. godine. Ima dugogodišnje profesionalno iskustvo u urbanističkom planiranju. Godine 2014. osnovao je društveno poduzeće Održivo d.o.o., specijalizirano za urbanističko planiranje, održivu arhitekturu, permakulturni dizajn i regenerativnu poljoprivredu. Vlasnik je male regenerativne farme za biointenzivnu proizvodnju povrća i energetski samodostatne kuće od konoplje u Bisku, nedaleko Splita. Posvećen je razvoju regenerativnih praksi, osnivanju ekoloških zajednica i agroekosustava u urbanim i ruralnim područjima.*

dr. sc. Joško **Božanić**, Filozofski fakultet u Splitu, Split, Hrvatska
josko.bozanic@gmail.com

Regata tradicijskih ribarskih brodova gajeta falkuša – najstarija jedriličarska regata na svijetu

Godine 1936. održana je posljednja regata od Komiže na otoku Visu do otočića Palagruže, udaljenog 42 nautičke milje. Pojava brodskog motora bila je glavni razlog prekida ove regate, koju su komiški ribari stoljećima organizirali tijekom ljetnih mjeseci, na početku dugog 22-dnevnog ribolovnog razdoblja bez mjesečine. Nije to bila sportska regata, već natjecanje za osiguranje boljeg položaja na malom pučinskom otoku Palagruži, čije je okolno more bilo najbogatije u Jadranu po ulovu plave ribe. U regati je znalo sudjelovati i do stotinu jedrilica, a kad nije bilo vjetra – veslalo se. Svaka je gajeta imala pet članova posade. Cilj je bio osigurati što bolji položaj tijekom dvadeset i dva dana provedenih na Palagruži, u vrijeme bez mjesečine kada se mogla loviti plava riba, najviše srdela. Ribu

su ribari solili u drvenim bačvama te se na brodovima vraćala u Komižu. Posoljena riba izvozila se u Veneciju, Grčku i zemlje Levanta. Sačuvan je dokument iz 1593. godine u kojemu se navodi 74 imena kapetana falkuša koji su sudjelovali u regati od Komiže do Palagruže. Do danas se smatralo da je najstarija jedriličarska regata na svijetu utrka dvaju brodova na rijeci Temzi, koju je 1775. organizirao Royal Yacht Club, a koja je poznata kao Cumberland Cup i održava se još uvijek. Međutim, regata od Komiže do Palagruže starija je 182 godine. U izlaganju će biti prikazan dokument iz rukopisa *Liber Comisia* iz 1784., koji donosi zapise o ribarstvu komiških ribara od 16. do 18. stoljeća.

***Dr. sc. Joško Božanić** (1948.), profesor emeritus Sveučilišta u Splitu istaknuti je hrvatski književnik i znanstveni istraživač na području humanističkih znanosti (filologija). Utemeljitelj je Humanističkih znanosti na Sveučilištu u Splitu i Centra za interdisciplinarne studije Studia Mediterranea na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Splitu. Utemeljitelj je i znanstveni savjetnik UNESCO-ova Geoparka Viški arhipelag. Njegova interdisciplinarna istraživanja povezuju filologiju, kulturnu antropologiju, etnologiju i maritimnu baštinu. Autor je deset monografija i 130 izvornih znanstvenih radova te oko 200 eseja. Kao istaknuti dijalektolog, bio je glavni urednik dijalektološkog časopisa "Čakavska rič". Šest knjiga publicirao je na stranim jezicima: engleski (4), talijanski (1) i španjolski (1). Zahvaljujući njegovu projektu "Falkuša", hrvatska maritimna baština postala je globalno prepoznata.*

Kristina **Dobra**, mag. arh/etn., Udruga Tatavaka, otok Zlarin, Hrvatska
kdobra24@gmail.com

dr. sc. Augustin **Derado**, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Centar Split, Split, Hrvatska
augustin.derado@gmail.com

Mreže značenja i zeleni imaginarij: konstruiranje održivosti kroz otočnu krhkost otoka Zlarina

Mali otoci ubrajaju se među područja najizloženija klimatskim promjenama i raznim nepovoljnim društveno-ekonomskim procesima, ali istodobno mogu predstavljati plodno tlo za razvoj inovativnih pristupa održivosti. Otok Zlarin, sa svojih 293 stanovnika, utjelovljuje tipičnu otočnu krhkost – depopulaciju, demografsko starenje te ekonomska i infrastrukturna ograničenja. Umjesto da se ta krhkost promatra isključivo kao prepreka, ovaj je rad interpretira i kao potencijal za generiranje održivih praksi. Istraživanje se temelji na jednogodišnjem etnografskom radu provedenom u sklopu projekta TYPeS (NextGenerationEU), koji je uključivao promatranje sa sudjelovanjem u različitim lokalnim aktivnostima i inicijativama, 20 polustrukturiranih intervjua te analizu dokumenata o razvojnim procesima i ulozi ključnih aktera. Rezultati pokazuju kako se na Zlarinu oblikuju "zeleni imaginariji" i mreže značenja koje povezuju institucije, udruge, inicijative i

lokalne aktere, pri čemu se postojeća otočna krhkost reinterpretira kao resurs u razvoju održivih praksi. Ova transformacija podrazumijeva eksperimentiranje s različitim inovacijama održivosti, dok lokalni i regionalni kontekstualni uvjeti oblikuju njihove domete i učinke. Lokalne inicijative često djeluju unutar translokalnih mreža koje povezuju lokalne specifičnosti i angažman s globalnim znanjima i resursima. Te mreže funkcioniraju zahvaljujući povjerenju, simboličkoj identifikaciji i predanosti vrijednostima održivosti. Uz razvoj praksi skrbi, Zlarin oblikuje moduse održivosti koji su istodobno ukorijenjeni u lokalnom iskustvu i otvoreni prema širim društvenim transformacijama. Rad doprinosi razumijevanju kako otoci mogu djelovati kao "zeleni hubovi" kroz kombinaciju lokalnih tradicija, translokalnih mreža i različitih oblika kapitala, te kako se otočna krhkost može konceptualizirati ne samo kao ograničenje, već i kao produktivna sila u stvaranju alternativnih razvojnih putanja.

Kristina Dobra *magistra je arheologije i etnologije/kulturne antropologije iz Šibenika. U svom radu povezuje kulturnoantropološke pristupe s temama klimatskih promjena i lokalnog razvoja, usmjerenima na praktičnu primjenu znanja u korist zajednice i održivih društvenih promjena. Kao znanstvena suradnica Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar na projektu TYPeS unosi ovu perspektivu u istraživanje ekološkog aktivizma na otoku Zlarinu. Kroz dodatne edukacije iz permakulture i upravljanja projektima te kao koordinatorica udruge Tatavaka razvija interdisciplinarni i angažirani pristup izazovima.*

Dr. sc. Augustin Derado *sociolog je i postdoktorski istraživač na Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar u Splitu. Njegov rad istražuje društvene nejednakosti, generacijske promjene, rodne identitete i građansko sudjelovanje. Objavio je radove o temama poput životnih strategija, rodnih odnosa, značenja kulture i populizma. U sklopu projekta TYPeS provodi etnografsko terensko istraživanje o ekološkom aktivizmu i razvojnim akterima na otoku Zlarinu. Kombinira kvalitativne metode s jakim interesom za sociološku teoriju, kulturu i svakodnevni život.*

Dr. sc. Pauline **Flipo-Boucontet,** Otočna razvojna agencija OTRA, Cres, Hrvatska
pauline@pplr-otokcres.info

Stambena kriza na otocima: izazovi i strategije

Stambena kriza pogađa mnoga europska područja, a posebno je izražena u obalnim gradovima i na otocima. Visoke cijene, nenaseljene nekretnine i rastući udio stambenog prostora namijenjenog kratkoročnom turističkom najmu sve više ograničavaju pristup prihvatljivom stanovanju za stalne stanovnike. U izlaganju će biti predstavljena svjedočanstva otočana koji žive na Ouessantu i l'Île-aux-Moinesu u Francuskoj) i na Cresu u Hrvatskoj, kako bi se prikazalo na koji način se ovaj problem očituje u zajednicama koje ovise o turizmu. Također, bit će prikazane i različite strategije koje otočani razvijaju kako bi se suočili s ovim problemom. Od pojedinačnih inicijativa i udruga na lokalnoj razini

do općinskih projekata, rješavanje stambene krize zahtijeva preispitivanje samog pojma vlasništva nad imovinom.

Dr. sc. Pauline Flipo-Boucontet *doktorirala je geografiju na Sveučilištu u Limogesu u Francuskoj 2024. godine. Proučavala je izazove javnog djelovanja u području stanovanja i energetske tranzicije iz perspektive stanovnika otoka l'Île-aux-Moines, Ouessant, Cres, Silba i Unije. Živi u Cresu gdje radi u Otočnoj razvojnoj agenciji (OTRA).*

Dr. sc. Peter **Goggin,** Arizona State University, SAD
petergo@asu.edu

Regionalna retorička teorija i otočna krhkost

Sve što dotakneš, mijenjaš. Sve što promijeniš, mijenja tebe. Jedina trajna istina je promjena.
(Octavia E. Butler, *Parabola o sijaču*, 1993.)

Znanstvenofantastični roman Octavije E. Butler smješten u zamišljenu budućnost (2025.!) priziva dvojnost otpornosti i krhkosti – kako okolišne, tako i društvene – kroz retoričku prizmu utemeljenu na drugom zakonu termodinamike. Primjer te dvojnosti može se uočiti u biokorama Zemlje – zajednicama nekih od najranijih organizama koji su tijekom tisućljeća razvili prilagodljivost i otpornost kako bi preživjeli u najnepovoljnijim okolišima, a istodobno ostali iznimno osjetljivi na bilo kakve fizičke poremećaje, osobito one uzrokovane ljudskim djelovanjem. Otoci se često promatraju kao pokazatelji globalne krhkosti, kroz pojave poput invazivnih vrsta, učestalosti bolesti ili porasta razine mora, te se često nazivaju "kanarincima u rudnicima" planeta Zemlje. Njihova geologija, biota i strukture zajednica, poput biokora, istodobno su otporne i prilagodljive promjenama, ali i krhke pred prirodnim i ljudski uzrokovanim promjenama. Pojam dvojnosti otpornosti i krhkosti sugerira fizički i filozofski prijelazni prostor za uključivanje u poziv F. D. Rubija na razmišljanje iz perspektive krhkosti. Još je važnija potreba za sustavnim modelima diskursa o tome što znači razmišljati, raspravljati i kritički promišljati krhkost u kontekstu otoka i otočnosti. Rubijev četverodijelni korelat o nastanku krhkosti (relacijski, diferencijalni, referencijalni, pozicijski) nudi upravo takav sustav jer se može povezati s četverodijelnim modelom regionalne retorike Jenny Rice (sučelje, blizina, preklapanje, kritička strategija) koji pruža sredstvo za uključivanje u diskurs iz perspektive krhkosti. U ovom izlaganju definirat ću i primijeniti teoriju regionalne retorike kako bih se raspravio i pokazao na koji način se diskursi o krhkosti otoka oblikuju i promišljaju pomoću modela Jenny Rice, koristeći dva konkretna slučaja: interakciju i agenciju između ljudskih i životinjskih vrsta te porast razine mora i pomorsko pravo.

Dr. sc. Peter N. Goggin *izvanredni je profesor retorike (engleski jezik) na Arizona State University, viši znanstveni suradnik u polju istraživanja globalnih budućnosti na Julie Ann*

Wrigley Global Futures Lab, ASU, vanjski suradnik na School for the Future of Innovation in Society ASU. Njegove knjige i članci obuhvaćaju teme poput proučavanja pismenosti, koncepta serendipiteta u istraživanju, retorike okoliša, divljih životinja, sirena, znanstvene fantastike i oceanskih otoka.

Pavel **Gulin Zrnić**, student diplomskog studija, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska
pavel.zrnic@gmail.com

Slušanje zemlje: prakse brižnosti na otoku Hvaru

Izlaganje tematizira pitanje brige i brižnosti u otočnom kontekstu na temelju odabranih pojedinačnih praksi stanovnika otoka Hvara. Izazovi turistifikacije i demografskog starenja kao i klimatske promjene s ekološkim ugrozama konstituiraju otočnu krhkost. Takva krhkost izaziva *brigu* za budućnost otoka kao "osjećaj uznemirenosti zbog koga ili zbog čega" (Hrvatski jezični portal), odnosno uzrokuje zabrinutost. S druge pak strane dijeljena krhkost otočana i otoka može oblikovati drugačiju vrstu brige o otoku temeljenu na odnosima uzajamnosti i pažnje koju možemo nazvati *brižnost*. Briga i brižnost o otočnom krajoliku sastavni su dio djelovanja planinarskih i vatrogasnih društava, raznovrsnih udruga, lokalnih grupa i inicijativa. Tom se nizu mogu pridodati i pojedinci, stanovnici ili posjetitelji otoka, sa svojim načinom ophođenja prema otoku. U ovom izlaganju bavim se praksama pojedinaca na Hvaru koji takvu brižnost za otok pokazuju obradom zemlje. Interpretiram naracije o njihovom odnosu prema otočnoj prirodi, razlozima (ponovnog) doseljenja na otok, motivacijama za obradu zemlje i osobnim inicijativama. Na temelju toga promišljam kako se stvara i održava brižnost kao uzajamni odnos ljudi i otoka. Teorijski se osvrćem na radove britanskog antropologa Tima Ingolda koji brigu/brižnost vidi kao "otpuštanje ontološkog duga" (Ingold, 2025). Etnografska građa za ovo izlaganje nastala je terenskim istraživanjima u sklopu projekta *Pazi što jedeš Laboratorij* koji se održao u proljeće 2025. godine na Hvaru u organizaciji Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju (Sveučilište u Zagrebu), Odjela za etnologiju i antropologiju (Sveučilište u Zadru) i Instituta za etnologiju i folkloristiku (Zagreb).

***Pavel Gulin Zrnić** student je diplomskog studija etnologije i kulturne antropologije te fonetike na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Završio je preddiplomski studij geografije. Kao član udruge Anatomija otoka sudjeluje u istraživanju procesija Za križen na otoku Hvaru. Surađuje s Muzejom suvremene umjetnosti u Zagrebu kroz organizaciju i provedbu izvanmuzejskog programa. Trenutačno se bavi istraživanjem međunarodne radne migracije u Hrvatskoj. Teme njegova interesa vezane su uz antropologiju religije i migracija, područje obrazovanja, otočne i urbane studije te interkulturni dijalog.*

dr. sc. Sanja **Klempić Bogadi**, Institut za istraživanje migracija, Zagreb, Hrvatska
sanja.klempic@imin.hr

dr. sc. Sonja **Podgorelec**, Institut za istraživanje migracija, Zagreb, Hrvatska
sonja.podgorelec@imin.hr

Zdravstvena zaštita i skrb za starije na otocima: primjer otoka Hvara

Starost stanovništva i starenje prevladavajući je ne samo demografski, već i društveni, gospodarski i zdravstveni izazov otočnih zajednica u Hrvatskoj. Desetljeća iseljavanja i negativnog prirodnog kretanja hrvatskih otoka rezultirala su visokim udjelom starijeg stanovništva koje svojom brojnošću, znanjem i iskustvom predstavlja svojevrstan razvojni potencijal, ali i ograničenje zbog opadanja zdravlja i snage te zahtjeva za određenim objektivnim uvjetima organiziranja svakodnevnice. Ti uvjeti utječu ne samo na kvalitetu života starijih osoba, već i na ukupnu kvalitetu života otočnog stanovništva. Cilj izlaganja je prikazati rezultate analize subjektivne procjene dviju objektivnih dimenzija kvalitete života starijih stanovnika otoka Hvara – dostupnost zdravstvene zaštite i organizacije formalnih i neformalnih oblika skrbi. Iznose se rezultati kvalitativnog istraživanja provedenog na Hvaru 2023. metodom polustrukturiranih intervjua na namjernom prosudbenom uzorku od 10 ispitanika u dobi od 65 i više godina. Analiza navedenih dimenzija kvalitete života, iznimno važnih starijim otočanima, ali i mlađim članovima njihovih obitelji – potencijalnim skrbnicima, pokazuje da je objektivno, kvaliteta i dostupnost zdravstvene zaštite i organizacija formalne skrbi za starije lošija na otoku nego na kopnu. Sugovornici, bez obzira na svoju dob, zdravstveno stanje i funkcionalni status ističu kako je nužna organizirana i formalna skrb koje na Hvaru nema u dovoljnoj mjeri, unatoč tomu što je riječ o jednom od većih i razvijenijih hrvatskih otoka. Stariji stanovnici prilagođavaju se postojećim uvjetima te se, iako u sve manjoj mjeri, oslanjaju na neformalnu mrežu pomoći unutar svojih zajednica. Imajući u vidu njihovu brojnost, potrebe, razinu aktivnosti i važnost uloge u svakodnevnom životu zajednice, nužno je podići kvalitetu javnih usluga i dostupnost odgovarajućih sadržaja.

Dr. sc. Sanja Klempić Bogadi *znanstvena je savjetnica i voditeljica Znanstvenog odjela za migracijska i demografska istraživanja Instituta za istraživanje migracija. Diplomirala je, magistrirala i doktorirala na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Bila je glavna urednica znanstvenog časopisa Migracijske i etničke teme (2013. - 2021.). Naslovna je redovita profesorica na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Njezina su područja znanstvenog interesa migracija, starenje, prostorni aspekti demografskih procesa, kvaliteta života i geografija otoka.*

Dr. sc. Sonja Podgorelec *znanstvena je savjetnica u trajnom izboru, zaposlena u Znanstvenom odjelu za migracijska i demografska istraživanja Instituta za istraživanje migracije u Zagrebu. Kao suradnica na više znanstvenih projekata bavila se sociološkim aspektima života i zdravlja*

migrantica, djece u migraciji i povratku, individualnim orijentacijama i sociokulturnim obrascima ponašanja mladih, sociološkim (socijalno-gerontološkim) aspektima starenja stanovništva Hrvatske (posebice starenja otočnog stanovništva) i kvalitetom života. Autorica je ili suautorica 5 knjiga od kojih su najznačajnije: Ostarjeti na otoku – kvaliteta života starijega stanovništva hrvatskih otoka *i* Gradovi potopili škoje – promjene u malim otočnim zajednicama *(suautorica S. Klempić Bogadi).*

dr. sc. Zrinka **Ljubešić**, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska
zrinka.ljubesic@biol.pmf.hr

Krhkost otočnog ekosustava

Pojam krhkosti ekosustava koristi se relativno često u oceanografiji i obuhvaća cijeli niz međusobno povezanih procesa koji je opisuju. Jasno definiranje krhkosti omogućuje bolje praćenje ekosustava te uvelike može poboljšati načine upravljanja i zaštitu područja. Jedan od primjera razrađenog pojma krhkosti je krhkost primarne proizvodnje u morima, procesa u kojem planktonski autotrofni organizmi koristeći sunčevu svjetlost i ugljični dioksid proizvode hranu za ocean. Krhkost primarne proizvodnje definirana je dostupnom svjetlošću i dubinom miješanja vodenog stupca, a zanimljivo je da se temelji na modelima koji se koriste u ekonomiji. Kada govorimo o otocima pojam krhkosti dobiva veću širinu i do sada nije jasno definiran, iako su svi svjesni izazova života na otoku, pa tako i provođenja terenskih istraživanja. U izlaganju pojam krhkosti približit će se kroz već opisanu definiciju primarne proizvodnje, postavit će se nova pitanja o utjecaju te krhkosti na specifičan otočni ekosustav, izazove i prednosti te načine ublažavanja promjena i neizvjesnosti.

Dr. sc. Zrinka Ljubešić *izvanredna je profesorica na Biološkom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Diplomirala je na studiju biologije-ekologije 1997. godine, magistrirala 2003. i doktorirala 2007. godine. Objavila je 75 znanstvenih radova. Boravila je na nekoliko znanstvenih usavršavanja na uglednim međunarodnih institucijama te sudjelovala u četiri međunarodne znanstvene ekspedicije. Područje znanstvenog interesa joj je biološka oceanografija, taksonomija i ekologija morskog fitoplanktona. Predstavnica je Hrvatske u međunarodnom udruženju FEPS. Dobitnica je stipendije "Za žene u znanosti" i nagrade Ambasador u kategoriji klijent za skupove veće od 150 sudionika. Organizirala je jedan domaći i četiri međunarodna znanstvena skupa te bila članica organizacijskog i znanstvenog odbora brojnih kongresa i simpozija. Aktivno je uključena u popularizaciju znanosti kroz organiziranje predavanja i izložbi te sudjelovanjem u brojnim televizijskim i radijskim emisijama.*

Dr. sc. Agnès **Michelot**, Littoral Environnement et Sociétés (LIENSs) – UMR 7266, La Rochelle University, Francuska
agnes.michelot@univ-lr.fr

Dr. sc. Marie-Ange **Schellekens**, UMR CNRS Littoral Environment Society, La Rochelle University, La Rochelle, Francuska
marie-ange.schellekens@univ-lr.fr

Otoci između krhkosti i otpornosti: ponovno promišljanje prava i održivosti

Otoci već dugo simboliziraju krhkost: mjesta izložena vanjskim silama, pragovi između kopna i mora, granice i otpornosti. Pojam krhkosti, iz latinskog *fragilitas*, ne označava puku slabost, već relacijsko stanje ranjivosti koje zahtijeva brigu i poštovanje. Filozofski, krhkost odražava samu ljudsku prirodu – konačnost (Heidegger) i etičku odgovornost za ono što je prolazno (Levinas). U bajkama krhkost poprima simbolične oblike: ilustrira kako se nježnost i vrijednost isprepliću te kako ono što se može slomiti često ima najveću važnost. Otoci odražavaju ovaj paradoks: fizički su krhki (porast razine mora, erozija, gubitak biološke raznolikosti), društveno i ekonomski izloženi (odseljavanje, ovisnost o turizmu), a ipak povijesno otporni, crpeći snagu iz prilagodbe i kulturnog bogatstva. Ranjivost i otpornost koegzistiraju kao dinamičke sile, oblikujući odgovore otočana na okolišne, ekonomske i društvene pritiske. U tom smislu krhkost poziva ne samo na zaštitu, nego i na predanost održivosti i otpornosti, shvaćenoj kao sposobnost apsorbiranja šokova i održavanja ekoloških, društvenih i kulturnih sustava na duži rok. U izlaganju istražujemo krhkost kao leću kroz koju možemo razumjeti otočne stvarnosti u eri klimatskih promjena – ne samo ekološku ili ekonomsku krhkost, već holističku interakciju ekoloških, kulturnih i simboličkih dimenzija. Također ispitujemo kako se ovo stanje odražava u pravu:

- Hrvatsko pravo (Zakon o otocima) predviđa posebne režime za otoke, implicitno prepoznajući njihovu ranjivost.
- Međunarodno pravo (UNCLOS, UNFCCC) priznaje izloženost otoka, posebno malih otočnih država u razvoju.
- Pravo EU-a definira otoke kao "krhka područja" koja zaslužuju ciljanu kohezijsku i okolišnu podršku.

Ipak, nijedan od ovih pravnih okvira u potpunosti ne odražava otočne stvarnosti. Oni pristupaju otočnoj situaciji fragmentirano, ne sagledavajući krhkost kao cjelinu – tj. kao iskustvenu, relacijsku stvarnost u kojoj se ispreplićу ranjivost, otpornost i održivost. Ovo izlaganje poziva na bogatiju, adaptivnu pravnu imaginaciju koja će prihvatiti snagu krhkosti i podržati održivu otpornost u budućnosti otoka.

Dr. sc. Agnès Michelot *viša je predavačica javnog prava na Fakultetu prava, političkih znanosti i menadžmenta, Sveučilište La Rochelle, Francuska. Specijalizirala je međunarodno okolišno pravo. Članica je UMR CNRS 7266 LIENSs (Francuska) i direktorica* CNRS *Research Federation on Environment and Sustainable Development. Članica je World Commission on*

Environmental Law of IUCN i potpredsjednica te počasna predsjednica Francuskog društva za okolišno pravo (Société Française pour le Droit de l'Environnement). *Također je članica znanstvenog vijeća Francuskog ureda za bioraznolikost* (L'Office français de la biodiversité, OFB) *i znanstvenog odbora Francuskih nacionalnih parkova* (Les parcs nationaux de France). *Trenutačno je nositeljica UNESCO-ve katedre za održivost oceana i obalnih područja na Sveučilištu u La Rochelleu.*

Dr. sc. Marie-Ange Schellekens *znanstvena je suradnica u istraživačkoj jedinici Littoral Environment and Societies (LIENSs) UMRi 7266 i sukoordinatorica Jean Monnet Europskog modula RESCUE (Resilience, climate change and European Union) na Sveučilištu u La Rochelleu. Doktorirala je pravo na Sveučilištu u La Rochelleu disertacijom Environmental Security in the External Relations of the EU, towards an Integrated Approach to the Prevention of External Conflict and Crisis. Također ima magisterij iz europskog prava s College of Europe (Belgija), magisterij iz njemačkog poslovnog prava s Johannes Gutenberg University (Njemačka) i diplomu iz međunarodnog prava (DEA) Sveučilišta u Burgundiji (Francuska). Od 2017. godine ujedno je menadžerica za europske odnose Francuskog društva za ekološko pravo. Njezini istraživački interesi leže u vanjskim odnosima Europske unije s posebnim naglaskom na okolišnu i klimatsku sigurnost, okolišne utjecaje sukoba te ulogu EU-a u polarnim regijama. Redovita je gostujuća stručnjakinja za francuske medije o okolišnim posljedicama rata u Ukrajini. Njezin trenutačni istraživački rad temelji se na njezinom prethodnom iskustvu izvršne direktorice College of Europe Foundation (1998. – 2010.), briselskog European Think Tanka pod vodstvom Javiera Solane, bivšeg visokog predstavnika za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku EU-a, koja promiče inovativno razmišljanje o ulozi EU-a u svijetu. U toj je ulozi također bila članica upravnog odbora The Barents Research Institute u Kirkenesu (2003. – 2010.). Radila je kao menadžerica projekta za sprječavanje sukoba u Folke Bernadotte Academy u Stockholmu (2011. – 2012.) i kao stručnjakinja za GIZ, redovito pružajući obuku o europskom pravu sucima u Sjevernoj Makedoniji i Albaniji (2003. – 2015.). Predavala je na Sveučilištu Uppsala od 2011. do 2016. i kao gostujuća predavačica na nekoliko europskih sveučilišta.*

dr. sc. Marin **Mićunović**, Geografski odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb
mmicunov@geog.pmf.hr

dr. sc. Sanja **Faivre**, Geografski odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb
sfaivre@geog.pmf.hr

Procjena ranjivosti žala otoka Hvara

Žala spadaju među najdinamičnije obalne reljefne oblike. Nastala su na kontaktu kopna i mora, građena od sedimenata različite veličine. Njihova osjetljivost na klimatske pro-

mjene, ali i na sve intenzivnije socioekonomske pritiske, čini ih iznimno ranjivima te sve češćim predmetom istraživanja. Otok Hvar, s oko 250 pretežno džepnih žala (engl. *pocket beaches*), pokazuje izražen trend erozije. Ranjivost i erozija žala ubrajaju se među ključna pitanja kod upravljanja obalnom zonom, osobito u prostorima gdje se prirodni procesi isprepliću s ljudskim djelovanjem. U ovom se istraživanju analiziraju geomorfološka obilježja, evolucija i ranjivost 47 džepnih žala na otoku Hvaru, što čini približno 20 % ukupnog broja žala otoka Hvara. Analiza je obuhvatila tri vremenska razdoblja definirana temeljem dostupnih sekundarnih izvora i razdobljem terenskog rada. To su: 1834. godina (Franciskanski katastar), 1950-e (arhivske avionske snimke) i 2020-e (suvremene metode daljinskih istraživanja). Terenski rad (2020. – 2024.) uključivao je UAV i GNSS mjerenja, fotogrametrijsku obradu snimki te GIS prostorne analize. Razvijen je indeks ranjivosti prilagođen džepnim žalima, temeljen na šest parametara koji uključuju promjene zemljišnog pokrova u drenažnim bazenima, morfometriju uvala (indeks uvučenosti, razvedenosti i kutnog odstupanja), antropogeni utjecaj i veličinu sedimenta. Ovaj indeks omogućuje preciznu procjenu geomorfološke osjetljivosti žala. Rezultati pokazuju da na žalima otoka Hvara dominira trend erozije, s prosječnim smanjenjem površine od 44,1 % i povlačenjem obalne linije prema kopnu za 5,5 metara u posljednjih 200 godina. Analiza parametara upućuje na izražene negativne utjecaje koji povećavaju ranjivost. Prosječna vrijednost izračunatog indeksa iznosi 0,56, čime većina žala ulazi u kategoriju visoke ranjivosti. Ovi rezultati potvrđuju osjetljivost džepnih žala, ističući važnost geomorfoloških procesa, klimatskih promjena i antropogenih utjecaja u njihovoj evoluciji. Predloženi indeks ranjivosti predstavlja nov, ciljani pristup u procjeni ranjivosti džepnih žala, karakterističnih za jadransku i širu mediteransku obalu. Dobiveni rezultati mogu poslužiti kao temelj za održivo upravljanje i očuvanje posebno ranjivih obalnih područja.

Dr. sc. Marin Mićunović *(Split, 1995.) docent je na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, gdje je stekao zvanja prvostupnika (2017.), magistra geografije (2019.) i doktora znanosti (2024.). Od preddiplomskog studija kontinuirano se bavi obalnom geomorfologijom, s naglaskom na istraživanje žala metodama terenskog rada, daljinskih istraživanja i GIS analiza. Doktorski rad izradio je u sklopu projekta Hrvatske zaklade za znanost* Relativna promjena morske razine i klimatske promjene duž istočne obale Jadrana (SEALeveL, HRZZ IP-2019-04-9445). *Usavršavao se u Windsoru, Innsbrucku, Gdanjsku i Palermu te je dobitnik više nagrada za znanstvenu izvrsnost. Njegovi znanstveni interesi uključuju geomorfologiju obala i krša, GIS i daljinska istraživanja.*

Dr. sc. Sanja Faivre *(Rijeka, 1967.) redovita je profesorica u trajnom zvanju na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Diplomirala je, magistrirala i doktorirala (en co-tutelle, Blaise Pascal, Clermont-Ferrand, Francuska) na istom odsjeku. Njezina znanstvena istraživanja usmjerena su na geomorfologiju, s posebnim naglaskom na promjene razine mora i klimatske promjene. Vodila je niz domaćih i međunarodnih projekata, među kojima i projekt Hrvatske zaklade za znanost* Relativna promjena morske razine i klimatske promjene duž istočne obale Jadrana (SEALeveL, HRZZ IP-2019-04-

9445). *Autorica je više od 70 znanstvenih radova te nekoliko knjiga i poglavlja u knjigama. Dobitnica je brojnih priznanja, uključujući nagradu HAZU-a za prirodne znanosti (2024.) i Godišnju državnu nagradu za znanost (2025.).*

Andrija **Mišetić**, doktorand, Geografski odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska
andrijamisetic98@gmail.com

dr. sc. Sara **Ursić**, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska
sara.ursic@pilar.hr

Otočni gradovi kao nositelji centraliteta – primjer otoka Korčule

U istraživanjima urbanih naselja se pojam centralnih funkcija pojavio vrlo rano. Jedan od prvih prostornih koncepata koji im je dao na važnosti je 1933. objavio njemački geograf Walter Christaller (Vresk, 1992), a čija se ideja nastavila razvijati do danas. U hrvatskoj se literaturi važnost centralnih funkcija i prostornih međuodnosa naselja proučavala kroz razne teme poput modela izdvajanja gradskih naselja (Lukić, 2012) ili kroz izrade prostornih modela rasporeda centralnih funkcija kako bi se utvrdila razina opremljenosti (Radeljak Kaufmann, 2015; Dragić i dr., 2018) ili identificirali prostorno-razvojni trendovi, a posebno u primjeru hrvatskih otoka (Marinković, 2018) gdje se naglasila važnost opskrbljenosti stanovništva centralnim funkcijama kao faktora kvalitete života, ali i ekonomskog i demografskog razvoja. Primarni je cilj ovog rada približiti važnost otočnih gradova kao mjesta koncentracije centralnih funkcija kroz primjer otoka Korčule te utvrditi na koji način se gradovi uklapaju u širi prostorni kontekst na tri prostorne razine: otočna, regionalna, državna. Metode istraživanja uključivat će jednostavniju statističku obradu podataka na višim prostornim razinama, dok će se na razini otoka Korčule provesti dodatne statističke i prostorne analize (koristeći GIS alate) koje će dati detaljniji uvid u prostornu i razvojnu ulogu koju otočni gradovi zauzimaju.

Andrija Mišetić *student je treće godine doktorskog studija na Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Diplomirao je 2022. godine na temu* Razvojne perspektive Općine Postira*. Na studiju se primarno bavi temama otoka, otočnih gradova i regionalnog razvoja. Zaposlenik je u Ravnateljstva civilne zaštite Republike Hrvatske u Odjelu za baze podataka i GIS podršku. Tijekom studija je u suautorstvu objavio znanstveni rad na temu razvoja otočnih prostora. Sudjelovao je kao izlagač na nekoliko znanstvenih i stručnih konferencija i skupova.*

Dr. sc. Sara Ursić *(1982., Split) znanstvena je suradnica na Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar. Područja njezina znanstvenog interesa su sociologija prostora, urbana sociologija, sociologija stanovanja i urbano planiranje s posebnim naglaskom na transformaciju urbanog,*

suburbanog i ruralnog prostora te konceptualizaciju doma i kulture stanovanja u sociologiji. Objavila je dvadesetak znanstvenih radova iz područja urbane sociologije i sociologije prostora te knjige Vitalni gradovi *i* Kroz tržnicu *u suautorstvu. Kao dio istraživačkog tima sudjelovala je u projektima iz područja urbane i ruralne sociologije i razvoja hrvatskog društva. Nositeljica je kolegija* Sociologija stanovanja *na Hrvatskom katoličkom sveučilištu te kolegija* Sociologija prostora *na Hrvatskim studijima.*

dr. sc. Miloš **Ničić**, Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu, Beograd, Srbija
milos.nicic@fpn.bg.ac.rs

Otok kao ekskluzivnost: iskustva sa zapadnih Ciklada

U ovom radu ispituje se stanje krhkosti otočnih svjetova kroz analizu socio-prostornih promjena na grčkom otoku Folegandrosu u razdoblju nakon 2020. godine, oslanjajući se na etnografsku analizu karakteristika sezonskog boravka negrčkih vlasnika objekata za sekundarno stanovanje (engl. *second-home*) na otoku i njihove koncepcije otočne kozmogonije. Otok Folegandros, koji pripada zapadnom dijelu Ciklada u Egejskom moru, svjedoči značajnom porastu izgradnje luksuznih objekata za sezonski boravak, od kojih su neki namijenjeni rastućem fondu imovine za sekundarno stanovanje. Takva je imovina u vlasništvu kako tradicionalno uspostavljenog tipa filhelenskog stranca-vlasnika na grčkom otoku, tako i novog tipa stranog vlasnika iz redova transnacionalnih elita.
Razumijevanje obilježja otoka koje proizlazi iz perspektive prisutnosti pripadnika oba tipa vlasnika objekata sekundarnog stanovanja, u skladu ili u proturječju s lokalnom ili polulokalnom (sezonsko-radnom) populacijom prisutnom na Folegandrosu, svjedoči o kontekstualnim značajkama poimanja koncepta otoka, nestabilnosti etabliranih otočnih imaginacija, doživljene autentičnosti i dinamičnom karakteru lokalne agencije. Uzimajući u obzir pojmove poput luksuza, ekskluzivnosti, jedinstvenosti i posebnosti, u izlaganju se također raspravlja o promijenjenim karakteristikama etabliranih narativa o otočnoj samosvojnosti, ali i razmatra njihovo prilagođavanje suvremenim okvirima globalnih ekonomskih, kulturnih, političkih i ekoloških odnosa koje takvi narativi stvaraju i održavaju. Na taj način, rad nudi lokalizirani doprinos raspravama u okviru otočnih studija, studija kulture i nasljeđa te studija turizma.

Dr. sc. Miloš Ničić *zaposlen je na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu, gdje predaje predmete iz područja teorije kulture i studija kulture. Istraživanja su mu usmjerena na urbane studije, studije turizma, kulturu sjećanja, postsocijalističku transformaciju i kreativne industrije.*

dr. sc. Olga **Orlić**, Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, Hrvatska
olga@ief.hr

Plurilokalnost obiteljskog života pomoraca – pripadnost i odsutnost u otočnoj zajednici

Suvremeno pomorstvo kao globalna industrija od sredine 20. stoljeća obilježeno je denacionalizacijom poslovanja, stvaranjem multinacionalnih brodarskih kompanija i sve izraženijom prekarizacijom rada pomoraca. Pomorci se ubrajaju u specifičnu kategoriju privremenih radnih migranata, čiji se migracijski obrasci – osobito cirkularni i transverzalni – uklapaju u koncept zasebne globalne zajednice prakse. Profesionalni identitet pomoraca neraskidivo je povezan sa specifičnim znanjima, vještinama i svakodnevicom na brodu, a često se prelijeva i na osobnu razinu. Tematika života pomoraca sve je prisutnija u međunarodnim istraživanjima, osobito kroz etnografske pristupe koji uključuju terenski rad na brodu te kroz analize obiteljskih dinamika i iskustava izolacije. U ovom radu fokus je stavljen na hrvatske otočne zajednice obilježene snažnom turistifikacijom, pri čemu odabir pomorskog zanimanja ili naprosto prekarnog rada na brodu omogućuje određenu razinu ekonomske sigurnosti. Kroz kvalitativni pristup istražuju se iskustva suvremenih pomoraca i članova njihovih obitelji s ciljem razumijevanja načina funkcioniranje plurilokalnog obiteljskog života. Poseban fokus istraživanja usmjeren je na razumijevanje odnosa plurilokalnog načina života pomoraca u kontekstu dinamike lokalnih zajednica kojima pripadaju.

Dr. sc. Olga Orlić *viša je znanstvena suradnica na Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu. Od 2001. do 2006. godine radila je kao kustosica u Etnografskom muzeju Istre / Museo etnografico dell'Istria u Pazinu, a od 2006. do 2024. bila je zaposlena na Institutu za antropologiju u Zagrebu. Sudjelovala je u brojnim nacionalnim i međunarodnim znanstvenim i stručnim projektima, uključujući COST akciju, a dvaput je vodila nacionalne programe popularizacije antropologije i kulturne antropologije. Vodila je istraživački projekt Hrvatske zaklade za znanost* Solidarna ekonomija u Hrvatskoj: antropološki pristup (SOLIDARan) *te, s hrvatske strane, bilateralni projekt* Utjecaj globalnih nesigurnosti na jačanje pokreta za prehrambeni suverenitet u Hrvatskoj i Sloveniji (SLOHRanA). *Trenutačno je voditeljica hrvatskog istraživačkog tima (PI) na projektu* Boosting Local Urban Markets in the Mediterranean*, financiranom u okviru PRIMA inicijative. Autorica je više znanstvenih i stručnih radova te knjige o solidarnosti na primjeru poljoprivrede potpomognute zajednicom u Hrvatskoj. Članica je uredništva časopisa Etnološka istraživanja i predsjednica Hrvatskog etnološkog društva u drugom mandatu. Dobitnica je godišnje nagrade HED-a za najbolju etnografsku izložbu u 2004. godini (Tkalci u Istri).*

dr. sc. Tomislav **Oroz**, Odjel za etnologiju i antropologiju, Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska
toroz@unizd.hr

Krhki krajolici u post-digitalnoj eri: prakse, ideali, temporalnosti

Ova prezentacija predstavlja rezultate etnografskog terenskog istraživanja provedenog na Dugom otoku u Parku prirode Telašćica s posebnim fokusom usmjerenim na procese digitalne estetizacije i njihov odnos prema krhkim okolišima. Kako digitalno "zahvaćanje" prirodnih krajolika, koje promiču *outdoor* entuzijasti i turisti putem društvenih mreža, može zamagliti ili pojačati percepciju aktualnih okolišnih promjena u doba "pregrijavanja" (usp. Eriksen, 2016)? Što postaje vidljivo, a što nevidljivo kroz digitalnu estetizaciju krhkih okoliša u post-digitalnom dobu (usp. Berry, 2014)? Nadalje, prezentacija se bavi time kako klimatski ekstremi, invazivne biljne i životinjske vrste te izazovi u upravljanju otpadom transformiraju Park prirode Telašćica i preoblikuju njegovu konzervacijsku agendu. Oslanjajući se na eksperimentalnu metodologiju koja kombinira senso-digitalne šetnje i polustrukturirane intervjue, ovo istraživanje nudi uvid u nastajanje novih estetskih kategorija. Kakve konfliktne temporalnosti nastaju između ljudskih i više-od-ljudskih svjetova te kako se pritom oblikuju suvremene prakse i odnosi prema onome što se smatra "prirodnim"? Na kraju, procesi digitalne estetizacije koji su u središtu ovog istraživanja otvaraju pitanja o krhkim okolišima i krhkim životima otočnih zajednica, istražujući kako se krhkosti doživljavaju i žive u frikcijama koje nastaju između lokalnih perspektiva i globalnih procesa.

Dr. sc. Tomislav Oroz *izvanredni je profesor i pročelnik na Odjelu za etnologiju i antropologiju Sveučilišta u Zadru. Diplomirao je etnologiju i kulturnu antropologiju i povijest na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (2007.). Na istom Sveučilištu 2014. godine stječe titulu doktora znanosti. Na Sveučilištu u Zadru drži nekoliko kolegija na preddiplomskoj i diplomskoj razini (Antropologija Mediterana, Etnokulturni procesi u Jugoistočnoj Europi, Kulture sjećanja i iskustva temporalnosti, itd.). Na Sveučilištu La Rochelle u Francuskoj suradnik je u nastavi na kolegiju RESCUE: otpornost, klimatske promjene i Europska unija* (u suradnji s dr. sc. Nenadom Starcom). *Autorska knjiga* Gdje si bio 1573? Lica i naličja Matije Gupca u praksama sjećanja *objavljena je 2018. godine u izdavačkoj kući Jesenski i Turk. U suuredništvu s Mirandom Levanat-Peričić objavio je uredničku knjigu* Liber monstrorum balcanorum: čudovišni svijet europske margine *u izdanju izdavačke kuće Jesenski i Turk i Instituta za etnologiju i folkloristiku (2020). Njegov znanstveni interes vezan je za studije sjećanja (memory studies), otočne studije (island studies) i balkanističke studije (Balkan studies) s posebnim naglaskom na politike i iskustva temporalnosti. Voditelj je sveučilišnog istraživačkog kompetitivnog projekta* Mreže otočne temporalnosti: multidisciplinarno istraživanje iskustava temporalnosti na Dugom otoku i Kornatima, *suradnik na međunarodnom znanstvenom istraživačkom projektu* CHANSE Digital Aestheticization of Fragile Environments i projektu ETNOTOK Instituta za istraživanje migracija.

dr. sc. Lana **Peternel**, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Hrvatska
lanapeternel@idi.hr

dr. sc. Ana **Perinić Lewis**, Institut za istraživanje migracija, Zagreb, Hrvatska
ana.perinic.lewis@imin.hr

dr. sc. Nikolina **Hazdovac Bajić**, Ekonomski fakultet, Sveučilište u Dubrovniku, Dubrovnik, Hrvatska
nikolina.hazdovac-bajic@unidu.hr

Tihe pukotine: Krivnja i krhkost u svakodnevici otočana

Na temelju komparativnog etnografskog istraživanja, izlaganje postavlja okvir za razumijevanje otočne krhkosti ne samo kao posljedice infrastrukturnih problema, već i kao emocionalne i etičke samorefleksije otočana. Promatramo kako svakodnevni život u okruženju dotrajalosti, oštećenosti i napuštenosti postaje prostor u kojem se prepliću osjećaji nesigurnosti, izoliranosti i – posljedično – krivnje. Naši sugovornici, otočani, izražavaju osjećaj da "nisu dovoljno učinili": da nisu bili dovoljno aktivni, vidljivi, glasni, poduzetni ili obrazovani. Međutim, takve narative ne tumačimo kao izraz osobnog neuspjeha, već ih čitamo dijalektički – kao rezultat internalizacije dugotrajnog povlačenja države, nejednake dostupnosti resursa i gubitka simboličke i praktične podrške i povezanosti sa "centrima s obale". Osjećaj krivnje tako postaje simptom strukturne zapuštenosti, fragilnosti i društvenog zanemarivanja. Krhkost se u ovom kontekstu ne očituje samo u urušenim krovovima, obraslim putevima i zapuštenim mostovima, već i u napuklinama otočnih identiteta, samopouzdanja i osjećaja dostojanstva. Stoga, povezujući materijalnu kulturu s emocionalnim pejzažima, izlaganje razmatra krivnju kao višeslojni, dijalektički i kontekstualizirani analitički pojam, povezan s krhkosti kroz tihe, svakodnevne borbe za dostojanstvo života na otoku.

Dr. sc. Lana Peternel *viša je znanstvena suradnica na Institutu za društvena istraživanja u Zagrebu. Bila je voditeljica dvaju znanstvenoistraživačkih projekata:* Usporedba nacionalnih i vjerskih identiteta učenika srednjih škola u Hrvatskoj i Sloveniji (MZO RH i ARRS) *i* Antropološko istraživanje manjinskih religija u povijesnim arhivima Hrvatske (UKF/HRZZ). *Trenutačno vodi bilateralni slovensko-hrvatski projekt* Izolirani ljudi i zajednice u Sloveniji i Hrvatskoj ISOLATION (HRZZ IPS-2022-02-3741). *Također predaje na Tehničkom veleučilištu u Zagrebu (kolegij Digitalna antropologija). Od 2023. glavna je urednica časopisa Sociologija i prostor. Autorica je knjige:* Nestala naselja u Republici Hrvatskoj: Povijesno-demografsko-antropološke perspektive *(Dugački, Vlatka; Peternel, Lana; Škiljan, Filip. 2021. Zagreb: Plejada, IDIZ, IMIN). Njezini istraživači interesi vezani su uz marginalizirane zajednice, izolaciju, etničke i religijske identitete te održivost.*

Dr. sc. Ana Perinić Lewis *znanstvena je savjetnica i voditeljica Znanstvenog odjela za kulturne i otočne studije na Institutu za istraživanje migracija u Zagrebu. Od 2003. do 2022.*

radila je na Institutu za antropologiju. Diplomirala je hrvatski jezik i književnost i etnologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Na istom sveučilištu doktorirala je s otočnom temom iz područja etnologije i kulturne antropologije. Njezini znanstvenoistraživački interesi povezani su s otočnim prostorom i otočnim zajednicama, njihovim identifikacijama, migracijama i stereotipizacijama. Provela je kulturnoantropološka istraživanja o identifikacijskim procesima na otoku Hvaru. Kao suradnica sudjelovala je u radu interdisciplinarnih projekata koji su se bavili antropološkim istraživanjima jadranskih otoka. Voditeljica je projekta Etnografije otočnosti – otočne migracije, mobilnosti i identifikacije ETNOTOK (IMIN, NPOO 2021. – 2026. NextGenerationEU).

Dr. sc. Nikolina Hazdovac Bajić *znanstvena je suradnica i docentica na Ekonomskom fakultetu Sveučilištu u Dubrovniku. Diplomirala je kroatologiju i sociologiju na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu, a 2017. godine doktorirala je sociologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu s temom o nereligioznosti i ateizmu u Hrvatskoj. Suradnica je na projektu* Izolirani ljudi i zajednice u Sloveniji i Hrvatskoj ISOLATION (HRZZ IPS-2022-02-3741, 2022.- 2025., voditeljica: dr. sc. Lana Peternel, Institut za društvena istraživanja Zagreb). *Njezina područja istraživanja obuhvaćaju sociologiju religije, religijske identitete, marginalizirane ljude i zajednice.*

mr. sc. Majda **Rubić**, Zagreb, Hrvatska
majda.rubic@gmail.com

Meri **Glumac**, bacc.oec., Obrt Mezzomondo, Obrt za turizam, ugostiteljstvo i dizajn, Ubli, Lastovo, Hrvatska

Otočani naši dragi, bdijte, ne spavajte!

Temeljem Direktive EU-a o zajedničkoj poreznoj politici i uzimajući u obzir posebnu situaciju udaljenih otoka, odobravaju se porezna rasterećenja na tim otocima, ali ne i za četiri hrvatska otoka koji imaju status udaljenog otoka temeljem procesnih pregovora za članstvo u EU-u. Zakon o otocima razvrstava udaljene otoke Vis, Lastovo i Dugi otok u pučinske otoke, dok Mljet razvrstava kao kanalski otok. Uvodi se zbunjujuća istost s terminima udaljeni otok i pučinski otok, dolazi do nerazumijevanja akata EU-a o posebnom porezu na dodanu vrijednost za udaljene otoke. Time se spomenuta četiri hrvatska otoka koja ulaze u tu kategoriju dovode u neravnopravan položaj u odnosu na ostale otoke Europske unije koji se tretiraju kao udaljeni, primjerice u Grčkoj. Svi poslodavci koji rade na Lastovu koji je desetljećima bio izoliran kao vojni teritorij nailaze na specifične uvjete poslovanja. Otok stagnira u odnosu na razvijenije destinacije, a temelj demografskih, razvojnih i socijalnih programa mogu biti mnoge nekretnine koje su godinama zanemarene, lokalna poljoprivreda s prodajnim lancima i boljom opskrbom. U svemu tome presudnu ulogu imaju porezi i status udaljenog otoka koji je samo na papiru. Tako je za

Lastovo kupljena brodica za hitne slučajeve pomoću sredstava Europske unije koji su namijenjeni za udaljene otoke. Međutim, ta brodica nije stacionirana na Lastovu. Nedavno je izgubljen jedan mladi život zbog nefunkcionalnosti navedenog sustava. Otočni sabor kao udruga otočana u kojoj sudjeluje i Lastovo, ima namjeru inzistirati na poreznom rasterećenju otoka podnošenjem prijedloga za dopunu spomenute Direktive (2006.) koja je donesena prije hrvatskog članstva u EU-u. Posebno se ističe važnost usklađivanja hrvatske politike o otocima s politikama EU-a kako bi stanovništvu Lastova bile zajamčene jednake razvojne mogućnosti kao na drugim udaljenim otocima EU-a.

Mr. sc. Majda Rubić *radni vijek provela je u državnoj službi na pravnim poslovima više razine, magistrirala je iz prava EU-a kao stipendistica Vlade RH uz radnu obvezu (2011.), a posljednje joj je radno mjesto bilo u Upravi za otoke MRRFEU-a. Autorica je tri stručne knjige, posljednja* Odbor regija u oblikovanju EU zakonodavstva *(2013.) temeljena je na magistarskoj radnji uz mentora Sinišu Rodina (sudac Suda Europske unije). Svoja specijalistička znanja koristi na području regionalne politike i nisologije. Objavila je 40-tak radova, aktivna je članica Matice hrvatske, hrvatske sekcije Ecovasta i udruge Anatomija otoka.*

Meri Glumac*, bacc. oec. vlasnica je Obrta za turizam, ugostiteljstvo i dizajn. Kroz svoj rad surađivala s WWF-om i raznim udrugama za zaštitu kulturnih i prirodnih vrijednosti. U suradnji s državnim institucijama potakla je razvoj i revitalizaciju vojnih zona u svrhu prenamjene za turizam i znanost. Svoju stečenu praksu i znanja koristi za kreiranje raznih sadržaja kojima se potiče očuvanje običaja i tradicije u izvornim oblicima.*

dr. sc. Lidija **Runko Luttenberger**, Sveučilište u Rijeci, Studij politehnike, Rijeka, Hrvatska
lidija.luttenberger@unri.com

dr. sc. Axel **Luttenberger**, Pomorski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Rijeka, Hrvatska
axel@pfri.hr

Otoci u sustavu integralnog upravljanja obalnim područjem

Integralno upravljanje obalnim područjem čija praksa datira još iz šezdesetih godina ugrađeno je u Agendu 21, Poglavlje 17. koje se bavi zaštitom mora, obalnih područja, njihovih živućih resursa i održivim razvojem malih otoka. Godine 2013. Hrvatska je ratificirala Protokol o integralnom upravljanju obalnim područjem (IUOP) Barcelonske konvencije koji između ostalog utvrđuje načela u vezi prikladnog i pravodobnog sudjelovanja lokalnog stanovništva u transparentnom procesu donošenja odluka, formuliranja strategija korištenja zemljišta, davanja prednosti javnim uslugama koje zahtijevaju izravnu blizinu mora, izbjegavanja nepotrebne koncentracije i urbanog širenja duž cjelokupne obalne crte te izradu preliminarnih procjena rizika vezanih uz ljudske aktivnosti i infrastrukturu. Člankom

12. posvećenom otocima stranke se obvezuju promicati okolišu prihvatljive aktivnosti, poduzimati posebne mjere u cilju osiguravanja sudjelovanja stanovništva u zaštiti obalnih ekosustava koja se temelji na njihovim lokalnim običajima i znanju te u nacionalnim obalnim strategijama uzimati u obzir specifična obilježja otočnog okoliša. U izlaganju analizirat će se odstupanje hrvatske prakse od preuzetih međunarodnih obveza. Republika Hrvatska još uvijek nije donijela nacionalne strategije u vezi korištenja obala i mora, a prethodni postupci procjene utjecaja na okoliš su neadekvatni. Obrazovanje javnosti, jačanje kapaciteta tijela javne uprave na nacionalnoj i lokalnoj razini, obavljanje funkcije regulatora, izvršenje obveza preuzetih na razini Ujedinjenih naroda i Europske unije te davanje važnosti potrebama lokalnog stanovništva preduvjeti su za očuvanje otočnih ekosustava. Time se osigurava dobrobit njihovih zajednica, morskog okoliša, jačanje rezilijentnosti i opstanak turizma koji se temelji upravo na prirodnom kapitalu krhkih otočnih ekosustava.

Dr. sc. Lidija Runko Luttenberger *redovita je profesorica u području inženjerstva okoliša na Studiju politehnike Sveučilišta u Rijeci. Radila je u brodograđevnoj industriji na mjestima inženjera projektanta, voditelja prodaje i člana uprave, u komunalnoj tvrtki kao rukovoditelj te kao pomoćnica ministra u Ministarstvu zaštite okoliša i prirode. Autorica je knjige* Gospodarenje vodom i otpadom *i suurednica knjige* Auralno iskustvo i upravljanje zvučnim pejzažom. *Napisala je više od 100 znanstvenih i stručnih radova u području zaštite okoliša.*

Dr. sc. Axel Luttenberger *redoviti je profesor u trajnom zvanju na Pomorskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci. Diplomirao je pravo na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Rijeci, a magistrirao i doktorirao pravo na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Splitu. Položio je pravosudni ispit i ima dugogodišnju praksu u pomorskom osiguranju kao pravni zastupnik i viši savjetnik. Ima iskustva u lokalnoj samoupravi i državnoj službi kao gradonačelnik Grada Opatije i zastupnik u Hrvatskom saboru. Autor je tri sveučilišna udžbenika i više od 100 znanstvenih i stručnih radova.*

Dr. sc. Mirko **Sardelić**, Zavod za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, Hrvatska
msardelic@hazu.hr

Brodovi i otoci: funkcije i imaginariji uzajamne povezanosti

U srednjem, a posebno u ranom novom vijeku, brodovi su se razvili u prave male ploveće ekosustave, poput gradova. Imali su svoje "stanovništvo" (putnike), obrambene strukture, javne i privatne prostore, strogu hijerarhiju, sofisticiranu legislativu vezanu uz sve aspekte života broda i njegovih sadržaja, snažnu ekonomsku funkciju, a bili su i medijsko čvorište jer su prenosili ideje i informacije. Prevozili su ljude na najudaljenija mjesta, dobrovoljno i prisilno. U današnjoj globaliziranoj ekonomiji cirkulacija teretnih brodo-

va opslužuje kontinente poput krvotoka, dok trajekti i katamarani omogućuju blagodati modernog života žiteljima i posjetiteljima jadranskih otoka. U ovom izlaganju najprije će biti predstavljen kratki povijesni pregled života većih brodova na Jadranu i Mediteranu te će se analizirati njihova funkcija. Zatim će se fokus usmjeriti na suvremene brodove – od njihove uloge u svakodnevnom životu otoka do osjećaja slobode i odmora na manjim brodovima i jedrilicama. Osim funkcionalne dimenzije, razmatrat će se i mjesto brodova u jadranskom imaginariju i kolektivnom sjećanju

Dr. sc. Mirko Sardelić *viši je znanstveni suradnik Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Zagrebu, počasni istraživač na Sveučilištu Zapadne Australije (The University of Western Australia) u Perthu i suradnik CMRS Center for Early Global studies na Sveučilištu UCLA. Bavi se istraživanjem Mediterana i Jadrana, međukulturnom razmjenom ideja na euroazijskom prostoru te poviješću i sociologijom emocija. U posljednje ga vrijeme zanima i odnos prirodnog krajolika i prostora izgrađenog ljudskim djelovanjem.*

Sani **Sardelić**, prof., viša kustosica, Gradski muzej Korčula, Hrvatska
sani.curator27@gmail.com

Je li maslina neobrana?

U izlaganju autorica propituje nedavno uočenu promjenu u odnosu čovjek – drvo koja ukazuje na dublje strukturalne promjene u društvu. Riječ je o biljci koja je nositeljica snažnih doslovnih i simboličkih obilježja Sredozemlja – maslini. Maslina je jedna od tri osnovne sredozemne poljodjelske kulture. Uz vinovu lozu i pšenicu predstavljala je sam temelj egzistencije i prosperiteta povijesnih sredozemnih zajednica, napose otočnih, poput korčulanske. Nasade maslina na padinama brežuljaka uokvirene suhozidnim međama još uvijek doživljavamo kao ikonični prizor, a maslina kao umjetnički motiv prisutna je i u svjetovnom i u religioznom, likovnom, glazbenom i književnom izražavanju, u širokom rasponu svih njenih pojavnosti – od pejzaža do kapljice *uja*. Stoga je njezino recentno korištenje u isključivo dekorativne svrhe kao ukrasne biljke u posudama sa svrhom stvaranja ugodnog mjesta iluzije u visoko urbaniziranom prostoru, poput hotela, na javnim gradskim trgovima, uz bazene urbanih vila i slično, potaklo na promišljanje o krhkosti prostora i sve vidljivijim učincima antropocena na okoliš. Donedavno, isprepletenost otočnog ekosustava i sustava koji je uspostavio čovjek ostavljala je prostor i drugim biljnim i životinjskim vrstama, a sada se izdvaja dio namijenjen isključivo čovjeku – turistički resorti, u koje potom ciljano unosimo biljke lišene kontakta s tlom, ali jake simbolike, poput masline. Naizgled nevin čin, otkriva promjenu paradigme odnosa prema temeljnim resursima, svojevrsni prostorni obrat. Dok se otočna maslinova ulja sukladno svojim kvalitetama formalno štite oznakama izvornosti europske razine, drvo masline prisiljavamo na nemoguće životne uvjete, svodeći ga na puki ukras prostora namijenjen Drugima (turistima). Teorijsku potkrepu svom razmišljanju autorica pronalazi u tumačenju pojma heterotopija Michela Foucaulta.

Sani Sardelić *viša je kustosica pedagog Gradskog muzeja Korčula, profesorica komparativne književnosti i filozofije te suvoditeljica Dana Petra Šegedina. Unutar europskoga projekta ESLAND (University of Cambridge, UK) istražila je Korčulu kao otok s izrazitim mediteranskim kulturnim obilježjima* (Island Landscapes – An Expression of European Culture, ur. Gloria Pungetti, Routlege, 2017.). *Višegodišnja istraživanja nematerijalne baštine otoka Korčule provodi u suradnji s prof. em. Elsie Ivancich Dunin (UCLA) i surađuje s Institutom za etnologiju i folkloristiku. Članica je udruge Siva zona – prostor suvremene i medijske umjetnosti, Hrvatskog etnološkog društva i Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti. Interes pokazuje za povijesne, etnološke i ekološke poveznice, bioraznolikost, prehranu i samoodrživost u suvremenim uvjetima. Članica je projektnog tima za izradu WINTER MED – Stručne studije integralne zaštite i revitalizacije povijesnih naselja u krajolicima otoka Korčule i Mljeta (Godišnja nagrada Hrvatske komore arhitekata 2023.).*

Maša **Seničić**, doktorandica, Fakultet dramskih umetnosti u Beogradu, Beograd, Srbija
msenicic@gmail.com

Nestalni teritoriji: Tuvalu i preoblikovanje otpornosti

U ovom izlaganju razmatra se krhkost i otpornost otoka iz perspektive digitalne humanistike i studija sjećanja, s fokusom na Tuvalu – prvu naciju koja je, kao odgovor na porast razine mora, proglasila sebe digitalnom državom. Tuvalu se sastoji od triju grebenskih otoka i šest atola u Tihom oceanu te je osobito izložen posljedicama klimatskih promjena, a znanstvenici procjenjuju da će za nekoliko desetljeća veći dio njegovog teritorija biti potopljen. Kao odgovor na to, i nakon pokušaja rekonstrukcije obale nasipanjem pijeska, Tuvalu je pokrenuo projekt *Future Now*, takozvanu "digitalnu migraciju" službi, povijesnih artefakata i usmenih predaja na posebno dizajniranu platformu. Polazeći od pojma krhkosti prema shvaćanju Fernanda Domingez Rubija, kao relacijske i generativne kategorije, ovaj rad tvrdi da aktualna infrastrukturna transformacija Tuvalua nije tek odgovor na ekološki gubitak, već je i čin iskazivanja političke autonomije putem tehnološke prilagodljivosti. Ako kultura opstaje kroz ovakve prostorne izazove, koje metodološke alate je moguće razviti za potrebe uspostavljanja, njegovanja i arhiviranja nacionalnog identiteta? Materijalno nestajanje Tuvalua, kao i njegovo konceptualno izmještanje, moguće je artikulirati kao političko i epistemološko preoblikovanje; nestabilnost, imanentna manentna obilježjima otoka, ovdje potiče sve veću budnost, utemeljenu na etici udruženog oporavka. Slučaj Tuvalua svjedoči da radikalna izloženost promjenama može generirati podjednako radikalne oblike izdržljivosti.

Maša Seničić *autorica je, pjesnikinja, esejistica i istraživačica, posvećena višestrukim oblicima teksta. Suselektorica je na Festivalu autorskog filma u Beogradu, programska direktorica udruženja Filmkultura i doktorandica u polju Studija sjećanja te Teorije kulture i medija (FDU, Beograd). Njezin rad obuhvaća institucionalne i nezavisne projekte – ponajprije u području*

filma i književnosti – u kojima preuzima ulogu autorice, glavne urednice ili mentorice. Njezin istraživački interes obuhvaća prostore istraživanja i oblikovanja, a njezina praksa nerijetko rezultira kolektivnim ili individualnim edukativnim projektima, izložbenim programima, knjigama i drugim tekstualnim predmetima, ponajprije promišljenima kroz proces i kontekst.

dr. sc. Peter **Simonič**, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana, Slovenija
peter.simonic@ff.uni-lj.si

Komunitarizam na otoku Žirju

U izlaganju se istražuju povijesne i suvremene dimenzije komunitarizma na hrvatskom otoku Žirju. Do sredine 20. stoljeća, komunitarne prakse obilježavale su svakodnevni život seoskog stanovništva otoka. One su uključivale zajednička obiteljska kućanstva, prava na zajedničku ispašu, kolektivno vlasništvo nad obalom te sudjelovanje u ribarskim obiteljima i zadrugama. Ovi pravni i društveni aranžmani odražavali su predanost pravednom pristupu resursima i uravnoteženom upravljanju ograničenim otočnim habitatom. Međutim, s padom tradicionalnih poljoprivrednih i stočarskih djelatnosti – zbog zapošljavanja u industriji na kopnu – ti su oblici zajedništva uglavnom nestali. Danas komunitarizam opstaje u kolektivnom sjećanju kao simbol moralne opozicije dominantnoj turističkoj ekonomiji, koja potiče natjecanje između nuklearnih obitelji i povezuje otok izravno s globalnim tržištima. Iako zajedničko vlasništvo i dalje pruža zaštitu od velikih stranih ulaganja, ono ujedno predstavlja izazov suvremenom korištenju zemljišta i razvoju

***Dr. sc. Peter Simonič** (Ljubljana, 1969.) profesor je na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani. Njegov istraživački rad usmjeren je ekonomsku i političku antropologiju, ekološku antropologiju, antropologiju Mediterana te kulturni menadžment. Njegovi članci i knjige bave se karnevalom, političkim ritualima, reciprocitetom i solidarnošću u antropologiji, zadružnim pokretima, poljoprivredom, turizmom i etnozoologijom (https://www.researchgate.net/profile/Peter-Simonic/research). Glavni je urednik časopisa* Worlds: Journal for Ethnology, Anthropology and Folkloristics*, koji izdaje Sveučilište u Ljubljani.*

Josipa **Slaviček**, dipl. ing. arh., Anatomija otoka, Jelsa, Hrvatska
Josipa.slavicek@gmail.com

Skupljaj uspomene, a ne suvenire – putopisno istraživanje Indonezijom i usporedba s Mediteranom

Predavanje prati tromjesečno putovanje Indonezijom te proces zapažanja biološke raznolikosti otoka Balija, Lomboka i Jave, njihovih ljepota obalnog pojasa, podmorja bogatog egzotičnim vrstama, ali i ekoloških ugroza koje su prisutne diljem države. Hodajući bosa po pješčanim plažama, autorica fotografira razne suvenire na koje putem nailazi, što je potakne na pitanja i razmišljanja: "Zašto mi više nemamo ovoliko suvenira?" Istraživanje zatim započinje uspoređivanjem otočne države Indonezije i hrvatskih otoka u kontekstu Mediteranskog bazena te regenerativnih sposobnosti morskog okoliša koji utječu na izgled obale, ali i obrnuto. U fokusu je važnost očuvanja obalnog pojasa za očuvanje bioraznolikost podmorja, prostorno-planske politike koje preferiraju monetarne vrijednosti te suveniri i nakit u kontekstu krhkosti ekosistema i psihološke potrebe čovjeka za kićenjem morskim blagom. Koralji, kao pokazatelji zdravlja podmorja, postavljaju obje države u globalni kontekst dokazujući kako su ljudska djelovanja i klimatske promjene jednako prisutne na oba kraja svijeta. Crveni koralj kao simbol Mediterana povlači se i nestaje iz podmorja paralelno kako nestaje iz sjećanja domaćeg čovjeka o njegovoj prisutnosti i važnosti, ali ostaje kao uspomena u kutijama s nakitom naših majki i baka čekajući neki novi modni trend da izađe na svjetlo dana. Ovim predavanjem autorica želi naglasiti da živimo u jednom zajedničkom ekosustavu kojemu je potrebno pristupati sa nježnošću, ako ga kao pojedinci uistinu želimo razumjeti.

Josipa Slaviček *diplomirana je inženjerka arhitekture i prostornog planiranja na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Područje interesa u akademskom i istraživačko-umjetničkom radu su joj otoci kao modeli istraživanja o otočnim zajednicama i prostornim politikama sa ciljem očuvanja kulturnih i prirodnih vrijednosti. Radovi su joj objavljeni na službenim stranicama fakulteta:* Hvar kao otok *(2018.) i diplomski rad Šćedro-*otok medijator *(2019., pod mentorstvom dr. sc. Bojane Bojanić Obad* Šćitaroci*, m.i.a.), a istraživački rad na temu naselja i polja otoka Hvara objavljen je u* Zborniku HERU *(2017.). Školovala se na Politecnico di Milano u sklopu Erasmus studentske razmjene, a nakon završetka fakulteta dvije godine radi i stječe iskustvo o nizozemskoj prostorno-planerskoj praksi u Amsterdamu. Anatomiji otoka pridružuje se 2021. godine. Kroz svoj studio za dizajn radi na uređenju interijera, grafičkog dizajna i suvremene audio-vizualne umjetnosti u javnom prostoru propitkujući odnose čovjeka, prirode i tehnologije u budućnosti.*

dr. sc. Nenad **Starc**, Ekonomski institut, Zagreb, Hrvatska
nstarc@eizg.hr

O otočno-poluotočnoj dihotomiji: Poluotok Pelješac

Istočna strana Jadrana obiluje otocima i poluotocima. Pobrojana su 1244 otoka, a konsenzus o broju poluotoka od Istre na sjeverozapadu Jadrana do Prevlake na krajnjem jugoistoku, još nije postignut. Nema ni konsenzusa o njihovom geografskom, društvenom i gospodarskom značaju. Stoga treba povesti raspravu o geografskim, ekonomskim, demografskim, geopolitičkim, pa čak i toponomastičkim kriterijima kako bi se procijenilo što se može smatrati poluotokom na obali malog mora s brojnim priobalnim otocima. Tema je nesološka, dakle interdisciplinarna, a samo istraživanje je relevantno jer nalazi mogu poslužiti kao kognitivni most u istraživanju odnosa između kopna i bliskih otoka. Posebna pažnja posvećena je poluotoku Pelješcu na južnom Jadranu. Usporedan s obalom, zatvara dugi, uski zaljev čija kopnena strana u relativno malom dijelu pripada Bosni i Hercegovini. Krajnji jug hrvatskog kopna tako je donedavno bio odvojen od matične zemlje. Most kopno-Pelješac izgrađen prije dvije godine, zaobišao je Bosnu i Hercegovinu i uspostavio kopnenu vezu s jugom Hrvatske. S druge strane, Zakon o hrvatskim otocima (1999., 2018.) vodi Pelješac kao otok i time mu osigurava status i sve poticajne mjere koje se provode na otocima. Pelješac se ističe svojom veličinom i osobitostima koje ga u mnogočemu razlikuju od kopna uz koje je vezan uskom prevlakom. U mnogim aspektima sličan je otocima koji ga okružuju. Društveno-ekonomska povijest poluotoka može se pratiti od neolitika do danas. Na Pelješcu su se izmjenjivali razni vladari iz ilirskih plemena te raznih kraljevstava i carstava sve do kraja 20. stoljeća, kada nakon raspada Jugoslavije ostaje dijelom Republike Hrvatske. Širi i uži ekonomski i geopolitički značaj poluotoka mijenjao se tijekom dugih stoljeća strane vladavine. U sjeni sukoba koji su se odvijali u njegovoj blizini, ostajao je, kao i otoci oko njega, na marginama balkanskih i mediteranskih povijesnih previranja.

Dr. sc. Nenad Starc *zaslužni je znanstvenik na Ekonomskom institutu Zagreb gdje se i nakon umirovljenja bavi regionalnom, okolišnom i ekološkom ekonomijom te strateškim planiranjem. Studirao u Zagrebu, Berkeleyju, SAD-u i Aberdeenu, UK. Posljednjih petnaestak godina najviše se bavi otocima. Voditelj je timova za izradu i evaluaciju lokalnih i regionalnih razvojnih planova i programa. Savjetuje ministarstva i županijske agencije kao ex-ante i ex-post evaluator. Koordinator je izrade i glavni autor Nacionalnog programa razvitka otoka (1997.), glavni je autor nacrta Zakona o otocima (1999.) i suradnik na izradi nacrta novog Zakona o otocima (2018.). Član je izvršnog odbora udruge International Small Islands Studies Association (ISISA) i hrvatske udruge Anatomija otoka.*

dr. sc. Marijana **Sumpor**, Euro ekspertiza j.d.o.o., Zagreb, Hrvatska
marisumpor@yahoo.com

Prema EU strategiji za otoke u okviru modernizirane kohezijske politike

Razmatrajući buduće financiranje politika EU-a Europska komisija (EK) pripremila je srednjoročni pregled kohezijske politike u tekućem razdoblju 2021. – 2027. iz kojeg je proizašlo nekoliko preporuka i detaljno opisanih mogućnosti modernizacije. U tom kontekstu najavljene su konzultacije za razvoj EU Strategije za otoke. Može se očekivati da će otoci biti prepoznati kao područja od interesa u kohezijskoj politici nakon 2027. godine. Predstavit ću istraživanje vezano uz teritorijalni razvoj i specifičnosti politike hrvatskih otoka. U konzultacijama o novoj EU Strategiji za otoke, naši otoci se smatraju malima, krhkima i posebnima po svojoj ekološkoj, socijalnoj, ekonomskoj, kulturnoj i povijesnoj vrijednosti. U proteklih nekoliko godina pokrenute su određene inovacije javnih politika kroz integraciju nacionalne otočne politike i EU politike teritorijalne kohezije s naglaskom na "pristupe temeljenim na mjestu" (engl. *place-based approach*). Razvoj otoka financira se iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESIF) putem Integriranog teritorijalnog programa za Hrvatsku (ITP) 2021. – 2027. za provedbu teritorijalnih otočnih strategija koje su izrađene na regionalnoj (županijskoj) razini. Metodologija istraživanja uključuje pregled literature, evaluaciju trenutačne otočne politike relevantne za male otoke i razmišljanja o raspravama o budućoj kohezijskoj politici EU s naglaskom na novu Strategiju EU-a za otoke. Analiza se usredotočuje na institucionalne odnose i upravljanje otočnom politikom, uključujući EU, nacionalne i teritorijalne perspektive. Predstavljanje ću završiti uvidima i preporukama za otočnu politiku i buduću teritorijalnu kohezijsku politiku EU-a.

Dr. sc. Marijana Sumpor *stručnjakinja je za regionalni i teritorijalni razvoj, strateško planiranje i evaluaciju. Direktorica je konzultantske tvrtke Euro ekspertiza i zastupnica u Skupštini Grada Zagreba (2018. – 2021., 2021. – 2025.). Radila je kao istraživačica regionalnog razvoja na Ekonomskom institutu Zagreb (2001. – 2018.); kao financijski stručnjak u BNP-Dresdner banci (Hrvatska) (1998. – 2000.) i u Ministarstvu financija RH (1995. – 1998.). Sudjelovala je u više od 50 istraživačkih projekata i projekata tehničke suradnje. Su/autorica je više od 60 znanstvenih i stručnih publikacija. Od ožujka 2024. predsjednica je novoosnovanog Hrvatskog evaluacijskog društva (HEVAL). Predaje predmete* Kohezijska politika EU *i* Evaluacija javnih politika, programa i projekata *na Fakultetu političkih znanosti, Sveučilišta u Zagrebu. Predaje i na Državnoj školi za javnu upravu u Zagrebu.*

Nika **Štimac**, mag. geogr., Zagreb, Hrvatska
nikastimac88@gmail.com

"Hrvatski otočni proizvod" (HOP) u kontekstu krhkosti otočne proizvodnje i održivosti otočnih prostora

U kontekstu rastućih izazova lokalne, otočne proizvodnje i održivosti otočnih zajednica, Program "Hrvatski otočni proizvod" (HOP) prepoznat je kao jedan od institucionalnih pokušaja jačanja kapaciteta otočnog stanovništva i valorizacije otočnog potencijala i izvornosti, kao i promicanja otočnih tradicionalnih djelatnosti i ostalih proizvodnih i gospodarskih aktivnosti. Provedba Programa HOP ostvaruje se kroz tri mjere, a jedna od njih odnosi se i na označavanje otočnih proizvoda istoimenom oznakom kvalitete. Oznaku HOP dodjeljuje Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije s ciljem poticanja proizvodnje i plasmana, kao i promocije izvornih i kvalitetnih proizvoda s hrvatskih otoka te tradicije i baštine. Cilj izlaganja je analizirati ulogu označavanja otočnih proizvoda navedenom oznakom u jačanju otpornosti i održivosti otočnih zajednica, s fokusom na lokalne proizvođače. U istraživanju su korištene metode analize znanstvene i stručne literature, statističke i grafičke metode, GIS analiza, metoda ankete i intervjua te SWOT analiza. Rezultati istraživanja ukazuju na važnu ulogu oznake HOP u očuvanje otočne tradicije i identiteta, ali i na niz ograničenja koja ukazuju na krhkost otočne proizvodnje, a uglavnom proizlaze iz transportnih poteškoća i izolacije te visokih troškova.

Nika Štimac *magistra je geografije (PMF, Zagreb), smjer Prostorno planiranje i regionalni razvoj. Tijekom studija radila je u Ministarstvu regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (Uprava za otoke), Ministarstvu poljoprivrede (Uprava ribarstva) te kao anketarka za statistička istraživanja – Popis 2021. (Državni zavod za statistiku). Radno iskustvo uključuje analizu i obradu prostornih podataka (GIS alati), statističku, grafičku i tekstualnu obradu podataka, izradu prezentacija, doprinos prijedlozima za kreativne aktivnosti (promocija/stručni skupovi) te terenska istraživanja. Tijekom studija i radnog iskustva razvila je snažan interes za teme vezane uz razvoj hrvatskih otoka.*

dr. sc. Marko **Turk**, Institut za istraživanje migracija, Zagreb, Hrvatska
marko.turk@imin.hr

"Ajmo van, što ćemo u učionici!" **Otok kao obrazovni resurs u nastavi**

Istraživačko pitanje od kojega se polazi u ovom izlaganju jest *Kako otočni učitelji koriste otok kao obrazovni resurs u nastavi?* Analiza se temelji na rezultatima preliminarnog kvalitativnog istraživanja provedenog tijekom 2025. godine, koje je uključivalo 12 dubinskih intervjua s učiteljima s hrvatskih otoka Brača, Hvara i Malog Lošinja. Ovo istraživanje

dio je opsežnije istraživačke dionice koja se bavi specifičnostima života i rada učitelja na hrvatskim otocima u okviru projekta *Etnografije otočnosti – otočne migracije, mobilnosti i identifikacije (ETNOTOK)* (Institutut za istraživanje migracija, 2024.-2027., financiranje: NPOO 2021. - 2026., NextGenerationEU). Teorijski okvir temelji se na *place-based education* (PBE), pristupu u podučavanju koji naglašava učenje u lokalnom okruženju, kroz lokalnu kulturu i uključenost u zajednicu, potičući povezanost učenika s njihovim neposrednim okruženjem (Gruenewald i Smith, 2014). PBE je nastao kao odgovor na homogenizirajuće učinke globalizacije, nastojeći se suprotstaviti otuđenju uzrokovanom standardiziranim obrazovanjem temeljenim na jedinstvenim obilježjima lokalnog prostora. Ovaj pristup ne samo da poboljšava obrazovna postignuća, već i njeguje građansku uključenost, odgovornost prema okolišu te revitalizaciju zajednice. Radeći s fragilnošću lokalnih sustava, PBE jača otpornost kroz korištenje lokalnog znanja i zajedničkih veza. U tom kontekstu, osnažuje pojedince da se nose s izazovima koristeći resurse specifične za određeno mjesto i kolektivni identitet (Gruenewald, 2003a). PBE svoje utemeljenje pronalazi u teorijama iskustvenog učenja, kritičke pedagogije i ekološke pismenosti. Istraživanje otvara dvije *terrae incognitae* u nacionalnoj (pedagoškoj) literaturi. Prva se odnosi na specifičan uzorak otočnih učitelja te njihova profesionalna i životna iskustva koja se mogu promatrati kao objedinjeni istraživački i pedagoški specifikum, ali i pojedinačne, istraživački bogate studije slučajeva. Druga je PBE kao pristup podučavanju, čije je teorijsko i istraživačko otkrivanje te uvođenje u nacionalni znanstveni diskurs do sada izostalo.

Dr. sc. Marko Turk *viši je znanstveni suradnik na Institutu za istraživanje migracija. Nakon završenog studija pedagogije i filozofije na Sveučilištu u Rijeci završava specijalistički program Učenje i poučavanje u online okruženju na British Columbia University te doktorat znanosti iz visokoškolske pedagogije na Sveučilištu u Zagrebu. Bio je stipendist Europske znanstvene zaklade (Sveučilište u Oxfordu i Sveučilište u Kasselu). Radio je na sveučilištima u Rijeci (Hrvatska) i Tyumenu (Rusija) te kao gostujući profesor u Španjolskoj i Rusiji. Kao nacionalni ekspert surađivao je s OECD-om, Europskom udrugom sveučilišta te Europskom komisijom. Istražuje teme nastavničke profesije, kompetencija u obrazovanju te podrške mladim znanstvenicima.*

dr. sc. Damir **Viličić**, Biološki odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska
damir.vilicic@biol.pmf.hr

dr. sc. Zrinka **Ljubešić**, Biološki odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska
zrinka.ljubesic@biol.pmf.hr

Hranidbene mreže plitkih obala i ekološka zaštita mora

Jadransko more i otoci minijaturni su ekološki sustavi i stoga izuzetno osjetljivi na različite promjene, osobito one koje čovjek može izazvati nestručnim postupcima. Našu jadransku obalu – specifični okoliš krševitih Dinarida – čovjek danas na različite načine uništava. Naši plićaci su mirna staništa koja ne miješaju snažne plime i oseke, a životni su prostor mnogim organizmima različitih veličina koji ovise jedni o drugima jer se jedni drugima hrane i jedni na druge djeluju na različite načine. Životinje koje obitavaju u dubljem moru – veliki plivači (hobotnice, ribe) ili slabije pokretni rakovi i mekušci – vezani su za plićake prehranom, razmnožavanjem ili rastom ličinaka ili mladih jedinki. Hranidbenu međusobnu ovisnost u životnoj zajednici nazivamo hranidbenom mrežom. Jedino istraživanjem i poznavanjem ekologije mora možemo se boriti protiv neprikladnih postupaka koji razaraju život u moru. Oko 20 % naših obala već je nasuto alohtonim materijalom i pretvoreno u beživotne "umjetne plaže" s tendencijom daljnjeg uništavanja. Bez prirodno ustrojenih hranidbenih mreža nema zdravog okoliša za čovjeka – niti za ribara, niti za zdravu mediteransku prehranu, niti za privlačni krajobraz kakvim se još uvijek dičimo.

Dr. sc. Damir Viličić *profesor je emeritus na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i član suradnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Diplomirao je 1973., magistrirao 1977. i doktorirao 1983. godine na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Njegov znanstveni interes je ekologija mora. Objavio je 166 znanstvenih radova. U znanstvena zvanja: znanstveni suradnik izabran je 1983., viši znanstveni suradnik 1986., a znanstveni savjetnik 1991. godine. Od 1975. do 1996. godine zaposlen je u Institutu za oceanografiju i ribarstvo, Biološkom zavodu u Dubrovniku. Nakon toga prelazi na Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu gdje je izabran u zvanje redovitog profesora, a 2003. u trajno zvanje redovitog profesora. Glavni je urednik časopisa Acta Botanica Croatica (1998. – 2013.). Tajnik je (1995.– 2011.) i predsjednik (2012. – 2014.) Znanstvenog vijeća za prirodoznanstvena istraživanja Jadrana HAZU. Dobitnik je Nagrade HAZU za najviša znanstvena i umjetnička dostignuća u Republici Hrvatskoj za 2003. godinu, za područje prirodnih znanosti i matematike. Izabran je za Člana suradnika HAZU, Razreda za prirodne znanosti (2006.). U mirovini je od 2014. godine, a 2015. je izabran u počasno znanstveno-nastavno zvanje professor emeritus.*

Dr. sc. Zrinka Ljubešić (Vidi na str. 34.)

dr. sc. Matea **Zajc Petranović**, Institut za antropologiju, Zagreb, Hrvatska
matea@inantro.hr

Starenje i krhkost u Hrvatskoj: analiza promjena između otočnih i kopnenih područja u posljednjih 20 godina

Koncepti krhkosti, očekivanog životnog vijeka i smrtnosti međusobno su povezani u kontekstu starenja i zdravlja. Biološka krhkost označava stanje povećane ranjivosti na stresore iz okoliša, do kojeg dolazi zbog smanjenja fizioloških rezervi i funkcija povezanih sa starenjem. U odnosu na osobe koje nisu krhke, krhke osobe obično imaju kraći očekivani životni vijek i veće stope smrtnosti. U Republici Hrvatskoj, očekivani životni vijek stanovništva se kontinuirano povećava, ali je stalno znatno niži od europskog prosjeka (EU-27): u 2021. je očekivano trajanje života pri rođenju za muškarce bilo 3,6 godina, a za žene 3,1 godinu niže od europskog prosjeka (Eurostat). U istraživanju provedenom u Republici Hrvatskoj na temelju podataka koje su 2001. godine prikupili Državni zavod za statistiku i Hrvatski zavod za javno zdravstvo (Musić Milanović i sur., 2006), analizirani su životni vijek i smrtnost građana, pri čemu su građani podijeljeni u one koji nastanjuju kopno i 4 skupine otoka (kvarnerski otoci, sjevernodalmatinski, srednjodalmatinski i južnodalmatinski otoci). Rezultati su pokazali da je očekivani životni vijek na otocima bio veći nego na kopnu, kao i u odnosu na prosjek cijele Hrvatske. Standardizirane stope mortaliteta na otocima također su bile niže nego li na kopnu, a uspoređujući međusobno otočne skupine, najniže su bile na južnodalmatinskim otocima. Koristeći podatke iz Popisa stanovništva 2021. godine, u izlaganju će biti prikazani očekivani životni vijek i smrtnost građana Republike Hrvatske, a dobiveni rezultati usporedit će se s podacima iz Popisa stanovništva 2001. godine, kako bi se ispitalo je li u posljednja dva desetljeća došlo do promjene krhkosti starenja koja se manifestira kroz razlike u očekivanom trajanju života i smrtnosti između stanovnika otoka i kopna, kao i među stanovnicima otočnih skupina.

Dr. sc. Matea Zajc Petranović *viša je znanstvena suradnica na Institutu za antropologiju u Zagrebu. Diplomirala je molekularnu biologiju i doktorirala (2013.) na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Sudjelovala je u realizaciji nekoliko domaćih i međunarodnih znanstvenih projekata, stručno se usavršavala na specijalističkim tečajevima i radionicama u zemlji i inozemstvu. Voditeljica je projekta* Biološke, sociokulturne i psihološke odrednice stanja uhranjenosti do odrasle dobi (BiCePs_Nutrition) (Institut za antropologiju, 2024. – 2027., NextGenerationEU). *Sudjeluje u izvođenju nastave na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Teme kojima se bavi spadaju u područje biološke antropologije i uključuju rast i razvoj, sekularne trendove, dugovječnost, prehranu, zdravlje manjinskih populacija, farmagenetiku, genetiku kompleksnih svojstava uključujući čimbenike rizika za razvoj kroničnih nezaraznih bolesti (kardiovaskularne bolesti, hipertenzija, pretilost) te kohortne studije.*

13th Anatomy of Islands

Book of Abstracts

Jelsa, Island of Hvar, Croatia

THE ANATOMY OF ISLANDS PROGRAMME – WORKSHOPS AND SYMPOSIUMS

The first five-year cycle of the Anatomy of Islands symposium and workshop took place from 2012 to 2016 on the island of Vis, supported by the local community. In 2017, Anatomy of Islands moved to Lastovo as a result of cooperation with the local Dobre Dobričević Association. Since 2022, the association's headquarters have been on the island of Hvar.

The symposia and workshops on Vis provided an extraordinary experience of knowledge sharing, bringing the possibilities of rehabilitation and restoration of the beautiful, but underused buildings and agricultural land to the public. That effort was recognized, and Anatomy of Islands was awarded with ARTUR (Architecture and Tourism) Prize in 2016. Participants of interdisciplinary symposia dealt with the historical topics, revitalization and rehabilitation of the island heritage, its settlements and villages, speculating on the alternative models of tourism development, etc. The total of 150 lectures and round tables in five years provided us with powerful insights on both island culture and history, and possibilities of the future development of islands.

At the workshops held before or shortly after the symposium, international architecture students developed projects aimed at improving the current state of selected sites and creating new and creative uses for existing buildings or locations on the islands. The international working context resulted in a series of innovative projects for specific locations on Vis, ranging from architectural designs to video works. The Japanese tea house, built in 2016 on Vis, permanently marked the collaboration between Anatomy of the Island and the local community of Vis. On the island of Lastovo, as part of the workshop program, we sought to explore further an interdisciplinary and transdisciplinary approach by opening the workshop to students from other fields. The 10th anniversary symposium was held on Lastovo in 2022 with the theme of climate change and the environmental futures of islands. The symposium gathered 45 authors and featured 31 presentations that addressed the impact of climate change and pollution on island ecosystems and their sustainability, as well as possibilities for adaptation. Islands are at the forefront of confronting the challenges of adapting to climate change, and island communities are pioneers in identifying and implementing sustainable climate solutions and developing their own strategies for climate resilience.

Valuable presentations in the fields of biology, ecology, demography, economics, law, cultural anthropology, sociology, architecture, and urbanism sparked an intensive three-day dialogue between scholars and experts, fostering a deeper understanding of the impacts of climate change on islands and shaping notions of island environmental futures.

With the 11th Anatomy of the Islands, held in September 2023, the symposium moved for five years to Jelsa, on the island of Hvar. The theme of the first symposium on the new

island was *The Mediterranean Diet between Global Processes and Island Knowledge*. In 37 presentations, 56 authors approached the topic from different disciplinary and transdisciplinary perspectives, analysing the impact of the Mediterranean diet on the quality of life of island populations, its influence on the natural environment, as well as its role in contemporary lifestyles on a global scale.

Last year's 12th Anatomy of Islands, themed *Living on Islands – Demographic Challenges and Local Perspectives*, brought together 36 authors who, in 26 presentations, examined life on Croatian islands, with a particular focus on migration, which strongly shapes the demographic, social, and cultural reality of island communities. Discussions addressed emigration and return of islanders, the arrival of new residents, and the challenges of everyday life, such as access to education, healthcare, and employment. Special attention was devoted to the preservation of island heritage, the quality of life of children and adults, the impact of modernisation and climate change, and the planning of sustainable island development.

All presentations are available at the link:

https://meduza.carnet.hr/index.php/media/videos?pack=1555

This year's symposium was supported by: the Ministry of Culture and Media, the Ministry of Regional Development and EU Funds, the Ministry of Demography and Migration, the Institute of Ethnology and Folklore Research (funded by the Ministry of Science, Education and Youth), the Institute for Migration Research, the Department of Ethnology and Anthropology at the University of Zadar, the Municipality of Jelsa, the Jelsa Tourist Board, the Local Action Group Škoji, the Fisheries Local Action Group Škoji, the Jelsa Municipal Museum, the Jelsa Municipal Library and Reading Room, and the Public Institution Agency for the Management of the Stari Grad Plain.

More detailed information about the symposia and workshops can be found on the website: www.anatomija-otoka.com.

ORGANISERS

ANATOMY OF ISLANDS – CENTRE FOR RESEARCH AND DEVELOPMENT

The founders and members of the association "Anatomy of Islands – Centre for Research and Development" have come together to broaden and exchange knowledge about life on islands as well as to apply that knowledge to projects aimed at the development of island communities.

The Association was founded in March 2014, with its headquarters on the island of Vis and a branch office in Zagreb, as the successor to the activities carried out by the "Anatomy of the Islands" section of the association *Lavurat za poje* NGO from Podšpilje

on the island of Vis. Since 2022, the Association has been operating with its headquarters on the island of Hvar.

Mission, vision, and objectives:
The principal goal of the Association is to form an international platform for research and development of island life to actively contribute in affirming the particular values of life on islands.

The need to form an Association was born out of the following facts:
- Insufficient attention paid to the development of Croatian islands, both at the local and national level;
- Insufficient production of academic and general knowledge about life on the islands and the absence of systematic application of that knowledge to everyday life;
- Insufficient international exchange of experience and knowledge about island development;
- Insufficient awareness of the need to put into practice new development models which will help to maintain the number of people living on the islands.

The purpose of the Association's activities is to create interdisciplinary knowledge about islands, island communities, and models of island development, and to transmit that knowledge through various forms of education as well as to apply it to development projects.

CO-ORGANISERS

INSTITUTE OF ETHNOLOGY AND FOLKLORE RESEARCH, ZAGREB

The Institute of Ethnology and Folklore Research is a unique centre for folkloristic, ethnological, ethnomusicological, and related scientific research in the Republic of Croatia, with a focus on interdisciplinary and transdisciplinary critical studies of culture. The Institute's associates – experts from various disciplines such as ethnology, cultural anthropology, folkloristics, literary theory, theatre studies, history, sociology, linguistics, musicology, choreology, and art history – investigate both contemporary and historical cultural phenomena and processes.

An important part of the Institute's activities is the publication of two issues of the scientific journal *Narodna umjetnost* annually (in Croatian and English), as well as the preparation and printing of monographs and edited volumes within the *Nova etnografija* series. The advancement of professional activities accompanies the development of scientific research at the Institute. The Institute's Documentation Department today maintains a unique collection of documents (in various media) on Croatian traditional culture of the twentieth and early twenty-first century. In 1991, this collection was inscribed in the Register of Movable Cultural Monuments of the Regional Institute for the

Protection of Cultural Monuments in Zagreb, and as a whole has the status of a cultural monument of categories "0" and "I." The Digital Repository of the Institute of Ethnology and Folklore Research (DIEF) has also been established.

The materials are accessible to researchers, as well as to external users: institutions and individuals interested in their application.

THE DEPARTMENT OF ETHNOLOGY AND ANTHROPOLOGY, UNIVERSITY OF ZADAR

The University of Zadar's Department of Ethnology and Anthropology serves as a significant research and teaching centre in higher education for ethnology and cultural anthropology. The undergraduate and graduate programs in ethnology and anthropology are primarily oriented towards critically examining culture in its diverse manifestations, particularly in the Adriatic and wider Mediterranean region, as well as in the context of Southeast Europe. In recent years, the Department has been actively involved as a co-organizer of the international scientific-professional symposium *Anatomy of the Island*. By including students in workshops preceding the symposium, the goal is to enrich these workshop programs. In addition to supporting student engagement, the Department's academic staff actively participates in numerous national and international research projects.

At present, several competitive national and international research projects, as well as applied projects, are being carried out at the Department, aiming to shed light on the cultural complexity of the Adriatic area within a broader global context. The Department's staff members also actively participate as mentors in the postgraduate doctoral program in the Humanities (specialization in ethnology and anthropology), which is unique in being conceived as a pro bono form of work with doctoral candidates.

Through its projects and courses at the undergraduate, graduate, and doctoral levels, the Department of Ethnology and Anthropology at the University of Zadar seeks to position itself as a relevant scientific and educational institution that actively promotes themes in the fields of island and Mediterranean studies, Adriatic maritime pilgrimages, digital anthropology, island temporality, cultural heritage, linguistic anthropology, musical traditions, and numerous other areas of interest in contemporary ethnology and cultural anthropology.

INSTITUTE FOR MIGRATION RESEARCH, ZAGREB

The Institute for Migration Research was founded in 1984, initially under the name Center for Migration and Ethnic Studies. It was formed by merging the Center for Migration Research, the successor to the continuous research on external migration that began in 1967 within the Institute of Geography at the University of Zagreb, which in 1977 was joined by the Center for the Study of Education of the Institute for Social Research of the University of Zagreb, and the Institute for Migration and Ethnic Studies

(which had existed since 1965). Its goal was the scientific research of external and internal migrations, Croatian emigrants and minorities. Until 2024, it was known as the Institute for Migration and Ethnic Studies.

It is the sole scientific research institution in Croatia, as well as in the broader region, which systematically and continuously monitors all forms of migration and population mobility through interdisciplinary research. It also studies national/ethnic minorities and various aspects of ethnic issues, with a specific mission to encourage comparative studies and enhance both scientific and public understanding of their complexity and reality. Furthermore, research on Croatian identity, the population of Croatian islands, coasts, and continental regions, as well as comparative studies on post-migration phenomena such as migrant integration, also hold significant positions in the Institute's activities. In recent years, with the emergence of new migration processes in Croatia and abroad, research has also focused on transnational migrations, Croatian diaspora, asylum issues, illegal migrations, and various methodological and theoretical approaches to migration studies. The Institute gathers experts from various scientific fields: social sciences, humanities, and interdisciplinary fields of science. It consists of three departments: the Scientific Department for Migration and Demographic Research, the Scientific Department for Diaspora and National Minority Research, and the Scientific Department for Cultural and Island Studies. The Institute is engaged in publishing activities and has been publishing the scientific journal "Migration and Ethnic Themes" since 1985.

TOURIST BOARD OF JELSA

The Tourist Board of Jelsa, founded in 1995, represents a key organization in the promotion and development of tourism in Jelsa. The main objectives of the Tourist Board of Jelsa encompass a wide range of activities aimed at improving the tourist offering and visitor experience. Through the coordination of key tourism development activities, it creates an attractive and competitive destination. It also focuses on improving the conditions of tourist stays, ensuring the quality of accommodation, dining, as well as entertainment and cultural offerings. The Tourist Board plays a crucial role in raising awareness about the importance of tourism in the Municipality of Jelsa. Its activities contribute to understanding the economic, social, and cultural benefits that tourism brings to the community, while promoting the principles of sustainable development and emphasizing the importance of environmental protection, as well as cultural and natural heritage. The Tourist Board of the Municipality of Jelsa also plays a role in organizing events and festivities that contribute to the destination's identity. Through digital online and offline communication channels, it promotes commercial advertisements and establishes sponsorship agreements to secure funding for its activities.

Furthermore, it organizes professional conferences and education sessions that enhance the quality of services provided in the tourism sector. It provides services through tourist information systems, enabling visitors to access information about the destina-

tion. Ultimately, the role of the Tourist Board of the Municipality of Jelsa is crucial for integrated tourism development at the local level, fostering sustainable growth, environmental protection, and enriching the tourism offerings of the destination.

MUNICIPALITY OF JELSA

The Municipality of Jelsa, situated on the northern and southern coasts of the central part of the island of Hvar, is located in Split-Dalmatia County. Jelsa is framed by the island's two highest peaks: St. Nicholas in the west and Hum in the east. It enjoys a mild climate with warm winters and pleasant summers, while the entire municipal area abounds in lush Mediterranean vegetation. Located on the regional road that has traversed the island since 1993, the municipality comprises 12 settlements: Gdinj, Gromin Dolac, Humac, Ivan Dolac, Jelsa, Pitve, Poljica, Svirče, Vrboska, Vrisnik, Zavala, and Zastražišće. It covers an area of 121.2 km^2. According to the 2021 census, the Municipality of Jelsa had 3,501 inhabitants. It is connected to surrounding settlements by local roads and by ferry services to Split and Bol on the island of Brač.

The area of the Municipality of Jelsa, like the entire island, features a richly indented coastline with numerous islets, coves, and bays. The settlement history of Jelsa can be traced from prehistoric times, through the period of Greek colonisation and the Roman Empire. In the 8th century, the island of Hvar, including Jelsa, was settled by Croats. The name Jelsa is first mentioned in the 14th century as the port of the settlement Pitve (*Portus de Pitue*), which developed around the Church of St. John. In the mid-19th century, marshy areas along the coast were drained, gradually giving rise to Jelsa's new town centre. Since 1945, the area of today's Municipality of Jelsa has experienced economic and tourist development. Its economic foundations are agriculture, viticulture, olive growing, fishing, shipbuilding, seafaring, and tourism.

JELSA MUNICIPAL LIBRARY

On June 1, 1868, the Croatian National Reading Room was founded in Jelsa. Its founder and first president was Captain Niko Duboković, the mayor of Jelsa, and among its honorary members were Bishop Josip Juraj Strossmayer and Father Mihovil Pavlinović. As the first Croatian national reading room on the Adriatic islands, its mission was to promote education, culture, and national awareness under the motto "Through Education to Freedom." Unfortunately, on November 10, 2003, a major fire consumed its entire collection of around twelve thousand books. This event led to charitable actions organized by the Libraries of the City of Zagreb, the Marko Marulić City Library in Split, and the newspaper *Slobodna Dalmacija*. The Municipality of Jelsa, with the support of the Ministry of Culture, made significant efforts to rebuild and equip a new library in the Cultural Center building on Trg Tome Gamulin. The grand opening of the Library took place on the eve of the Jelsa Municipality Day, August 14, 2014. The library is situated in an attractive location in the center of Jelsa, furnished with modern technology, and

suitable for hosting various cultural events and educational activities. The services of the Municipal Library and Reading Room of Jelsa encompass regular services of providing informational assistance, the use of reading rooms, and access to the Local Heritage and Reference Collection. Additionally, the library services include photocopying and scanning facilities, as well as providing access to computers and the internet.

The Municipal Library and Reading Room of Jelsa regularly organize diverse events for all age groups. These events are conducted in collaboration with library partners, primarily the Elementary and High Schools of Jelsa, the Kindergarten of Jelsa, the Municipality of Jelsa Museum, as well as various citizen groups, institutions, associations, writers, and volunteers.

LOCAL ACTION GROUP (LAG) ŠKOJI

The Local Action Group (LAG) Škoji is a non-profit organization whose primary task is the decentralized distribution of funds from the European Agricultural Fund for Rural Development through the LEADER/CLLD measure. Members of LAG Škoji come from the public, economic, and civil sectors, and the organizational structure is designed in such a way that no sector has more than 49% of the voting rights. The Local Action Group Škoji was established in March 2011 under the name LAG Hvar. By joining the island of Vis in 2013, LAG Hvar changes its name to LAG Škoji, which in the local dialect means "islands". In 2014, the municipality of Šolta also joins, giving LAG its final form covering land, sea, and the archipelago of three larger inhabited islands (Hvar, Vis, and Šolta), with 7 units of local self-government including the cities of Hvar, Komiža, Stari Grad, and Vis, as well as the municipalities of Jelsa, Sućuraj, and Šolta.

FISHERY LOCAL ACTION GROUP (FLAG) ŠKOJI

The Fishery Local Action Group Škoji operates in the area of the archipelago of the islands of Hvar, Vis and Šolta, where fishing and aquaculture are traditionally important branches of the economy, and the rich maritime heritage is an important part of everyday social and cultural life, as well as an important component of the tourist offer of the entire region. In order to appropriately valorize fishing, aquaculture, natural and cultural heritage and the knowledge and skills related to fishing and to encourage their further development, the cities of Hvar, Vis, Stari Grad and Komiža and the municipalities of Jelsa, Sućuraj and Šolta, represented by the fishing economic sector via its local associations, founded the Škoji Fishing Local Action Group, abbreviated FLAG Škoji, on June 17, 2016. The Fishing Local Action Group FLAG is a partnership of representatives of the economic, civil and public sectors of a certain fishing area, which was founded with the intention of creating a local fisheries development strategy (LRSR) and implementing projects in accordance with the LEADER/CLLD methodology, using the allocation of the European Maritime and Fisheries Fund.

THE PUBLIC INSTITUTION AGENCY FOR THE MANAGEMENT OF THE STARI GRAD PLAIN

The Public Institution Agency for the Management of the Stari Grad Plain was established by the Ministry of Culture, the Ministry of Agriculture, Fisheries and Water Management, the Municipality of Jelsa, and the Town of Stari Grad. Following the inscription of the Stari Grad Plain on the World Heritage List, the need arose for the establishment of this Agency, whose primary task is to align the diverse interests of farmers, landowners, entrepreneurs, archaeologists, conservators, spatial planners, and the local community toward a common goal – the revitalisation and sustainable development of the Stari Grad Plain.

HIGH SCHOOL HVAR

At the request of the residents of the island of Hvar, the Hvar Municipal Assembly, at a session held on July 17, 1967, passed a decision to establish a gymnasium (high school) in Hvar with branch departments in Jelsa. It was determined that the school had the necessary conditions to continue its work. The first generation of graduates completed the school in 1968/69. In 1972, the Hvar Secondary School Centre for Gymnasium and Hospitality Education was approved to enrol students (a four-year program for gymnasiums and a three-year program for hospitality occupations). The implementation of these same programs was approved in 1977 for the branch departments in Jelsa as well. With the 1975 education reform, gymnasiums were abolished, and secondary school centres were established. In accordance with this, the school changed its name to the Centre for Specialised Education, and education and training for the professions of waiter and cook in the hospitality-tourism sector were approved. In 1978, the school introduced vocational education for the economic sector, focusing on basic economic tasks. In 1983, the Centre for Specialised Education received approval to conduct educational programs in the hotel-tourism sector for the professions of waiter and cook (IV level of qualification), as well as the profession of economist for accounting-financial tasks and economist for market-related tasks (IV level). In 1986, the school made further progress by expanding its educational program profiles to the electrotechnical field, covering mathematics and computer science, and introducing education for the profession of worker in horticultural production. In 1989, the school met the requirements to conduct an educational program in the hospitality-tourism sector for the educational profile of a hotel-tourism worker (IV level of vocational qualification). By the decision of the Hvar Municipal Assembly on January 27, 1992, the Hvar Secondary School was established, becoming the legal successor of the Centre for Specialised Education. By the decree of February 15, 1993, the school was approved to begin operation and implement secondary school curricula and programs for general gymnasium education and for the field of hospitality and tourism, including the programs for waiter, cook, and hotel-tourism technician. Aiming to preserve the tradition of agricultural production on the island, the Hvar Secondary School began operating in 2012 with the implementation of the educational program for the profession of agrotourism technician.

13th Anatomy of Islands

Symposium

FRAGILITY OF ISLANDS AND/ OR ISLANDS OF FRAGILITY: ISLAND LIVES, CONTEMPORARY TRANSFORMATIONS AND UNCERTAIN FUTURES

25 | 9 | 2025 – 27 | 9 |2025

Jelsa, Island of Hvar, Croatia

ABOUT THE 2025 SYMPOSIUM

The topic of this year's 13th Anatomy of Islands Symposium aims to open a discussion on the fragility of island worlds and the relationships through which this fragility is shaped, manifested, and understood in diverse contexts. However, we do not approach fragility as an inherent feature of islands, nor do we wish to equate it with interpretatively close yet critically debated concepts such as sustainability, resilience, or vulnerability. Furthermore, in reflecting on fragility, we do not intend to perpetuate the existing representations of islands as isolated spaces, or island communities as passive, victimised microcosms determined by the mainland. On the contrary, we seek to understand fragility as a feature that forewarns of breakage, damage, or destruction.

Inspired by F.D. Rubio's interpretation of fragility, we approach it as a possibility and an emancipatory potential for new and different ways of thinking about islands. Fragility is not a weakness but an inherent condition; therefore, reflecting on fragility requires caution and calls for a reexamination of our current knowledge. In the context of Anthropocene, where the logic of endless progress and the rhetoric of resource exploitation can no longer be maintained, fragility reminds us to reconsider what makes islands susceptible to harm. Should we "handle islands with care" if the processes that generate their fragility continue unhindered in the background? Thinking about island fragility thus opens up a series of research-relevant questions pointing to a range of interconnected phenomena.

Issues such as illegal construction, loss of biodiversity, depopulation, overreliance on tourism, and inadequate connectivity to the mainland and neighboring islands are becoming increasingly interconnected. Additionally, administrative fragmentation, the commodification of space and heritage, and the broader effects of global processes on local contexts further complicate this situation. These factors cannot be understood in isolation; they are part of a larger social reality. Due to their interdependence, these phenomena should not be regarded as solely "island-specific," but rather as reflections of wider processes experienced more intensely on islands. Thus, we prefer not to address the topic of fragility in a manner that creates separate, disconnected "islands of fragility." Instead, we encourage reflections on the various connections that form "fragile islands" through their interrelations. In the context of the many crises of our time – climate, economic, health, ecological – we strive to better understand the fractures and ruptures increasingly visible in the lives of islands and islanders.

By discussing fragile islands and the fragile lives of their inhabitants – both human and more-than-human – we aim to draw attention to fragility itself and what it does. How is fragility formed and manifested? How are its many facets demonstrated in lives tied to islands? We see the phenomenon of fragility as an opportunity to develop new ethical and political vocabularies about islands and with islands. With this call, we hope to encourage a discussion on fragility that obliges us to face "the costs" of our past engagements with islands, as well as the fragility of our own ideas about them.

PRESENTATION TOPICS:

Fragility of island spaces – between marginality and connectedness
- Limited access to basic services and infrastructure
- Karst periphery and spatial marginality
- Impact of real estate development on spatial organisation, demographics, and socio-economic processes

Ecologies of fragility
- Loss of biodiversity, extinction of plant and animal species
- Impact of new species on existing ecosystems
- Water as a resource, responsibility and challenge
- Entanglements of social and ecological transformations in island communities

Uncertainty and climate change
- Impact of climate change and extreme events (sea-level rise, temperature extremes, storms, droughts) on island community safety
- Disasters (fires, floods, earthquakes) and local responses
- Trauma, loss, and island solidarity
- Resilience and vulnerability as strategies for coping with uncertainty

Practices of care
- Role of civil society in environmental and community protection
- Volunteering and civic activism as drivers of change
- Educational initiatives and their role in developing environmental awareness
- Strategies of protection and conservation

Fragility of island production: agriculture, industry, and self-sustainability
- Neglect and degradation of agricultural land
- Ecological production vs. large-scale production
- Food self-sufficiency and energy self-sustainability
- Shifts in industrial and construction activities
- Island economy between market constraints and the need for sustainability

Fragile communities and island identities
- Ageing populations, care challenges, social infrastructure and intergenerational relations
- Depopulation and demographic voids between statistics and everyday life
- Labour migration and its impact on demographics and loss of human capital
- Fictional belonging and real absence (secondary housing)
- Fragmented and temporary forms of togetherness (virtual and seasonal communities)

Fragility of island studies – interdisciplinary unity or disciplinary fragmentation
- Limitations of disciplinary approaches in island research
- Terminological gaps as barriers to interdisciplinary collaboration
- Unreliable or fragmented databases and poor exchange of research results
- The need for building an interdisciplinary and transdisciplinary paradigm

The island as a model of the fragility of contemporary world

- A model for reflecting on global challenges (climate change, depopulation, identity tensions, sustainability)
- A condensed insight into the fragility of contemporary societies and social resilience
- Lessons from islands – sustainable development and questionable resourcefulness

PROGRAMME AND ORGANISATION COMMITTEE

Marina Blagaić, PhD, Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb

Antonio Buj, Jelsa Tourist Board

Pavel Gulin Zrnić, BA in Geography Ela Lipanović, MA in Ethnology and Philosophy

Ela Lipanović, MA in Ethnology and Philosophy

Tarita Mašković, BA, NGO Anatomy of Islands – Centre for Research and Development, Jelsa

Iva Niemčić, PhD, Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb

Tomislav Oroz, PhD, Department of Ethnology and Anthropology, University of Zadar

Ana Perinić Lewis, PhD, Institute for Migration Research, Zagreb

Marin Perko, principal, Primary School "Ante Anđelinović", Sućuraj, PhD student in Geography

Josipa Slaviček, MA in Architecture, NGO Anatomy of Islands – Centre for Research and Development, Jelsa

Juraj Šantorić, BA in Ethnology and Philosophy

Šime Vukman, MSc in Geography, Paying Agency for Agriculture, Fisheries and Rural Development

SCIENTIFIC COMMITTEE

Anna Baldacchino, PhD, Faculty of Education, University of Malta, Malta

Godfrey Baldacchino, PhD, Department of Sociology, Faculty of Arts, University of Malta, Malta

Marina Blagaić, PhD, Institute of Ethnology and Folklore Research in Zagreb, Croatia

Anica Čuka, PhD, Department of Geography, University of Zadar, Croatia

Sanja Klempić Bogadi, PhD, Institute for Migration Research in Zagreb, Croatia

Zrinka Ljubešić, PhD, Department of Biology, Faculty of Science, University of Zagreb, Croatia

Agnès Michelot, PhD, Faculty of Law, Political Science and Management, La Rochelle University, Director of the Research Federation on Environment for Sustainable

Development, UNESCO Chair on Ocean and Coastal Sustainability of La Rochelle University, France

Iva Niemčić, PhD, Institute of Ethnology and Folklore Research in Zagreb, Croatia

Tomislav Oroz, PhD, Department of Ethnology and Anthropology, University of Zadar, Croatia

Ana Perinić Lewis, PhD, Institute for Migration Research in Zagreb, Croatia

Sonja Podgorelec, PhD, Institute for Migration Research in Zagreb, Croatia

Marie-Ange Schellekens-Gaiffe, PhD, UMR CNRS Littoral Environment Society, La Rochelle Université, France

Peter Simonič, PhD, Department of Ethnology and Cultural Anthropology, Faculty of Arts, University of Ljubljana, Slovenia

Pedro Sombral Manuel Pombo, PhD, Marie Curie European Research Officer at the Islands and Small States Institute, University of Malta, Malta

Nenad Starc, PhD, Institute of Economics in Zagreb, Croatia

Yon Vitner, PhD, Head of IPB Coastal and Marine Resources Study Center, IPB University, Indonesia

TECHNICAL SUPPORT

Luka Mlinarić

Branko Maljevac

ORGANISERS

NGO "Anatomy of Islands – Centre for Research and Development"
www.anatomija-otoka.com

CO-ORGANISERS

Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb
www.ief.hr

Department of Ethnology and Anthropology, University of Zadar
www.unizd.hr/etnologijaiantropologija

Institute for Migration Research, Zagreb
www.imin.hr

Local Action Group, LAG Škoji, Hvar
www.lag-skoji.hr

Fishery Local Action Group, FLAG Škoji, Hvar
www.flag-skoji.hr

Municipality of Jelsa
www.jelsa.hr

Tourist Board of Jelsa
www.visitjelsa.hr

Jelsa Municipal Museum
www.muzejopcinejelsa.hr

Jelsa Municipal Library
www.library.foi.hr/lib/38

Agency for the Management of Starigrad Plain, Stari Grad
www.starogradsko-polje.com

High School Hvar
www.ss.hvar.skole.hr

LIST OF CONTRIBUTORS

Marina **Blagaić Bergman**, PhD, Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb, Croatia
marina@ief.hr

Hrvoje **Bota**, mag.ing.arch, Društveno poduzeće Održivo d.o.o., Split, Croatia
hrvoje.bota1979@gmail.com

Joško **Božanić**, PhD, Faculty of Humanities and Social Sciences, Split, Croatia
josko.bozanic@gmail.com

Augustin **Derado**, PhD, Ivo Pilar Institute of Social Sciences in Split, Croatia
augustin.derado@gmail.com

Kristina **Dobra**, MA student, Tatavaka NGO
kdobra24@gmail.com

Sanja **Faivre**, PhD, Department of Geography, Faculty of Science, University of Zagreb
sfaivre@geog.pmf.hr

Pauline **Flipo** – **Boucontet**, PhD, Island Development Agency OTRA, Cres island
pauline@pplr-otokcres.info

Meri **Glumac**, B.Sc. in Economics, Mezzomondo Craft, Craft for Tourism, Hospitality and Design, Uble, Lastovo, Croatia

Peter **Goggin**, PhD, Senior Global Futures Scholar with the Julie Ann Wrigley Global Futures Lab, Arizona State University, USA
petergo@asu.edu

Pavel **Gulin Zrnić**, MA student in Ethnology and Cultural Anthropology and Phonetics at the Faculty of Humanities and Social Sciences at the University of Zagreb.
pavel.zrnic@gmail.com

Nikolina **Hazdovac Bajić**, PhD, Faculty of Economics, University of Dubrovnik, Dubrovnik, Croatia
nikolina.hazdovac-bajic@unidu.hr

Sanja **Klempić Bogadi**, PhD, Institute for Migration Research, Zagreb, Croatia
sanja.klempic@imin.hr

Axel **Luttenberger**, PhD, Faculty of Maritime Studies, University of Rijeka, Rijeka, Croatia
axel@pfri.hr

Zrinka **Ljubešić**, PhD, Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Department of Biology, Faculty of Science University of Zagreb, Croatia
zrinka.ljubesic@biol.pmf.hr

dr. sc. Agnès **Michelot**, Faculty of Law, Political Science and Management, La Rochelle University, Director of the Research Federation on Environment for Sustainable Development, UNESCO Chair on Ocean and Coastal Sustainability of La Rochelle University, France
agnes.michelot@univ-lr.fr

Marin **Mićunović**, PhD, Department of Geography, Faculty of Science, University of Zagreb, Croatia
mmicunov@geog.pmf.hr

Andrija **Mišetić**, PhD student at the Department of Geography, Faculty of Science, University of Zagreb, Croatia
andrijamisetic98@gmail.com

Miloš **Ničić**, PhD, Faculty of Politcal Science, University of Belgrade, Serbia
milos.nicic@fpn.bg.ac.rs

Tomislav **Oroz**, PhD, Department of Ethnology and Anthropology, University of Zadar, Croatia
toroz@unizd.hr

Ana **Perinić Lewis**, PhD, Institute for Migration Research, Zagreb, Croatia
ana.perinic.lewis@imin.hr

Lana **Peternel**, PhD, Institute for Social Research, Zagreb, Croatia
lanapeternel@idi.hr

Sonja **Podgorelec**, PhD, Institute for Migration Research, Zagreb, Croatia
sonja.podgorelec@imin.hr

Majda **Rubić**, Independent researcher, Zagreb
majda.rubic@gmail.com

Lidija **Runko Luttenberger**, PhD, Department of Polytechnics, University of Rijeka, Rijeka, Croatia
lidija.luttenberger@uniri.hr

Mirko **Sardelić**, PhD, Department of Historical and Social Sciences, Croatian Academy of Sciences and Arts, Zagreb, Croatia
msardelic@hazu.hr

Sani **Sardelić**, prof., Senior Curator, Korčula City Museum, Korčula, Croatia
sani.curator27@gmail.com

Marie-Ange **Schellekens**, PhD, UMR CNRS Littoral Environment Society, La Rochelle University, La Rochelle, France
marie-ange.schellekens@univ-lr.fr

Maša **Seničić**, PhD student, Faculty of Dramatic Arts, University of Arts in Belgrade, Serbia
msenicic@gmail.com

Peter **Simonič**, PhD, Department of Ethnology and Cultural Anthropology, Faculty of Arts, University of Ljubljana, Slovenia
peter.simonic@ff.uni-lj.si

Josipa **Slaviček**, Anatomy of the Island – Center for Research and Development, Jelsa, Croatia
josipa.slavicek@gmail.com

Nenad **Starc**, PhD, The Institute of Economics, Zagreb, Croatia
nstarc@eizg.hr

Marijana **Sumpor**, PhD, Euro ekspertiza j.d.o.o., Zagreb, Croatia
marisumpor@yahoo.com

Nika **Štimac**, independent researcher, Zagreb, Croatia
nikastimac88@gmail.com

Marko **Turk**, PhD, Institute for Migration Research, Zagreb, Croatia
marko.turk@imin.hr

Sara **Ursić**, research assistant in Institute of Social Sciences Ivo Pilar in Split, Croatia
sara.ursic@pilar.hr

Damir **Viličić**, PhD, Department of Biology, Faculty of Science University of Zagreb, Croatia
damir.vilicic@biol.pmf.hr

Matea **Zajc Petranović**, PhD, Institute for Anthropological Research, Zagreb, Croatia
matea@inantro.hr

SYMPOSIUM PROGRAMME

Location:
Jelsa Municipality Building, Jelsa 404

THURSDAY, 25th SEPTEMBER

8:00-9:00	**Registration**
9:00-9:30	Opening ceremony
9:30-10:30	**Keynote lecture** Chair: Lidija Runko Luttenberger
	Zrinka Ljubešić *Island Ecosytem Fragility*
10:30-11:00	WELCOME COFFEE & BREAK
11:00-12:20	**Session I** Chair: Pavel Gulin Zrnić
	Marin Mićunović & Sanja Faivre *Assessment of Beach Vulnerability at the Island of Hvar*
	Damir Viličić & Zrinka Ljubešić *Shallow Coastal Food Webs and Marine Ecological Protection*
	Kristina Dobra & Augustin Derado *Network of Meanings and the Green Imaginary: Constructing Sustainability Through the Island Fragility of Zlarin*
	Hrvoje Bota *Sustainable Island Development in Accordance with the Principles of Permaculture Design, Sustainable Urbanism and Architecture, and Regenerative Agriculture*
12:20-12:40	COFFEE BREAK (WITH A TWIST)
12:40-14:00	**Session II** Chair: Marina Blagaić Bergman
	Tomislav Oroz *Fragile Environments in the Post-Digital Era: Practices, Ideals, Temporalities*
	Peter Goggin *Regional Rhetorical Theory and Island Fragility*

Peter Simonič
Communitarianism on the Island of Žirje

Lana Peternel, Ana Perinić Lewis i Nikolina Hazdovac Bajić
Silent Cracks: Guilt and Fragility in the Everyday Life of Islanders

14:00-17:00 LUNCH BREAK & FREE TIME

17:00-18:00 **Session III**
Chair: Ana Perinić Lewis

Mirko Sardelić
Ships and Islands: Functional Relationships and Cultural Imaginaries

Olga Orlić
Plurilocality of Seafarers' Family Life – Belonging and Absence in an Island Community

Joško Božanić
Regatta of Traditional Fishing Boats Gajeta Falkusa – the Oldest Sailing Regatta in the World

19:00 **CASUAL EVENING GET-TOGETHER**

FRIDAY, 26th SEPTEMBER

9:00-9:30 Registration

9:30-10:30 **Keynote lecture**
Chair: Tomislav Oroz

Marie Ange Schellekens & Agnès Michelot
Islands Between Fragility and Resilience: Rethinking Law and Sustainability

10:30-10:50 COFFEE BREAK (WITH A TWIST)

10:50-12:10 **Session IV**
Chair: Nenad Starc

Marijana Sumpor
An EU Strategy for Islands within a Modernised Cohesion Policy

Lidija Runko Luttenberger i Axel Luttenberger
Islands in an Integrated Coastal Zone Management Scheme

Majda Rubić i Meri Glumac
Our Dear Islanders, Stay Watchful, Don't Sleep!

Pauline Flipo-Boucontet
The Housing Crisis on Islands: Challenges and Strategies

12:10- 14:10 LUNCH BREAK

14:10-15:30 **Session V**
Chair: Olga Orlić

Pavel Gulin Zrnić
Listening to the Land: Practices of Care on the Island of Hvar

Sani Sardelić
Is the Olive Fruit Still on the Tree?

Marina Blagaić Bergman
Beekeeping as a Link Between the Ecological, Social, and Cultural Dimensions of Sustainability: The Case of the Island of Šolta

Nika Štimac
The "Croatian Island Product" (HOP) in the Context of Fragility of Island Production and the Sustainability of Island Spaces

15:30 **EXCURSION TO VILLAGE HUMAC AND GRAPČEVA CAVE**

20:00 **CONFERENCE DINNER**

SATURDAY, 27th SEPTEMBER

10:00-11:20 **Session VI**
Chair: Tarita Mašković

Matea Zajc Petranović
Ageing and Fragility in Croatia: Analysis of Changes Between Island and Mainland Areas in the Last Twenty Years

Sanja Klempić Bogadi & Sonja Podgorelec
Healthcare and Care for Older People on the Islands: The Case of the Island of Hvar

Marko Turk
Let's Go Outside; Why Stay in the Classroom? Utilising Island Environments as an Educational Resource in Teaching

Andrija Mišetić & Sara Ursić
Island Towns as Areas of Centrality: A Case Study of the Island of Korčula

11:20-11:40 COFFEE BREAK (WITH A TWIST)

11:40-13:00 **Session VII**
Chair: Šime Vukman

Nenad Starc
On the Island-Peninsula Dichotomy: The Pelješac Peninsula

Miloš Ničić
The Island as Exclusiveness: Experiences from the Western Cyclades

Josipa Slaviček
Collect Memories, Not Souvenirs: A Travelogue Exploring Indonesia and a Comparison with the Mediterranean

Maša Seničić
Transitional Territories: Tuvalu and the Reframing of Resilience

13:00-13:30 **FINAL DISCUSSION**

SYMPOSIUM ABSTRACTS
(in alphabetical order)

Marina Blagaić Bergman, PhD, Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb, Croatia
marina@ief.hr

Beekeeping as a Link between Ecological, Social and Cultural Dimensions of Sustainability: The Case of the Island of Šolta

Honeybees have inhabited the Earth for millions of years, and humans have long recognized them as indispensable allies. Beyond honey and wax, their role in pollination makes them a cornerstone of ecological sustainability, while beekeeping as a practice intertwines natural processes with cultural and social spheres. On the island of Šolta, beekeeping has deep historical roots: Pliny the Elder praised Šolta's honey as among the finest in the Roman Empire, while in 1875 one of the earliest beekeeping cooperatives in Dalmatia was founded in Grohote. This continuity demonstrates that beekeeping is not merely an economic activity but also a key element of cultural heritage and community identity. Research into Šolta's beekeeping traditions invites reflection on the fragility of island worlds. Bees are particularly vulnerable to climate change, habitat degradation, and the pressures of mass tourism – processes that also shape the fragility of islands themselves. At the same time, each preserved hive represents a small act of resilience and care for the environment. Family traditions, such as those maintained by the Tvrdić and Prar families, testify to beekeeping as a way of life, as intergenerational knowledge transfer, and as a philosophy of human–nature relations. Viewed through ecological, social, and cultural lenses of sustainability, Šolta's beekeeping emerges as a bridge between natural cycles and human communities. In this sense, beekeeping reflects the very fragility of island existence: it simultaneously reveals the vulnerability of ecosystems and highlights the emancipatory potential of practices that preserve biodiversity, strengthen social bonds, and affirm the cultural identity of Šolta.

Marina Blagaić *is an ethnologist and cultural anthropologist employed at the Institute of Ethnology and Folklore Research in Zagreb. She earned her PhD based on long-term ethnographic research on the island of Šolta. Her research interests include island studies, migration, the anthropology of the future with a focus on community–environment relations, as well as island heritage, particularly expressions of popular religiosity. She leads the project Ethnographies of Islandness – Island Heritage and Environmental Futures as Foundations for Community Development. She actively collaborates with local communities through fieldwork, exhibitions, and public programs that bring scholarly insights closer to wider audiences. She is the author of academic and professional publications and participates in international*

research networks and professional associations. She serves as president of the association Anatomy of Islands – Centre for Research and Development, where she connects science, art, and practice in reimagining island futures.

Hrvoje Bota, Mag.Ing.Arch., Social enterprise Održivo d.o.o., Split, Croatia
hrvoje.bota1979@gmail.com

Sustainable Island Development in Accordance with the Principles of Permaculture Design, Sustainable Urbanism and Architecture, and Regenerative Agriculture

The presentation will explore solutions for a sustainable model of island development, regeneration, and revitalization. It will introduce both the theory and practice of interdisciplinary, holistic planning for living island environments. Projects from the fields of spatial planning, urbanism, permaculture design, sustainable architecture, and regenerative agriculture will be highlighted. Drawing on the EU-funded project RAD – Regeneration of Agroecosystems in Dalmatia – the presentation will showcase the work of the social enterprise *Održivo* through educational programs, site visits, and project initiatives on the islands of Brač, Hvar, and Vis. The presentation will conclude with a look at *Mikrofarma Mrvica*, a regenerative micro-farm in Bisko, near Split. Built using permaculture principles, the farm features a residential-agricultural complex made from wood and hempcrete, powered by a self-sustaining energy system. It produces vegetables, fruits, flowers, and herbs, and hosts a range of workshops and educational activities.

Hrvoje Bota *was born in 1979 in Split, Croatia. He graduated in architecture from the University of Zagreb in 2005. He has long-term professional experience in urban planning. In 2014, he founded the social enterprise Održivo d.o.o. specializing in urban planning, sustainable architecture, permaculture design and regenerative agriculture. Bota is the owner of a micro-regenerative farm for biointensive vegetable production and a self-sufficient house made from hempcrete in Bisko, near the city of Split. He is dedicated to development of regenerative practices, founding eco-communities and agroecosystems in urban and rural areas.*

Joško Božanić, PhD, Faculty of Humanities and Social Sciences in Split,
University of Split, Split, Croatia
josko.bozanic@gmail.com

Regatta of Traditional Fishing Boats Gajeta Falkuša – The Oldest Sailing Regatta in the World

In 1936, the last regatta was held from Komiža on the island of Vis to the islet of Palagruža, 42 nautical miles away. The advent of the ship engine was the reason for the interruption of this regatta, which the fishermen of Komiža had organized for centuries during the

summer months, at the beginning of a 22-day long fishing period of moonless nights. It was not a sports regatta, but a competition to secure a better position on the small offshore island of Palagruža, whose surrounding waters were the richest in the Adriatic in terms of oily fish. Up to a hundred sailing boats would participate in the regatta, and when there was no wind, they rowed. Each boat had five crew members. The goal was to secure the best possible position for the twenty-two days spent on Palagruža, during the time without moonlight, when oily fish, mostly sardines, could be caught. The fishermen salted the fish in wooden barrels, which they would then bring back on their boats to Komiža full of salted oily fish. The salted fish was exported to Venice, Greece, and the countries of the Levant. There is a document from the year 1593 listing 74 names of *falkuša* captains participating in the regatta from Komiža to Palagruža. To this day, the regatta of two boats on the river Thames, organized by the Royal Yacht Club in 1775 and known as the Cumberland Cup, which is still held on the Thames, was considered to be the oldest sailing regatta in the world. However, the regatta from Komiža to Palagruža is 182 years older. The author provides a document from the *Liber Comisia manuscript f*rom 1784, which contains records on the fisheries of Komiža fishermen from the 16th to the 18th century.

Joško Božanić *(1948), Professor Emeritus at the University of Split, is an outstanding Croatian literary writer and researcher in the field of humanities (philology). He established the Studies of Humanities at the University of Split and Studia Mediterranea Centre for Interdisciplinary Studies on Mediterranean topics. He is the founder and scientific advisor at UNESCO Geopark Vis Archipelago. His interdisciplinary researches comprise philology, cultural anthropology, ethnology, and maritime heritage. He is the author of 10 monographs, 130 original scientific papers and about 200 essays. He published six books in foreign languages: English (4), Italian (1), and Spanish (1). As a distinguished dialectologist, he has been the editor-in-chief of the dialectology journal "*Čakavska rič*" for 28 years. Thanks to his renowned "*Falkuša*" project, Croatian maritime heritage has been globally recognized.*

Kristina Dobra, MA student, Tatavaka NGO, Island of Zlarin, Croatia
kdobra24@gmail.com

Augustin Derado, PhD, Ivo Pilar Institute of Social Sciences in Split, Croatia
augustin.derado@gmail.com

Network of Meanings and the Green Imaginary: Constructing Sustainability Through the Island Fragility of Zlarin

Small islands are among the areas most exposed to climate change and various adverse socio-economic processes, yet they can also serve as fertile ground for the development of innovative approaches to sustainability. The island of Zlarin, with its 293 inhabit-

ants, embodies a typical form of island fragility – depopulation, demographic ageing, and economic and infrastructural limitations. Rather than viewing this fragility solely as an obstacle, this paper interprets it as a potential for generating sustainable practices. The research is based on one year of ethnographic fieldwork conducted as part of the TYPeS (NextGenerationEU) project. The methodology included participant observation in various local activities and initiatives, twenty semi-structured interviews, and an analysis of documents concerning development processes and the roles of key actors. The findings show how green imaginaries and networks of meaning are emerging on Zlarin, connecting institutions, associations, initiatives, and local actors. In this context, existing island fragility is reinterpreted as a resource in the development of sustainable practices. This transformation entails experimentation with different sustainability innovations, while local and regional contextual conditions shape their scope and impact. Although rooted in the local community, many initiatives operate within translocal networks that link local specificities and engagement with global knowledge and resources. These networks function through trust, symbolic identification, and a shared commitment to sustainability values. Alongside the development of care-based practices, Zlarin is shaping modes of sustainability that are simultaneously grounded in local experience and open to broader societal transformations. This paper contributes to understanding how islands can act as "green hubs" by combining local traditions, translocal networks, and diverse forms of capital. It argues that island fragility can be conceptualized not only as a limitation, but also as a productive force in generating alternative developmental pathways.

Kristina Dobra *has a Master's degree in archaeology and ethnology/cultural anthropology from Šibenik. In her work, she connects cultural anthropological approaches with topics of climate change and local development, focused on the practical application of knowledge for the benefit of the community and sustainable social change. As a research associate of the Ivo Pilar Institute of Social Sciences on the TYPeS project, she brings this perspective to the research of ecological activism on the island of Zlarin. Through additional education in permaculture and project management, as well as her role as coordinator of the Tatavaka association, she develops an interdisciplinary and engaged approach to challenges.*

Augustin Derado*, PhD, is a sociologist and postdoctoral researcher at the Ivo Pilar Institute of Social Sciences in Split. His work explores social inequalities, generational change, gender identities, and civic participation. He has published on topics such as life strategies, gender relations, meanings of culture, and populism. As part of the TYPeS project, he is carrying out ethnographic fieldwork on environmental activism and development actors on the island of Zlarin. Augustin combines qualitative methods with a strong interest in sociological theory, culture, and everyday life.*

Pauline Flipo-Boucontet, PhD, Island Development Agency OTRA, Crest, Croatia
pauline@pplr-otokcres.info

The Housing Crisis on Islands: Challenges and Strategies

The housing crisis affects many European territories and is particularly acute in coastal cities and on islands. High prices, unsettled property and the growing share of housing dedicated to short-term tourist rentals are increasingly limiting access to decent housing for permanent residents. In this presentation, I will draw on testimonies from islanders living on Ouessant and l'Île-aux-Moines (France), as well as Cres (Croatia), to illustrate how this issue manifests in island communities which depend on tourism. I will then explore the various strategies islanders are developing to face this issue. From individual initiatives and grassroots associations to municipal projects, addressing the housing crisis requires rethinking the very notion of property ownership.

Pauline Flipo-Boucontet *obtained her PhD in Geography in Limoges (France) in 2024. She studied the public action challenges of housing and energy transition from the perspectives of islanders of l'Île-aux-Moines, Ouessant, Cres, Silba and Unije. Currently she resides in Cres where she works at the Island Development Agency (OTRA).*

Peter Goggin, Senior Global Futures Scholar with the Julie Ann Wrigley Global Futures Lab, Arizona State University, USA
petergo@asu.edu

Regional Rhetorical Theory and Island Fragility

All that you touch You Change. All that you Change Changes you.
The only lasting truth Is Change.
(Octavia E. Butler, *Parable of the Sower*, 1993)

Butler's SF novel set in the imagined future (of 2025!), evokes the duality of resilience and fragility--environmental and social--through a rhetorical lens employing the 2nd law of thermodynamics. A case in point for this duality can be found in the Earth's biocrusts, communities of some of the earliest organisms that have evolved adaptability and resilience for millennia to thrive in the world's harshest environments, yet are simultaneously fragile to any physical disruptions, especially those caused by human interaction. Islands are often looked to as indicators of global fragility, such as invasive species, disease rates, sea-level rise, and so forth, and often referenced as the Earth's coalmine canaries. Their geology, biota, and community structures, like biocrusts, are similarly robust and adaptive to change yet also simultaneously fragile in the face of natural and human-caused change. The notion of the duality of resilience and fragility suggests a physical and phil-

osophical liminal space for engaging with F. D. Rubio's call for thinking *from* fragility, but more importantly, I would argue, is the need for systematic models for discourse on what it means to think, deliberate from, and critique fragility in the context of islands and islandness. Rubio's 4-part corollary on the making of fragility (relational, differential, referential, positional) offers just such a system as it can be traced onto J. Rice's 4-part model of regional rhetoric (interface, proximity, overlap, critical strategy) which provides a means for engaging in discourse from fragility. In this presentation I will define and use regional rhetorical theory to discuss and demonstrate how discourses on island fragility are engaged with and deliberated through Rice's model using two specific cases: human-animal species interaction and agency, and sea-level rise and maritime law.

Peter Goggin *is Associate Professor in Rhetoric (English), Senior Global Futures Scholar with the Julie Ann Wrigley Global Futures Lab, and affiliate faculty with the Mary Lou Fulton College for Teaching and Learning Innovation. His books and articles include research on such topics as literacy studies, serendipity in research, environmental rhetoric, feral animals, mermaids, science fiction, inland waterways, and oceanic islands.*

Pavel Gulin Zrnić, MA student in Ethnology and Cultural Anthropology and Phonetics at the Faculty of Humanities and Social Sciences at the University of Zagreb
pavel.zrnic@gmail.com

Listening to the Land: Practices of Care on the Island of Hvar

This presentation addresses the question of care and attentiveness in the island context, based on selected practices of individuals on the island of Hvar. The challenges of excessive tourism, demographic ageing, and climate change with accompanying ecological threats constitute island fragility. Such fragility gives rise to concern for the future of the island, understood as a feeling of unease about someone or something. On the other hand, shared fragility of islanders and the island itself can shape a different kind of care, one based on mutuality and attentiveness. Care and attentiveness for the island landscape are integral to the activities of mountaineering and firefighting associations, various local organizations, groups, and initiatives. To that we can also add individuals, whether island residents or visitors, whose way of relating to the island demonstrates such attentiveness. In this presentation, I focus on the practices of individuals on Hvar who express this form of attentiveness to the island through cultivating the land. I interpret their narratives about the relationship with the island's nature, their reasons for (re)settling on the island, their motivations for land cultivation, and their personal initiatives. This forms the basis for reflecting on how care is created and sustained as a reciprocal relationship between people and the island. Theoretically, this presentation draws on the work of the British anthropologist Tim Ingold, who views care as "a matter of discharging an ontological debt" (2025). The ethnographic material for this presentation was gathered

during fieldwork conducted as part of the project Pazi što jedeš (Watch What You Eat Laboratory), held in spring 2025 on the island of Hvar, organised by the Department of Ethnology and Cultural Anthropology (University of Zagreb), the Department of Ethnology and Anthropology (University of Zadar), and the Institute of Ethnology and Folklore Research (Zagreb).

Pavel Gulin Zrnić is *a Master's Degree student of Ethnology and Cultural Anthropology and Phonetics at the Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Zagreb. He completed his undergraduate studies in Geography. As a member of the Anatomy of Islands Association, he has participated in research on the processions Following the Cross (Za križen) on the island of Hvar. He collaborates with the Museum of Contemporary Art in Zagreb, where he organizes outside-the-museum programme. He is currently engaged in research on international labour migration in Croatia. His areas of interest include anthropology of religion and migration, education, island and urban studies, and intercultural dialogue.*

Sanja Klempić Bogadi, PhD, Institute for Migration Research, Zagreb, Croatia
sanja.klempic@imin.hr

Sonja Podgorelec, PhD, Institute for Migration and Ethnic Studies, Zagreb, Croatia
sonja.podgorelec@imin.hr

Healthcare and Care for Older People on Islands: The Case of the Island of Hvar

Population ageing is not only a prevailing demographic challenge but also a significant social, economic, and healthcare issue for island communities in Croatia. Decades of emigration and negative natural population trends on Croatian islands have resulted in a high proportion of older residents. This group, due to its size, knowledge, and experience, represents a certain developmental potential, but also a limitation, given the decline in their health and physical strength, and the need for specific objective conditions to organize daily life. These factors affect not only the quality of life for the elderly but also the overall quality of life for island inhabitants. The aim of this presentation is to show the results of an analysis of the subjective assessment of two objective dimensions of quality of life among older residents of the island of Hvar: access to healthcare and the organization of formal and informal care systems. The findings come from qualitative research conducted on Hvar in 2023, using semi-structured interviews with a purposive sample of 10 respondents aged 65 and older. The analysis of these dimensions, highly important to older islanders as well as to younger family members who may be potential caregivers shows that, objectively, the quality and accessibility of healthcare services and the organization of formal care for the elderly are poorer on the island than on the mainland. Participants, regardless of their age, health condition, or functional status, emphasize the need for organized, formal care services, remain insufficient even on Hvar,

one of the larger and more developed Croatian islands. Older residents are adapting to current conditions and continue to rely, though with decreasing frequency on informal support networks within their communities. Given the large number of older people on the islands, it is essential to improve the availability and quality of public services and amenities in order to meet their needs, support their active engagement, and preserve their role in the daily life of the community.

Sanja Klempić Bogadi *is Research Advisor and Head of the Department for Migration and Demographic Research at the Institute for Migration Research. She completed her undergraduate, master's, and doctoral studies at the Department of Geography of the Faculty of Science, University of Zagreb. She served as the editor-in-chief of the scientific journal Migration and Ethnic Themes (2013–2021). She is an associate professor at the Department of Geography of the Faculty of Science, University of Zagreb. Her research interests include migration, ageing, spatial aspects of demographic processes, quality of life, and island geography.*

Sonja Podgorelec *is Research Advisor with permanent tenure employed at the Department for Migration and Demographic Research of the Institute for Migration Research in Zagreb. As a collaborator on several scientific projects, she has focused on the sociological aspects of lives and health of migrant women, children in migration and return, the individual orientations and sociocultural behavior patterns of youth, the sociological (social-gerontological) aspects of the ageing of Croatia's population (especially the ageing of island populations), and the quality of life. She is the author or co-author of five books, the most notable of which are Ostarjeti na otoku – kvaliteta života starijega stanovništva hrvatskih otoka and Gradovi potopili škoje – promjene u malim otočnim zajednicama (co-authored with S. Klempić Bogadi).*

Zrinka Ljubešić, PhD, Department of Biology, Faculty of Science,
University of Zagreb, Croatia
zrinka.ljubesic@biol.pmf.hr

Island Ecosystem Fragility

The concept of ecosystem fragility is used relatively often in oceanography including a wide range of co-depended processes that describe it. A clear definition of fragility insures better monitoring of ecosystems and can greatly improve the ways in which ecosystems are managed and protected. An example of an elaborated concept of fragility is the fragility of primary production in the seas and oceans, a process in which planktonic autotrophic organisms use sunlight and carbon dioxide to produce food for the ocean. The fragility of primary production is defined by the available light and the mixed layer depth, and it is interesting that it is based on models used in economics. When we talk about islands, the concept of fragility becomes broader and has not been clearly defined so far, although everyone is aware of the challenges of island living, including field re-

search. Here, the concept of primary production fragility is presented and discussed within the impact of this fragility on a specific island ecosystem, challenges and advantages, and ways to mitigate changes and uncertainties.

Zrinka Ljubešić *was born in Zagreb in 1975. She graduated from the Faculty of Science of the University of Zagreb with a degree in Biology-Ecology in 1997, obtained a Master's Degree in 2003, and a PhD in 2007. She works at the same institution as full professor. She has attended several scientific trainings at reputable international institutions and participated in four international scientific expeditions. Her field of science is biological oceanography, taxonomy and ecology of marine phytoplankton. She is the Croatian representative in the international association FEPS. She won the scholarship "For Women in Science", and the Ambassador award in the client category for meetings of more than 150 participants. She has organized one national and four international scientific conferences, and was a member of the organizing and scientific committee of numerous congresses and symposia. She is actively involved in the popularisation of science through organizing numerous popular scientific lectures, science meets art exhibitions and has participated in numerous television and radio shows.*

Agnès Michelot, PhD, Littoral Environnement et Sociétés (LIENSs) – UMR 7266,
La Rochelle University, France
agnes.michelot@univ-lr.fr

Marie-Ange Schellekens, PhD, UMR CNRS Littoral Environment Society,
La Rochelle University, La Rochelle, France
marie-ange.schellekens@univ-lr.fr

Islands Between Fragility and Resilience: Rethinking Law and Sustainability

Islands have long embodied fragility: places exposed to external forces, thresholds between land and sea, limits and resilience. Fragility, from Latin *fragilitas*, evokes not mere weakness but a relational condition of vulnerability demanding care and respect. Philosophically, fragility reflects the human condition itself – finitude (Heidegger), ethical responsibility for what is perishable (Levinas). In fairy tales, fragility takes symbolic forms: illustrating how delicacy and value intertwine, and how what may break is often what matters most. Islands mirror this paradox: physically fragile (sea-level rise, erosion, biodiversity loss), socially and economically exposed (outmigration, tourism dependence), yet historically resilient, drawing strength from adaptation and cultural richness. Vulnerability and resilience coexist as dynamic forces, shaping islanders' responses to environmental, economic and social pressures. In this sense, fragility invites not only protective action but also a commitment to sustainability and resilience, understood as the capacity to absorb shocks and maintain ecological, social and cultural systems in the long term. Our presentation will explore fragility as a lens to understand island realities

in the era of climate change not just ecological or economic fragility, but a holistic interplay of ecological, cultural and symbolic dimensions. It examines how this condition is reflected in law:

- Croatian law (the Islands Act) provides special regimes for islands, implicitly recognizing their vulnerability.
- International law (UNCLOS, UNFCCC) acknowledges island exposure, particularly for Small Island Developing States.
- EU law frames islands as "fragile territories" meriting targeted cohesion and environmental support.

Yet none of these frameworks fully captures island realities. They fragment the insular condition without addressing fragility as a whole i.e. as a lived, relational reality where vulnerability, resilience and sustainability intersect. This presentation calls for a richer, adaptive legal imagination to embrace fragility's strength and support sustainable resilience in island futures.

Agnès Michelot *is Senior Lecturer in Public Law at the Faculty of Law, Political Sciences and Management of the La Rochelle University member of the UMR CNRS 7266 LIENSs (France) and director of the Research Federation CNRS on environment and sustainable development. She specializes in international environmental law. She is a member of the World Commission on Environmental Law of IUCN and vice president and honorary president of the French Society for Environmental Law (L'Office français de la biodiversité, OFB). She is also a member of the Scientific council of the French Office of Biodiversity and of the Scientific committee of French National Parks. Currently Agnès Michelot serves as a UNESCO Chair in Ocean and Coastal Sustainability at La Rochelle University.*

Marie-Ange Schellekens *is Research Fellow at the Research unit LIENSs- Littoral Environment and Societies (UMRi 7266) and co-coordinator of the Jean Monnet European module "RESCUE" (Resilience, climate change and European Union) at La Rochelle University. Since 2017, she has also been European Relations Manager of the French Society for Environmental Law. Her research interests lie in the external relations of the European Union with a special emphasis on environmental and climate security, the environmental impacts of conflicts as well as on the role of the EU in polar regions. She is a regular guest expert for the French media on the environmental consequences of the war in Ukraine. Her current research work is building upon her previous experience as Executive Director of the College of Europe Foundation (1998-2010), a Brussels-based European think tank chaired by Javier Solana, former High Representative for the EU Common Foreign and Security Policy and promoting innovative thinking on the role of the EU in the world. In this capacity she also served as a board member of the Barents Research Institute in Kirkenes (2003-2010). She served as Conflict Prevention Project Manager at Folke Bernadotte Academy in Stockholm (2011-2012) and also worked as an expert for GIZ, regularly providing EU legal training for judges in North Macedonia and Albania (2003-2015). She taught at the University of Uppsala between 2011 and 2016 and is regularly invited as a guest lecturer in*

several European Universities. Marie-Ange Schellekens holds a PhD in Law from La Rochelle University with her dissertation focusing on Environmental Security in the External Relations of the EU, towards an Integrated Approach to the Prevention of External Conflict and Crisis. She also holds a Master in European Law from the College of Europe (Belgium), a Master in German Business Law from the Johannes Gutenberg University (Germany) and a postgraduate diploma (DEA) in International Law from the University of Burgundy (France).

Marin Mićunović, PhD, Department of Geography, Faculty of Science,
University of Zagreb, Croatia
mmicunov@geog.pmf.hr

Sanja Faivre, PhD, Department of Geography, Faculty of Science,
University of Zagreb, Croatia
sfaivre@geog.pmf.hr

Assessment of Beach Vulnerability on the Island of Hvar

Beaches are among the most dynamic coastal landforms, formed at the interface between land and sea and composed of sediments of varying sizes. Their sensitivity to climate change, as well as to increasing socioeconomic pressures, makes them highly vulnerable and an increasingly frequent subject of research. The island of Hvar, with approximately 250 predominantly pocket beaches, exhibits a trend of erosion. Beach vulnerability and erosion are among the key challenges in coastal management, especially in areas where natural processes interact with human activities. This study analyzes the geomorphological properties, evolution, and vulnerability of 47 pocket beaches on the island of Hvar, representing around 20% of all beaches on the island. The analysis covered three time periods defined based by available secondary sources and fieldwork. These are: The 1834 (Franciscan cadastre), the 1950s (archival aerial photographs) and the 2020s (recent remote sensing methods). Fieldwork was conducted between 2020 and 2024 and included UAV and GNSS surveys, photogrammetric processing of imagery, and GIS spatial analyses. A beach vulnerability index (BVI) specifically adapted to pocket beaches was developed, based on six parameters including land cover change in drainage basins, bay morphometry (indentation and embaymentisation index, and angular offset), anthropogenic impact, and sediment size. This index enables precise assessment of the geomorphological sensitivity of beaches. The results show a dominant erosion trend on Hvar's beaches, with an average area reduction of 44.1% and a landward shoreline retreat of 5.5 meters over the past 200 years. Analysis of specific parameters points to significant negative influences that increase vulnerability. The average calculated BVI value is 0.56, placing most beaches in the high vulnerability category. These results confirm the sensitivity of pocket beaches, highlighting the role of geomorphological processes, climate change, and human impact in their evolution. The proposed vulnerability index repre-

sents a novel, targeted approach to assessing the vulnerability of pocket beaches, which are typical of the Adriatic and broader Mediterranean coasts. The results can serve as a base for sustainable coastal management and the preservation of particularly vulnerable coastal areas.

Marin Mićunović *(Split, 1995) is Assistant Professor at the Department of Geography, Faculty of Science, University of Zagreb, where he earned his Bachelor's (2017), Master's (2019), and PhD degree (2024) in Geography. Since his undergraduate studies, he has been continuously engaged in coastal geomorphology, with a focus on beach research through fieldwork, remote sensing, and GIS analysis. His doctoral research was conducted within the SEALeveL project (Croatian Science Foundation). He received advanced training in Windsor, Innsbruck, Gdańsk, and Palermo, and has received several awards for scientific excellence. His research interests include coastal and karst geomorphology, GIS, and remote sensing.*

Sanja Faivre *(Rijeka, 1967) is Full Professor at the Department of Geography, Faculty of Science, University of Zagreb. She obtained her Bachelor's, Master's, and PhD degrees (en co-tutelle with Blaise Pascal University, Clermont-Ferrand, France) from the same department. Her research is focused on geomorphology, with particular emphasis on sea-level change and climate change. She has led numerous national and international projects, including the Croatian Science Foundation Project Relative sea-level change and climate change along the eastern Adriatic coast (2020–2024). She has authored more than 70 scientific papers, as well as several books and book chapters. Her awards include the HAZU Award for Natural Sciences (2024) and the Croatian National Science Award (2025).*

Andrija Mišetić, PhD student at the Department of Geography, Faculty of Science, University of Zagreb, Croatia
andrijamisetic98@gmail.com

Sara Ursić, PhD, Research Assistant, Institute of Social Sciences Ivo Pilar in Split, Croatia
sara.ursic@pilar.hr

Island Towns as Areas of Centrality: A Case Study of the Island of Korčula

In studies of urban settlements, the concept of central functions emerged very early. One of the first spatial concepts that emphasized their importance was published in 1933 by the German geographer Walter Christaller (Vresk, 1992), and his idea has continued to evolve to this day. In Croatian literature, the importance of central functions and the spatial interrelations of settlements has been explored through various topics, such as models for distinguishing urban settlements (Lukić, 2012) or through the creation of spatial models of the distribution of central functions to determine the level of service accessibility

(Radeljak Kaufmann, 2015; Dragić et al., 2018) or to identify spatial-development trends, especially in the case of Croatian islands (Marinković, 2018), where the importance of the population's access to central functions has been highlighted as a factor in quality of life, as well as economic and demographic development. The primary goal of this paper is to highlight the importance of island towns as centers of central functions, using the example of the island of Korčula, and to determine how these towns fit into a broader spatial context on three spatial levels: island, regional, and national. The research methods will include basic statistical data analysis on higher spatial levels, while on the island, additional statistical and spatial analyses will be conducted (using GIS tools), which will provide a more detailed insight into the spatial and developmental role that island towns occupy.

Andrija Mišetić *is a third-year PhD student at the Department of Geography, Faculty of Science, University of Zagreb. He graduated in 2022 with a thesis on "Development Perspectives of the Municipality of Postira." His studies primarily focus on topics related to islands, island cities, and regional development. He is employed at the Civil Protection Directorate of the Republic of Croatia, in the Department of Databases and GIS Support. During his studies, he co-authored a scientific paper on the development of island areas. He has participated as a presenter at several scientific and field conferences and symposia.*

Sara Ursić *(Split, 1982) is Research Assistant at the Institute of Social Sciences Ivo Pilar. Her scientific interest is in the field of sociology of space, urban sociology, sociology of housing and urban planning, with an emphasis on the transformation of urban, suburban and rural spaces and conceptualization of home and culture of dwelling in sociology. She has published numerous scientific papers as well as the books* Vital Cities *and* Through the Farmers' Market. *She worked on international projects in the field of urban/rural sociology and housing. She teaches the courses Sociology of Housing and Sociology of Space.*

Miloš Ničić, Faculty of Political Science, University of Belgrade, Serbia
milos.nicic@fpn.bg.ac.rs

The island as Exclusiveness: Experiences from the Western Cyclades

This paper examines the fragility of island worlds through an analysis of socio-spatial changes on the Greek island of Folegandros after 2020, through an ethnographic analysis of seasonal stays of non-Greek second-home owners on the island and their conception of the island cosmogony. Folegandros, an island belonging to the western part of the Cycladic archipelago in the Aegean Sea, is witnessing a significant increase in the construction of luxury properties for seasonal stay, some of which are intended as second homes and owned by both the traditionally established type of philhellenic foreigner-owners on Greek islands, and the new type of foreigner-owners stemming from the transnational elites. The perceptions of Folegandros shaped by these types of second-

home property owners – whether aligned or in tension with those of the local and semi-local (seasonally employed) populations – highlight the context-dependent nature of how the island is conceived. These perspectives reveal the fluidity of established island imaginaries, the experienced authenticity and the dynamic nature of local agency. By engaging with concepts such as luxury, exclusivity, uniqueness, and exquisiteness, this paper explores the transformation of established narratives of island exceptionalism and examines how these narratives are being reconfigured within contemporary global economic, cultural, political, and environmental frameworks. In this way, this paper offers a localized contribution to the debates within island studies, culture and heritage studies, and tourism studies.

Miloš Ničić *is Assistant Professor at the Faculty of Political Science, University of Belgrade, where he teaches courses on cultural theory and cultural studies. His research interests are in urban studies, tourism studies, memory culture, postsocialist transformation and creative industries.*

Olga Orlić, PhD, Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb, Croatia
olga@ief.hr

Plurilocality of Seafarers' Family Life – Belonging and Absence in an Island Community

Since the mid-20th century, contemporary seafaring as a global industry has been shaped by the denationalisation of shipping operations, the rise of multinational shipping companies, and the increasing precarisation of seafarers' labour. Seafarers represent a distinct category of temporary labour migrants, whose migration patterns – particularly circular and transversal movements – align with the concept of a specific global community of practice. Their professional identity is deeply intertwined with specialised knowledge, skills, and everyday life at sea, and often extends into their personal lives. The lived experiences of seafarers have become an increasingly prominent focus in international research, especially through ethnographic approaches involving fieldwork on ships, as well as through analyses of family dynamics and isolation. This paper centres on Croatian island communities significantly affected by processes of touristification, where choosing seafaring – or precarious ship-based labour more broadly – still provides a degree of economic stability. Using a qualitative approach, the study explores the experiences of contemporary seafarers and their families to better understand the structures and functioning of plurilocal family life. Special attention is given to the relationship between this plurilocal way of life and dynamics of the local communities to which these seafarers belong.

Olga Orlić *is Senior Research Associate at the Institute of Ethnology and Folklore Research in Zagreb. From 2001 to 2006, she worked as a curator at the Ethnographic Museum of Istria*

/ Museo etnografico dell'Istria in Pazin, and from 2006 to 2024 she was employed at the Institute for Anthropological Research in Zagreb. She has participated in numerous national and international scientific and professional projects, including a COST Action, and has twice led national programmes aimed at the popularisation of anthropology and cultural anthropology. She was the principal investigator of the Croatian Science Foundation–funded research project Solidarity Economy in Croatia: An Anthropological Approach (SOLIDARan), and led, from the Croatian side, the bilateral project The Impact of Global Insecurities on the Strengthening of the Food Sovereignty Movement in Croatia and Slovenia (SLOHRanA). She is currently the principal investigator of the Croatian research team on the project Boosting Local Urban Markets in the Mediterranean, funded through the PRIMA initiative. She is the author of several scientific and professional articles, as well as a book on solidarity, using the example of community-supported agriculture in Croatia. She serves on the editorial board of the journal Ethnological Research (Etnološka istraživanja) and is currently serving her second term as president of the Croatian Ethnological Society. In 2004, she received the Croatian Ethnological Society's annual award for the best ethnographic exhibition (Weavers in Istria).

Tomislav Oroz, PhD, Department of Ethnology and Anthropology,
University of Zadar, Croatia
toroz@unizd.hr

Fragile Environments in the Post-Digital Era: Practices, Ideals, Temporalities

This presentation shares the results of ethnographic field research conducted on the island of Dugi otok, in Telašćica Nature Park, focusing on digital aestheticization processes and their relationship to fragile environments. It explores how digital "capturing" of natural landscapes, promoted by outdoor enthusiasts and tourists on social media, can obscure or amplify ongoing environmental changes in the age of "overheating" (cf. Eriksen 2016). What becomes visible or invisible through digital aestheticization of fragile environments in the post-digital era (cf. Berry 2014)? Furthermore, the presentation examines how climate extremes, invasive plant and animal species, and waste management challenges are transforming Telašćica Nature Park and reshaping its conservation agenda. Drawing on an experimental methodology that combines senso-digital walks and semi-structured interviews, this research offers insights into the emergence of new aesthetic categories such as "Instagrammable," "magnificent," "cute," and others. What kinds of conflicting temporalities arise between human and non-human worlds, and how these temporalities reshape contemporary engagements with what is considered "natural." Finally, digital aestheticization processes that are the focus of this research raise critical questions about fragile environments and fragile lives of island communities, exploring how they are experienced and performed in the frictions between local perspectives and global processes.

Tomislav Oroz *is Associate Professor and Head of Department of Ethnology and Anthropology, University of Zadar. He obtained a PhD degree in ethnology and cultural anthropology at the University of Zagreb. His research interests are in memory studies, island studies and Balkan studies with special interest in the island temporalities. He is a researcher in the "CHANSE research project Digital Aestheticization of Fragile Environments" and project "Ethnographies of Islandness – Island Migrations, Mobilities and Identifications (ETNOTOK)" (National Recovery and Resilience Plan 2021-2026 – EU: NextGenerationEU).*

Lana Peternel, PhD, Senior Research Associate at the Institute for Social Research in Zagreb, Croatia
lanapeternel@idi.hr

Ana Perinić Lewis, PhD, Research Advisor and Head of Department for Cultural and Island Studies at the Institute for Migration Research in Zagreb, Croatia
ana.perinic.lewis@imin.hr

Nikolina Hazdovac Bajić, PhD, Research Associate and Assistant Professor at the Faculty of Economics, University of Dubrovnik, Croatia
nikolina.hazdovac-bajic@unidu.hr

Silent Cracks: Guilt and Fragility in the Everyday Life of Islanders

Drawing on comparative ethnographic research, this presentation proposes a framework for understanding island fragility not merely as a consequence of infrastructural shortcomings, but also as an expression of emotional and ethical self-reflection among islanders. We explore how everyday life amid decay, damage, and abandonment becomes a site where feelings of insecurity, isolation, and – consequently – guilt are interwoven. Our interlocutors, the islanders, articulate a sense that they "did not do enough" – that they were not active, visible, vocal, enterprising, or educated enough. However, we do not interpret these narratives as expressions of personal failure, but rather read them dialectically – as manifestations of the internalization of the state's long-term withdrawal, unequal access to resources, and the loss of both symbolic and practical connections with the "coastal centres." Guilt, in this sense, becomes a symptom of structural neglect, fragility, and social abandonment. Fragility here is not only materialized in collapsing roofs, overgrown paths, and decaying bridges, but also in the cracks within island identities, self-confidence, and a sense of dignity. By connecting material culture with emotional landscapes, the presentation considers guilt as a layered, dialectical, and contextually grounded analytical concept, one that is intimately linked to fragility through the silent, everyday struggles for a dignified life on the island.

Lana Peternel *is Senior Research Associate at the Institute for Social Research in Zagreb. She was the principal investigator in two projects: "Anthropological Research of Minority Religions*

in Historical Archives in Croatia" (Croatian Ministry of Science and Education and Slovenian Ministry of Science, Education and Sport) and "Comparison of National and Religious Identities of Secondary School Students in Croatia and Slovenia" (Unity through Knowledge Fund between the Republic of Ireland and Croatia). Currently she is PI on the project funded by the Croatian Science Foundation: "Isolated People and Communities in Slovenia and Croatia – ISOLATION" (2022-2025). She also teaches at the Zagreb University of Applied Sciences. Since 2023, she has been editor-in-chief of the journal Sociology & Space. She is the author of the book Lost Settlements in Croatia (Dugački, Vlatka; Peternel, Lana; Škiljan, Filip. 2021,x Zagreb: Plejada, IDIZ, IMIN). Her main areas of interest are marginalised communities, isolation, emptiness, religious and ethnic identities, sustainability.

Ana Perinić Lewis *is Research Advisor and Head of the Department for Cultural and Island Studies at the Institute for Migration Research in Zagreb. She graduated in the Croatian language and literature and ethnology at the Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Zagreb. At the same university, she obtained a PhD degree in ethnology and cultural anthropology. Her main fields of interest include island studies, island space, island communities and their identifications, migrations and stereotypisations. She conducted a cultural anthropological research on identity processes on the island of Hvar and published the book (in Croatian) The Islands of the Island of Hvar: The Pluralism of Local Island Identifications (2017). She has been an associate on interdisciplinary scientific projects focused on anthropological research on the Adriatic islands. Currently she is PI on the project "Ethnographies of Islandness – Island Migrations, Mobilities and Identifications (ETNOTOK)" funded by the National Recovery and Resilience Plan 2021-2026 – EU: NextGenerationEU).*

Nikolina Hazdovac Bajić *is Research Associate and postdoctoral fellow at the Institute for Social Research in Zagreb. She holds a BA in Sociology and Croatology at the Croatian Studies, University of Zagreb, and a PhD in Sociology at the University of Zagreb (theme: Non-religiosity in Croatia: Sociological Aspects of Organizing the Non-Religious and Atheists). She is an associate on the project funded by the Croatian Science Foundation "Isolated People and Communities in Slovenia and Croatia – ISOLATION" (PI Lana Peternel, Institute for Social Research in Zagreb). Her main areas of interest are sociology of religion, religious identities, marginalized people and communities.*

Majda Rubić, Independent Researcher, Zagreb, Croatia
majda.rubic@gmail.com

Meri Glumac, BSc in Economics, Mezzomondo – Craft for Tourism, Hospitality and Design, Ubli, Island of Lastovo, Croatia

Our Dear Islanders, Stay Watchful, Don't Sleep

Pursuant to the EU Directive on the Common Tax Policy and considering the special situation of remote islands, tax relief is granted on these islands, yet not for the four Croatian islands that have the status of remote islands based on the process of negotiations for EU accession. The Islands Act classifies the remote islands of Vis, Lastovo and Dugi otok as offshore islands, while Mljet is classified as a channel island. This introduces a confusing similarity between the terms *remote island* and *offshore island*, leading to a misunderstanding of EU acts on the special value added tax for remote islands, and to an unequal position of the four Croatian islands with other islands of the European Union that are treated as remote, for example in Greece. All employers working on Lastovo, which had been isolated as military territory for decades, encounter specific business conditions. The island is stagnating compared to more developed destinations, and a basis of demographic, development and social programs can be found in the many properties that have been neglected for years, local agriculture with retail chains, and better supplies. Taxes and the status of remote island, that exists only on paper, play a decisive role in this. For instance, an emergency boat was purchased for Lastovo using European Union funds intended for remote islands. However, this boat is not stationed on Lastovo. Recently, a young life was lost due to the dysfunctionality of the system in this regard. The Island Assembly, as an association of islanders of which Lastovo is a member, intends to insist on tax relief for Lastovo by submitting a proposal for an amendment to the mentioned Directive (2006), which was adopted before Croatia's accession to the EU. The importance of harmonizing Croatian island policy with EU policies is highlighted to provide the island population of Lastovo with the same development opportunities as on other remote EU islands.

Majda Rubić *spent her working life in civil service in higher-level legal affairs, received master's degree in EU law as a scholarship holder of the Government of the Republic of Croatia with work obligation (2011) and her last position was in the MRDFEU Directorate for Islands. The latest of her three professional books, the Committee of Regions in the Formation of EU Legislation, is based on her Master's thesis (the mentor was Siniša Rodin, judge at the EU Court of Justice), using her specialist knowledge in the field of regional policy and nisology. She is an active member of Matica Hrvatska, Croatian section of Ecovast and Anatomy of Islands; she has published around 40 papers, bearing in mind Article 52 of the Constitution of the Republic of Croatia which mentions state sovereignty.*

Meri Glumac *is the owner of a craft for tourism, hospitality and design, has collaborated with the WWF and various associations for the protection of cultural and natural values. In cooperation with state institutions, she has encouraged the development and revitalization of military zones for the purpose of their conversion for tourism and science. She uses her acquired practice and knowledge to create various contents that encourage the preservation of customs and traditions in their original forms.*

Lidija Runko Luttenberger, PhD, Department of Polytechnics, University of Rijeka, Rijeka, Croatia
lidija.luttenberger@uniri.hr

Axel Luttenberger, PhD, Faculty of Maritime Studies, University of Rijeka, Rijeka, Croatia
axel@pfri.hr

Islands in an Integrated Coastal Zone Management Scheme

Integrated coastal zone management, whose practice extends back to the 1960s, is incorporated in Agenda 21 which deals with protection of the seas, coastal areas and their living resources, and with sustainable development of small islands. In 2013, Croatia ratified the Protocol on Integrated Coastal Zone Management (ICZM) of the Barcelona Convention which, among others, sets the principles regarding adequate and timely participation of local population in a transparent decision-making process, the formulation of land use strategies, giving priority to public services and activities requiring the immediate proximity of the sea, avoidance of unnecessary concentration and urban sprawl throughout the entire coastal zone, and making preliminary assessments of the risks associated with human activities and infrastructure. Under Article 12 dedicated to the islands, the parties undertake to promote environmentally friendly activities in such areas, take special measures to ensure the participation of the inhabitants in the protection of coastal ecosystems based on their local customs and knowledge, and take into account the specific characteristics of the island environment in national coastal strategies, particularly in the fields of transport, tourism, fishing, waste and water. The work aims to analyse the divergence of Croatian practice from international obligations it assumed. The Republic of Croatia still lacks national strategies related to the use of its coasts and the sea and the ex-ante environmental assessment procedures are inadequate. Educating the public, capacity building of public administration bodies at national and local levels, fulfilment of regulatory tasks, compliance with obligations assumed at the level of United Nations and European Union and taking account of the need of local population are the prerequisite for preserving marine environment, island ecosystems and the well-being of their communities, resilience, and viability of tourism which is based exactly on natural capital of their fragile ecosystems.

Lidija Runko Luttenberger *is Full Professor in environmental engineering at the School of Polytechnics of the University of Rijeka. She worked in the shipbuilding industry as design engineer, sales manager and management board member, in a municipal utilities company as department manager, and also as the undersecretary of state in the Ministry of Environment and Nature Protection. She authored the book Water and Waste Management, co-edited the book Aural Experience and Soundscape Management, and wrote more than 100 scientific and professional papers in the field of environmental protection.*

Axel Luttenberger *is Full Professor with permanent tenure at the Faculty of Maritime Studies of the University of Rijeka. He earned his Bachelor of Law degree at the University of Rijeka, Faculty of Law, and became Master of Law and Doctor of Law at the University of Split, Faculty of Law. After passing the bar examination he has had a long-lasting practice in marine insurance business, as legal attorney and legal advisor. He has experience in local and national government public service, having served as the Mayor of the City of Opatija and a Member of the Croatian Parliament. He has published four books and over hundred and twenty academic papers. His main activities are teaching maritime, commercial and ecology law at various university and vocational programmes.*

Mirko Sardelić, PhD, Senior Research Associate at the Institute for Historical and Social Sciences of the Croatian Academy of Sciences and Arts, Croatia
msardelic@hazu.hr

Ships and Islands: Functional Relationships and Cultural Imaginaries

During the Middle Ages, and particularly in the early modern period, ships developed into complex, self-contained floating ecosystems – comparable in many ways to cities. They possessed their own "populations" (passengers), defensive infrastructures, public and private spaces, a rigid hierarchical structure, and a sophisticated legal framework governing all aspects of life aboard, as well as the ship's operational systems. They fulfilled significant economic roles and functioned as media hubs, facilitating the transmission of ideas and information. Ships enabled the movement of people to the most remote parts of the world, both voluntarily and through forced displacement. In today's globalized economy, cargo ships maintain intercontinental trade routes, functioning much like a vascular system, while ferries and fast ships ensure the continuity of modern living standards for the inhabitants and visitors of the Adriatic islands. The author, whose research focuses on intercultural exchange – particularly the transmission of ideas and emotions – will begin with a brief historical overview of the life of large ships in the Adriatic and the Mediterranean, followed by an analysis of their functions. He will then shift focus to contemporary vessels, examining their role in the everyday life of the islands, as well as the sense of freedom and leisure associated with smaller boats and sailing yachts. Beyond their functional aspects, the author is also very much interested in the symbolic place of ships within the Adriatic imaginary and collective memory.

Mirko Sardelić *is Senior Research Associate at the Institute for Historical and Social Sciences of the Croatian Academy of Sciences and Arts (HAZU) in Zagreb, an Honorary Research Fellow at The University of Western Australia in Perth, and an affiliated researcher at the CMRS Center for Early Global Studies at UCLA. His research focuses on the intercultural exchange in the Mediterranean and across the wider Eurasian region, and the history and sociology of emotions. In recent years, he has also developed an interest in the relationship between natural landscapes and spaces shaped by human intervention.*

Sani Sardelić, Senior Curator and Educator, Korčula City Museum, Croatia
sani.curator27@gmail.com

Is the Olive Fruit Still on the Tree?

The author questions the recent shift in how humans relate to trees, indicating deeper societal changes. The plant in focus is the olive tree, a symbol with strong literal and symbolic ties to the Mediterranean. It is one of the three main crops of the region, along with grapevine and wheat, which formed the foundation of the historical Mediterranean communities' existence and prosperity, especially on islands like Korčula. We still see olive groves on hillside slopes, bordered by dry-stone walls, as iconic sights; and the olive tree appears frequently as an artistic motif across secular and religious visual arts, music, and literature – from landscapes to a drop of olive oil. Recently, however, its use as a purely decorative, ornamental plant in pots – placed to create pleasant illusions in front of hotels, in public squares, beside villa swimming pools – has prompted reflection on the fragility of space and the visible impacts of the Anthropocene on the environment. Historically, the island ecosystem and human-made systems intertwined, allowing for diverse plant and animal life, but now, areas once shared are increasingly designated solely for humans – tourist resorts – where plants like the olive, deprived of soil contact yet rich in symbolism, are purposefully introduced. Seemingly innocent, this reveals a paradigm shift concerning basic resources and a kind of spatial reversal. While island olive oils are protected under European origin labels based on quality, we are forcing the olive tree into impossible living conditions, reducing it to a mere decorative element within spaces designed for Others – tourists. The author finds theoretical support for her ideas in M. Foucault's concept of heterotopia.

Sani Sardelić *is a senior curator and educator at the Korčula City Museum, with a degree in comparative literature and philosophy. She co-organises the event series Dani Petra Šegedina. As part of the European research project ESLAND (University of Cambridge, UK), she conducted research on Korčula as an island with unique Mediterranean cultural features, contributing to the book Island Landscapes – An Expression of European Culture (ed. Gloria Pungetti, Routledge, 2017). She has been engaged in long-term research on the intangible heritage of Korčula in collaboration with Prof. Emerita Elsie Ivancich Dunin (UCLA) and the*

Institute of Ethnology and Folklore Research. A member of Grey Area Society, the Croatian Ethnological Society, and the Croatian National Committee for Historical Sciences, she participates in conferences on historical, ethnological, and ecological issues. She is also part of the WINTER MED project, which focuses on the revitalisation of historic settlements in Korčula and Mljet and was awarded the Croatian Chamber of Architects' Annual Award in 2023.

Maša Seničić, PhD student, Faculty of Dramatic Arts in Belgrade, Serbia
msenicic@gmail.com

Transitional Territories: Tuvalu and the Reframing of Resilience

This paper examines island fragility and resilience through the lens of digital humanities and memory studies, focusing on Tuvalu – the first nation to declare itself a digital state in response to the rising sea levels. Tuvalu, comprising three reef islands and six atolls in the Pacific Ocean, is particularly vulnerable to the effects of climate change, while scientists estimate that much of its land will be partially submerged within decades. In response, and following land reclamation efforts to build a new coastal front, Tuvalu initiated the Future Now Project: a 'digital migration' of government services, historical artifacts, and oral histories to the platform designed for this occasion. Building on Fernando Domínguez Rubio's understanding of fragility as a *relational and generative condition*, the paper argues that Tuvalu's ongoing infrastructural transformation is not merely a response to environmental loss, but also an expression of autonomy through technological adaptation. If a culture can persist through these kinds of spatial struggles, what methodologies can be developed for establishing, nurturing, and archiving a national identity? Tuvalu's material disappearance and conceptual displacement can be articulated as a political and epistemic reconfiguration; instability of islandness, in this context, fosters an increasing alertness, grounded in an ethics of collective repair. Tuvalu's case demonstrates how radical exposure to change can generate equally radical forms of endurance.

***Maša Seničić** is a writer: a poet, essayist, and researcher, working across multiple forms of text. She is the co-programmer of Brave Balkans (Belgrade Auteur Film Festival), program director of Filmkultura, and a PhD candidate in the fields of Memory Studies and Media Theory (FDA, Belgrade). Her work spans institutional and independent projects, primarily in film and literature, where she takes on the role of author, editor-in-chief, or mentor. Oriented toward exploratory frameworks and interdisciplinary correlations, her practice often results in collective or individual efforts, critical programs, exhibitions, or printed objects – shaped less by medium than by context and process.*

Peter Simonič, PhD, Department of Ethnology and Cultural Anthropology, Faculty of Arts, University of Ljubljana, Slovenia
peter.simonic@ff.uni-lj.si

Communitarianism on the Island of Žirje

This paper examines the historical and contemporary dimensions of communitarianism on the Croatian island of Žirje. Until the middle of the 20th century, communitarian practices characterised the everyday life of the island's peasant population. These included extended family dwellings, common grazing rights, collective ownership of the coast and participation in fishing families and co-operative. These legal and social arrangements reflected a commitment to equitable access to resources and a balanced approach to managing the island's limited habitat. However, with the decline of traditional agricultural and pastoral livelihoods – due to industrial employment on the mainland – these communal forms have largely disappeared. Today, communitarianism survives in the collective memory as a symbol of moral opposition to the dominant tourism-based economy, which promotes competition between nuclear families and links the island directly to global markets. While community ownership still offers protection from large-scale foreign investment, it also poses a challenge to contemporary land use and development.

***Peter Simonič**, born in 1969, is Professor at the Department of Ethnology and Cultural Anthropology in Ljubljana, specialising in economic anthropology, political anthropology, ecological anthropology, anthropology of the Mediterranean and cultural management. His articles and books deal with carnival, political rituals, reciprocity and solidarity in anthropology, co-operative movements, agriculture, tourism, ethnozoology, etc. He is the editor-in-chief of Worlds: Journal for Ethnology, Anthropology and Folkloristics, published by the University of Ljubljana. (https://www.researchgate.net/profile/Peter-Simonic/research).*

Josipa Slaviček, Mag.Ing.Arch., NGO Anatomy of Islands – Centre for Research and Development, Jelsa, Croatia
josipa.slavicek@gmail.com

Collect Memories, Not Souvenirs: A Travelogue Exploring Indonesia and a Comparison with the Mediterranean

This lecture follows a three-month journey through Indonesia, observing the biological diversity of the islands of Bali, Lombok, and Java. It highlights the beauty of their coastlines and a rich underwater world filled with exotic species, but also addresses the ecological threats present throughout the country. While walking barefoot on the sandy beaches, the author photographs various souvenirs she finds, which prompts her to ask and reflect: "Why don't we have this many souvenirs anymore?" The research then be-

gins by comparing the island nation of Indonesia and the Croatian islands within the context of the Mediterranean Basin, and the regenerative capacities of the marine environment that influence the appearance of the coast, and vice versa. The focus is placed on the importance of preserving the coastal zone for the conservation of underwater biodiversity, spatial planning policies that prioritize monetary values, and souvenirs and jewelry in the context of ecosystem fragility and the human psychological need to adorn themselves with treasures from the sea. Corals, as indicators of the health of the underwater world, place both countries in a global context, proving that human actions and climate change are equally present on both sides of the world. The red coral, a symbol of the Mediterranean, recedes and disappears from the depths in parallel with its disappearance from the memory of the local people regarding its presence and importance. Yet, it remains as a memory in the jewelry boxes of our mothers and grandmothers, waiting for a new fashion trend to bring it back into the light of day. With this lecture, the author wants to emphasize that we live in a single, shared ecosystem that needs to be approached with gentleness if we, as individuals, truly want to understand it.

Josipa Slaviček *graduated in Architecture and Urban Planning at Faculty of Architecture, University of Zagreb. Her academic and artistic work focuses on islands as models for exploring island communities and spatial policies aimed at preserving cultural and natural values. Her work has been published on the official website of the faculty: 'Hvar as an Island (2018) and Šćedro – Mediator Island (2019, master's thesis under the mentorship of Bojana Bojanić Obad Šćitaroci, PhD, M.Arch.). Additionally, her research paper on the settlements and fields of the island of Hvar was published in the 'HERA Collection of Papers' (2017). She studied at the Politecnico di Milano as part of the Erasmus student exchange, and after graduation worked for two years and gained experience in Dutch spatial planning practice in Amsterdam. She joined the Anatomy of Islands in 2021. For the past few years, she has been leading the NGO Anatomy of Islands. Through her design studio, she works in interior design, graphic design, and contemporary audiovisual art in public spaces, questioning the future relationship between humans, nature, and technology.*

Nenad Starc, PhD, Institute of Economics, Zagreb, Croatia
nstarc@eizg.hr

On the Island-Peninsula Dichotomy: The Pelješac Peninsula

The eastern side of the Adriatic abounds with islands and peninsulas. There are 1,244 islands, whereas a consensus regarding the number of peninsulas and their geographical, social and economic significance has not yet been reached. From Istria in the northwest of the Adriatic to Prevlaka in its extreme southeast, there are many parts of the land that more or less extend into the sea. Geographical, economic, demographic, geopolitical and even toponomastic criteria will be discussed in order to assess what can be considered

a peninsula on the coast of a small sea with a number of near islands. The topic is nissological, therefore interdisciplinary, and the research itself is relevant because the findings can serve as a cognitive bridge in researching the relationship between the mainland and near islands. The Pelješac peninsula in the southern Adriatic will be treated in particular. Located parallel to the coast, it encloses a long, narrow bay, the mainland side of which in a rather small part belongs to Bosnia and Herzegovina. The extreme south of the Croatian mainland, was thus separated from the motherland. Two years ago, the mainland-Pelješac bridge was built. It bypassed Bosnia and Herzegovina and established a land connection with the south of Croatia. On the other hand, the Croatian Island Act (1999, 2018) classifies Pelješac as an island and thus provides it with the status and incentive measures aimed at islands. Pelješac is distinguished by its size and peculiarities, which in many ways distinguish it from the mainland to which it is attached and make it similar to the islands that surround it. The peninsula has a rich socio-economic history from the Neolithic to the present day. Various rulers from Illyrian tribes and various kingdoms and empires took turns on it until the end of the 20th century, when after the breakup of Yugoslavia, it remained part of the Republic of Croatia. The wider and narrower economic and geopolitical significance of the peninsula had been changing during the long centuries of foreign rule, although, like the Croatian islands, it mostly remained on the margins of Balkan and Mediterranean historical turmoils.

Nenad Starc *is Emeritus at the Institute of Economics in Zagreb. His activities span from scientific research in the fields of island development, regional economics and strategic planning to preparation and evaluation of local and regional development documents and advising ministries and county agencies as an ex-ante and ex-post evaluator. He studied in Zagreb, Berkeley, USA and Aberdeen, UK. He publishes in domestic and foreign journals, and is the editor and partial author of two books. Nenad Starc is a member of the International Small Island Studies Association (ISISA) and the Croatian NGO Anatomy of Islands. He coordinated the preparation of the National Island Development Programme (1997), and the Island Act (1999, 2018).*

Marijana Sumpor, PhD, Euro ekspertiza j.d.o.o., Zagreb, Croatia
marisumpor@yahoo.com

An EU Strategy for Islands within a Modernised Cohesion Policy

The European Commission (EC) has been preparing for future EU policy financing. A mid-term review of the cohesion policy in the current 2021-2027 period was conducted. Several recommendations and opportunities for modernisation have been detailed. In this context, consultations for the development of an EU Strategy for islands are announced, and it can be expected that islands will be acknowledged as territories of concern in the post-2027 cohesion policy. I will present an inquiry into territorial devel-

opment and policy specificities of Croatian islands considered as small islands, fragile and specific in their ecological, social, economic, cultural, and historic value, within the new EU Strategy for Islands. Policy innovations in integrating national island policy and EU territorial cohesion policy emphasising place-based approaches have been initiated. Island development funding is provided from the European structural and investment funds (ESIF) through the Croatian Integrated Territorial Programme (ITP) 2021-2027 for the implementation of territorial strategies for islands on regional (county) level. The research methodology includes literature review, evaluation of current island policy relevant for small islands, and reflections on discussions about future EU cohesion policy with emphasis on a new EU Strategy for Islands. The analysis focusses on institutional relations and island policy governance including EU, national, and territorial perspectives. I will conclude with insights and recommendations for island policy and future EU territorial cohesion policy.

Marijana Sumpor *is an expert in regional and territorial development, strategic planning and evaluation. She is director of the consultancy firm Euro ekspertiza, and member of the City of Zagreb Assembly (2018-2021, 2021-2025). She worked as researcher in regional development at the Institute of Economics, Zagreb (2001-2018); as financial expert at BNP-Dresdner Bank (Croatia) (1998-2000), and the Croatian Ministry of Finance (1995-1998). She has participated in more than 50 research and technical assistance projects and co/authored over 60 scientific and professional publications. In March 2024 she became president of the Croatian Evaluation Society (HEVAL). She lectures "EU cohesion policy" and "Evaluation of public policies, programmes and projects" at the University of Zagreb, Faculty of Political Science. She is a trainer at the Government school for public administration, Zagreb, Croatia.*

Nika Štimac, Independent Researcher, Zagreb, Croatia
nikastimac88@gmail.com

The "Croatian Island Product" (HOP) in the Context of Fragility of Island Production and the Sustainability of Island Spaces

In the context of increasing challenges faced by local island production and the sustainability of island communities, the "Croatian Island Product" (HOP) program has been recognized as one of the institutional efforts to strengthen the capacities of island populations and valorize island potential and authenticity, while also promoting traditional island activities and other productive and economic practices. The implementation of the HOP program includes three main measures, one of which is the labeling of island products with the HOP quality mark. The HOP label is awarded by the Ministry of Regional Development and EU Funds with the aim of encouraging production and market placement, as well as promoting authentic and high-quality products from Croatian islands, including their traditions and heritage. This presentation aims to analyze the role

of HOP labeling in strengthening the resilience and sustainability of island communities, with a focus on local producers. The research utilized methods including analysis of scientific and expert literature, statistical and graphical methods, GIS analysis, surveys, interviews, and SWOT analysis. The results indicate the important role of the HOP label in preserving island traditions and identity, but also highlight a number of limitations that reveal the fragility of island production, primarily stemming from transportation challenges, geographical isolation, and high costs.

Nika Štimac *holds a Master's degree in Geography (Faculty of Science, University of Zagreb), specializing in Spatial Planning and Regional Development. During her studies, she gained experience working in the Ministry of Regional Development and EU Funds (Island Directorate), the Ministry of Agriculture (Fisheries Directorate), and as a field surveyor for the 2021 Census (Croatian Bureau of Statistics). Her professional experience includes spatial data analysis (GIS tools), statistical, graphical, and textual data processing, presentation development, participation in promotional and expert events, and field research. Throughout her education and work experience, she developed a strong interest in island development topics.*

Marko Turk, PhD, Institute for Migration Research, Zagreb, Croatia
marko.turk@imin.hr

Let's go outside; why stay in the classroom? Utilising Island Environments as an Educational Resource in Teaching

How do island teachers utilise their environment as an educational resource in both manner and extent? This constitutes the preliminary question guiding this paper. The analysis is based on findings derived from an initial qualitative research conducted in 2025, which involved 12 in-depth interviews with teachers on the Croatian islands of Brač, Hvar, and Lošinj. This research forms part of a broader scholarly project examining the distinctive facets of life and work among Croatian island teachers. The theoretical framework is grounded in place-based education (PBE) as an educational approach that emphasises learning through local environments, cultures, and communities, fostering connections between pupils and their immediate surroundings (Gruenewald & Smith, 2014). Emerging as a response to the homogenising effects of globalisation, PBE seeks to counteract the alienation caused by standardised education by grounding learning in the unique characteristics of local places. This approach not only enhances academic achievement but also cultivates civic engagement, environmental stewardship, and community revitalisation. It addresses fragility by fostering resilience through the use of local knowledge and community bonds. In that context, it empowers individuals to navigate challenges by leveraging place-specific resources and collective identity (Gruenewald, 2003a). PBE is rooted in theories of experiential learning, critical pedagogy, and ecological literacy. As a scholarly novelty, this research examines two previously unexplored

terrae incognitae. The first concerns the island teachers, and the second is PBE. Neither has been tackled nor discussed among academics or in the existing literature of Croatian pedagogical science.

Marko Turk is *Senior Research Associate at the Institute for Migration Research. After completing his studies in Pedagogy and Philosophy at the University of Rijeka, he completed a specialist programme in Learning and Teaching in Online Environments at the University of British Columbia. He earned a PhD in Higher Education Pedagogy from the University of Zagreb. He was a scholarship holder of the European Science Foundation. He has worked at universities in Rijeka (Croatia) and Tyumen (Russia), as well as a visiting professor in Spain (Barcelona) and Russia (Tomsk). As a national expert, he has collaborated with the OECD, the EUA, and the European Commission. His research focuses on the teaching profession, educational competencies, and the well-being of early-career researchers. This research is part of a broader research section examining the lives and work experiences of Croatian island teachers within the Ethnographies of Islandness – Island Migration, Mobility, and Identification (ETNOTOK) (Institute for Migration Research, 2024-2027, funded by the NRPP 2021-2026, NextGenerationEU).*

Damir Viličić, PhD, Department of Biology, Faculty of Science,
University of Zagreb, Croatia
damir.vilicic@biol.pmf.hr

Zrinka Ljubešić, PhD, Department of Biology, Faculty of Science,
University of Zagreb, Croatia
zrinka.ljubesic@biol.pmf.hr

Shallow Coastal Food Webs and Marine Ecological Protection

The Adriatic Sea and the islands are miniature ecological systems and therefore extremely sensitive to various changes. Our Adriatic coast – the specific environment of the karst Dinarides – is being destroyed by man in various ways today. The shallows in the coastline consist of peaceful habitats that are not disturbed by strong tides. They are the habitats of many organisms of different sizes, the dependence of which is based on food, habitat and other preferences. Animals that inhabit the deeper sea, large swimmers (octopuses, fish) or less mobile crustaceans and mollusks, are linked to the coastline by feeding, breeding or growing larvae or young individuals. We call the nutritional interdependence in the community of life a food web. Only by researching and understanding marine ecology can we fight against inappropriate actions that destroy marine life. About 20% of our coasts have already been filled with allochthonous material and turned into lifeless "artificial beaches", with a tendency to further destruction. Without naturally organized food webs, there is no healthy environment for humans, no fishermen, no healthy Mediterranean diet, and no attractive landscapes that we still boast of.

Damir Viličić *was born on May 27, 1948 in Zagreb. He completed his studies in biology in 1973, his master's degree in 1977, and his doctorate in natural sciences, field of biology, at the Faculty of Science, University of Zagreb, in 1983. From 1976 to 1996, he worked at the Biological Institute of the Institute of Oceanography and Fisheries in Dubrovnik, and from 1996 to 2014 at the Biology Department of the Faculty of Science, University of Zagreb (PMF). Since 1991, he has been a scientific advisor at the Institute of Oceanography and Fisheries in Split, and in 1996 was elected Full Professor at the PMF, and in 2015, as Professor Emeritus. His research area is biological oceanography – marine microbiology and ecology. He was the editor-in-chief of the journal Acta Botanica Croatica (1998–2013), secretary (1995–2011) and president (2012–2014) of the Scientific Council for Natural Science Research of the Adriatic HAZU. He received the HAZU Award for the highest scientific and artistic achievements in the Republic of Croatia in 2003, in the field of natural sciences and mathematics. He was elected as an associate member of the HAZU in the Department of Natural Sciences (2006).*

Zrinka Ljubešić (Page 89)

Matea Zajc Petranović, PhD, Institute for Anthropological Research, Zagreb, Croatia
matea@inantro.hr

Ageing and Fragility in Croatia: Analysis of Changes Between Island and Mainland Areas in the Last Twenty years

The concepts of fragility, life expectancy and mortality are interrelated in the context of ageing and health. Biologically, frailty refers to a state of increased vulnerability to environmental stressors, which occurs due to a decline in physiological reserves and functions associated with ageing. Compared to non-frail individuals, frail individuals tend to have shorter life expectancies and higher mortality rates. In the Republic of Croatia, the life expectancy of the population is continuously increasing, but is consistently significantly lower than the European average (EU-27): in 2021, life expectancy at birth for men was 3.6 years and for women 3.1 years lower than the European average (EUROSTAT). In a study conducted on the population of the Republic of Croatia based on data collected in 2001 by the Central Bureau of Statistics and the Croatian Institute of Public Health (Musić Milanović et al. 2006), life expectancy and mortality of citizens were analyzed, with citizens divided into those living on the mainland, the coast, and 4 groups of islands (Kvarner Islands, North Dalmatian Islands, Central Dalmatian Islands and South Dalmatian Islands). The results showed that life expectancy on the islands was higher than on the mainland, as well as in relation to the average for the whole of Croatia. Standardized mortality rates on the islands were also lower than on the mainland, and when comparing the island groups with each other, the lowest were on the South Dalmatian islands. Using data from the 2021 Population Census, I will cal-

culate the life expectancy and mortality of citizens of the Republic of Croatia, and compare the obtained results with the results of a study conducted using data from the 2001 Population Census, in order to examine whether there has been a change in fragility in aging over the last two decades, which is manifested in the difference in life expectancy and mortality between island and mainland residents, as well as between island groups.

Matea Zajc Petranović *from Zagreb, Engineer in Molecular Biology, works at the Institute for Anthropological Research as Senior Research Associate. She has participated in several national and international scientific projects, and was trained professionally at specialist courses and workshops in Croatia and abroad. In the period 2024-2027, she is heading the Institute's internal project "BIological, socioCultural and PSychological determinants of nutritional status until adulthood" (BiCePs_Nutrition, NextGenerationEU). She participates in teaching at the Faculty of Science of the University of Zagreb. The topics she deals with belong to the field of biological anthropology and include growth and development, secular trends, longevity, nutrition, health of minority populations, pharmacogenetics, genetics of complex traits including risk factors for the development of non-communicable diseases (cardiovascular diseases, hypertension, obesity) and cohort studies.*

Izdavači / Publishers:
Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb / Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb
Anatomija otoka – centar za istraživanje i razvoj, Vis / Anatomy of Islands – Centre for Research and Development, Vis

Uredili / Edited by:
Tomislav Oroz
Ana Perinić Lewis

Lektura / Proofreading:
Ana Perinić Lewis, Marina Blagaić Bergman, Marijan Miloš, Gordana Šeler

Grafičko oblikovanje / Layout:
Vesna Beader

Dizajn naslovnice / Design:
Josipa Slaviček

Izdano uz potporu Instituta za etnologiju i folkloristiku, Zagreb
Published with the support of the Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb

ISBN: 978-953-8518-23-2

Funded by the
European Union
NextGenerationEU

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo regionalnoga razvoja
i fondova Europske unije

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo znanosti,
obrazovanja i mladih

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo
demografije i useljeništva

Institut
za etnologiju
i folkloristiku

iMiN
INSTITUT ZA ISTRAŽIVANJE MIGRACIJA

Odjel za etnologiju
i antropologiju
Sveučilište u Zadru

LAG ŠKOJI
LOKALNA AKCIJSKA GRUPA
LOCAL ACTION GROUP

FLAG ŠKOJI

JELSA
Turistička zajednica Općine Jelsa / otok Hvar

CARNET
znanje povezuje

Srednja škola Hvar

OPĆINA JELSA

Općinska knjižnica
i čitaonica Jelsa

MUZEJ
OPĆINE
JELSA
–
JELSA
MUNICIPAL
MUSEUM

AGENCIJA ZA
UPRAVLJANJE
STAROGRADSKIM
POLJEM